

Bar Faraghaviram Otivizir Bizibar Eghaghanim

O

Jenesis

Akar faragha zuim

Akinafarir kam bar faraghaviram otivizir bizibar mingaribagh eghari. An overiam ko nguazimin mingarim geghara, egha uaghan gumazamizibar mingarim geghara, egha arazir kuraba ko osimtiziba ko mizazir nguazir kamin itibagh eghari. A God uabi nguazir kamin gumazamiziba ko ingarasa tuavim amisevegha a geghari.

E akinafarir kam tuiragha an akuar pumuning gami.

1. **Sapta 1--11.** Akinafarir akuar kam, God overiam ko nguazimin ingari, egha a uaghan bar faraghaviram otivizir bizibagh eghari, dughiar gumazamiziba otivizim. Adam ko Iv, ko Kein ko Abelin eghaghanim uaghan iti. Egha akinafarir akuar kam uaghan Noa ko aperiar nguazir kamin otozim ko Babelin taua geghari.

2. **Sapta 12--50.** Akinafarir akuar kam, a Israelian ovavibagh eghari.

Faragha itir ovavim, Abraham. Abraham bar Godin ifongiamin apengan iti, egha a gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itibar nedazimin ababanim gami. Akinafarir akuar kam uaghan Aisak ko an borim Jekop, ko an 12plan otaribagh eghari. Ezi gumazir kam Jekop, an ziar mam Israel, egha an 12plan otarir kaba me Israelin 12plan anababagh amizi da otifi. Ezi akinafarir akuar kamin saptan aviriba, da Josep geghari, a Jekopin otarir mam. Bizir otivizir kaba Israelia gamizi, me ghua Isipin kantrin iti. Akinafarir kam deravira dar gun migei.

Ezi gumazamizibar eghaghanir avirim akinafarir kamın aven iti. Ezi bizir ekiar bar faragha itim, akinafarir kam a migei, kar God uabi amizir biziba. God uabi faragha biziba bar dar ingari, egha ġin gumazamiziba arazir kurabagh amima God fofozim me ganıga bar me gasıghasiki. Egha Noan adarazi ataghizi me iti. Egha ua ġin, God Abraham amisevegha, Abraham ko an ovavir boriba deragh me damuasa akar dikirizim gami.

Akinafarir kam a God gegharavira iti. A gumazamizibar afeziamra, a men araziba tuisıgha, gumazamizir arazir kurabagh amibagh asıghasisi. Egha a deraghavira gumazamizir bar an apengan itiba, me gativagha men gari. Akinafarir kam a gumazamizir fomira itibar nıghnizir gavgavim geghari, eghti ġin izi darasi, me uaghan an osiziribar ponıva nıghnizir gavgavim ikiam.

God bizibagh amizi da bar otifi

(Sapta 1--2)

God bizibagh amizi da bar otivizir eghaghanim

¹ Bar faraghavira God overiam ko nguazimın ingarigha aningın itir biziba bar dagh amizima, da otifi. ² Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datirighın iti moghın garir pu. Puvati. A bar pura ikia egha an ganganim ighara. Mitater dafam ongarir ekiaba avarazima, Godın Duam pura dipam gisin arui.

³ Ezi God kamaghın migei, “Angazangarim otogh.” Ezi angazangarim oto. ⁴ Ezi God angazangarimın gari, a derazima, a bar akonge. Egha mitatem ko angazangarim tuiira. ⁵ Egha angazangarim ziar kam, “Aruem,” a gati. Egha mitatem ziar kam, “Dimagarim,” a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar bar faraghavira zuim.

⁶⁻⁷ Egha gin God kamaghin migei, “Avavetam otogh dipam avinighti, dipam akuar pumuningin iki.” Ezi avaver kam oto. God avaver kam gamizima, a dipar pin itim ko apengan itim abiki. ⁸ Egha God avaver kamın ziam, “Overiam,” a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 2.

⁹ Egha gin God kamaghin migei, “Dipar overiamin apengan itim sivagh mangi danganir vamiran uabi akuvaghti, nguazir misingizim otogh.” Ezi nguazir misingizim oto. ¹⁰ Ezi God nguazir misingizir kam ziam, “Nguazim,” a gati. Egha dipar danganir igharazimin uari akuvaziba, a ziam, “Ongariba,” dagh ati. Egha God bizir kabar gari da bar derazima, a bar akonge. ¹¹ Egha gin God kamaghin migei, “Nguazim, temer guar aviriba ko nguazimin aver beniba ko dagheba a gisin aghung.” Ezi bizir kaba otifi. ¹² Ezi temer ber guar aviriba ko benir nguazimin aveba ko dagher apiba bar nguazimin vaghvagha aghui moghin aghua, egha da be moghin be. Ezi God bizir kabar garima da derazima, a bar akonge. ¹³ Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 3.

¹⁴ Egha gin God kamaghin migei, “Angazangariba overiamin otifigh, aruem ko dimagarim abikigh. Eghti dughiaba ko azeniba ikiti, me angazangarir kabar ganiva dughiabagh fogham. ¹⁵ Eghti angazangarir kaba otivigh angazangarim nguazim daningam.” Ezi angazangariba otifi. ¹⁶ Egha God angazangarir ekiar pumuning gamizima aning oto. Angazangarir ekiam, an aruem, egha isiragha gara aruemin angazangarim anidi. Ezi dozim, a iakinim, a isiragha dimagarimin angazangarim anidi. Egha God mikovezibagh amizi da otifi. ¹⁷ Egha God nguazim angazangarim a daningasa, angazangarir kaba overiamin da ariki. ¹⁸ Egha aruem isiragh ganamin dughiam atigha,

uaghan dimagarim otivamin dughiam ati, eghti aruem ko dimagarim deravira uaning abigham. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. ¹⁹ Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 4.

²⁰ Egha gin God kamaghin migei, “Ongarimin aven, bizir angamira itir aviriba an ikiva a gizivagham. Eghti kuaraziba otivigh overiamin pin tintinibar mighi.” ²¹ Ezi God ongarimin osirir dafaba ko kuruzir dafabar ingarizi da otifi, ongarimin itir bizir guar aviriba, ko kuarazir guar aviriba uaghan, vaghvagha gari moghira gari. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. ²² Egha bizir kaba deraghassa, God migirigiar aghuir kam dagh ami, “Ia ongarimin itir bizir guar aviriba, ia avirasemegh, ongarim bar a gizifagh. Eghti ia kuaraziba, ia nguazimin bar avirasemegh.” ²³ Ezi aminim pirigha ua tirazima kar dughiar namba 5.

²⁴ Egha gin God kamaghin migei, “Nguazim bizir angamira itir guar aviribar amuti da vaghvagha gari moghiram an otiv. Egh nguibamin itir asiziba ko, ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba sara damuti da otiv.” Ezi asiziba otifi. ²⁵ God nguibamin asizir guar aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko dozibar ingarizi, da vaghvagha gari moghira otifi. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge.

²⁶ Egha God kamaghin migia ghaze, “Datirighin e gumaziba ko amizibar ingarighti me en mirara ganam. Egh e me atighti, me en min iki, ongarimin itir osiriba ko, overiamin itir kuaraziba ko, asizir guar aviriba ko nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham.” ²⁷ Egha God gumazamizibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima,

1:26: Jenesis 5:1; 9:6; Onger Akaba 100:3; 1 Korin 11:7; Efesus 4:24 1:27:
Matyu 19:4; Mak 10:6 1:27: Jenesis 5:1-2

men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.

²⁸ Ezi God me deraghasa, migirigiar aghuim me gamua kamaghin migei, “Ia avirasemegh mangi nguazir otevíba bar dar apiagh egh bizir nguazimin itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko, nguazimin itir asizir guar aviriba ian dafarim darigham.”

²⁹ Egha God migia ghaze, “Ki nguazir kamin itir dagheba batamin temeċa, ko nguazimin aven otivir dagher aviriba, ki bar da ia ganidi. Eghti ia bizir kabar dagheba iniam.

³⁰ Egha ter afarir gariba ki daghebar min, da isa angamira itir asiziba bar, dagh anidi, eghti da dar amam. Kar, nguibamin itir asiziba ko ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba ko, overiamin itir kuaraziba bar.” Ezi bizir kaba God mikemezi moghirama otifi. ³¹ Ezi God bizir kaba bar dar gari da bar derazima, a bar akonge. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 6.

2

¹ Ezi arazir kamra, God overiam ko nguazim ko aningın itir bizir aviribar ingari. ² Ezi aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar givazi, a dughiar kamin avughse. ³ Ezi God dughiar namba 7 ginighnigha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavim arigha dughiar namba 7in anogorogha ghaze, a biziba bar dar ingari, egha dughiar kamin avughse, ezi kamaghin wighin vamiran vaghvagha dar namba 7in dughiaċa, kar an dughiar ekiaba. ⁴ Ezi arazir God overiam ko nguazim ko biziba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghira ghu.

Ikiavira Itir God
Idenin Azenimin ingari

Dughiar kam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim overiam ko nguazim gamizima aning otozima, ⁵ an amozim amadazima a izir puvati. Ezi nguazimin azenimin ingaramin gumamaziziba puvati. Kamaghin, graziba ko temeba tighar nguazimin otivam. ⁶ Ezi guizbangira amozim izir puvatizi, dipam nguazimin averiamin ikiava otiva iza nguazim bar a gizifa.

⁷ Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha gumazir mamın ingari. Egha uan ikirimirir angamira itim anidir aminim isa, gumazimin atinimin a giverezima, an an aven ghu, ezi gumazim angamira iti. ⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim azenir mam aruem anadi naghin an ingarizi a Idenin nguazimin iti. Egha azenir kamın gumazir kam atizima, a iti. ⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim temer guar aviribagha amizi da nguazimin otivigha, dar oviziba daghemın bar dera. Temer kabar ganganim bar moghira dera. Azenir kamın torimra temer mam iti, a ikirimirir zurara itim anidir temem. Ezi temer igharazir mam uaghan iti, kar temer nighnizir aghuim aningti gumamaziziba arazir aghuim ko arazir kuram gifoghamim.

¹⁰ Ezi faner mam dipam Idenin Azenim daningasava oto. Dipar kam 4plan aguabar biaghire. ¹¹⁻¹² Ezi faner faragha zuimin ziam Pison, a kantri Havilan aven dipiragharui. Kantri Havila golin bar aghuim iti. Egha temer borer mughuriar aghuim zuir mam iti. Egha a dagiar aghuir mam itima, an ivezim bar pin iti. Me kamagh a dibori, kanilian. ¹³ Ezi faner namba 2in ziam Gihon, a kantri Kusin ghua an aven dipiragharui. ¹⁴ Ezi namba 3in fanemin ziam Taigris, an aruem anadi naghin

2:7: Jenesis 3:19; Jop 33:4; Onger Akaba 103:14; Fofozir Gumazim 12:7; Aisaia 64:8; 1 Korin 15:45 2:9: Akar Mogomem 2:7; 22:2; 22:14

kantri Asirian aven iti. Ezi namba 4in fanemin ziam a Yufretis.

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin ifonge, gumazir a ingarizir kam Idenin Azenimin iki an ingar an ganam. Kamaghin, ana isa azenir kamın aneti. ¹⁶ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin gumazim miġia ghaze, “Ni azenir kamın itir temeġa bar dar ovizibar ami. ¹⁷ Egh ni, temer fofozir arazir aghuim ko arazir kuram anidim, an ovizim aman bar marki. Ni anemegh, zuamiram ovegham.”

¹⁸ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim miġia ghaze, “Gumazir kam uabira iti, kamaghin derazir puvati. Ki a bagh roroatamin ingarighti an an min iki an akurvaghham.”

¹⁹⁻²⁰ Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha, ruarimin itir asiziba ko overiamin itir kuaraziba bar dar ingari. Egha kamaghin foghasa, gumazir kam ziar manaba asiziba ko kuaraziba vaghvagh dar arigham. Kamaghin, an asiziba ko kuaraziba gumazim bagha da inigha zui. Ezi gumazim ziaba isa asiziba ko kuaraziba vaghvagh me garighizi, dar ziaba kamaghira iti. Gumazim asizir nguibamin itiba ko, ruarimin itiba ko, kuarazir overiamin itiba, ziaba vaghvaghagh dagh arisi. Ezi guizbangira asizir kabar tongin, tam Adamın akuraghamin roroatam bar itir puvati.*

²¹ Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazim gamizi, an akuava onгани. Egha gumazim akuavira itima, a gumazimin ivir agharir mam inigha an danganimin uam an inim a dukua. ²² Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim agharir a gumazimin inizimin amizir mamın ingari, egha ġin amizim inigha gumazim bagha zui. ²³ Ezi gumazim amizimin ganigha miġia ghaze:

* ^{2:19-20:} Hibrun akamin, ziar kam “Adam,” an mingarimra kara, “Gumazim.”

“Ame! Datirighin, kar guizbangira nan roroam.
 An agharim, kar nan agharim,
 ezi an tuzim, kar nan tuzim.
 Ikiavira Itir Godin Gavgavim nan agharimin an ingarizi,
 ki datirighin kamagh a diponam,
 ‘Amizim.’”†

²⁴ Kamaghin, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham.

²⁵ Ezi gumazim uan amuim ko, aning bibiamra ikia, egha aghumsizir puvati.

Adam ko Iv ko aningⁱⁿ adarazir eghaghanim

3

(Sapta 3--5)

Gumazim ko amizim Godin akam batoke

¹ Ikiavira Itir Godin Gavgavim asiziba bar adar ingari, ezi kuruzimra, an akar asuiba ko akar ifavaribagh amuava, arazir kamın asizir igharaziba bar dagh afira. Egha kuruzim kamaghin amizimin azara, “God ti azenir kamın itir iter oviziba bar dar aman guan anogoroke?”

² Ezi amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ga azenir kamın itir ter ovizibar amam. ³ Ezi iter bar vamiran azenimin torimin tughav itimra, Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an ovizitam aman bar gan anogoroke. A kamaghin ga migia ghaze, ‘Gua bar iter kamın ovizitam

† 2:23: Adam garima, Iv an mirara gari, ezi a ziam, “amizim,” a gati. Hibrun akam akar kam, “amizim,” “gumazim,” ko aning magh ghu. 2:24: Matyu 19:5; Mak 10:7-8; 1 Korin 6:16; Efesus 5:31 3:1: Akar Mogomem 12:9; 20:2

aman marki, egh uaghan an suighan marki. Gua kamagh damigh ovegham.’”

⁴ Ezi kuruzim kamaghin amizim migei, “Puvati. Gua oveghan kogham. ⁵ Gua iter kamin ovizim amegh, guan damaziba kuighirightima gua arazir aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godin miraram otogham. God bizir kam gifogha iter kamin ovizim aman guan anogoroke.”

⁶ Ezi amizim iter kamin ovizimin gari, an ganganim bar deragha damamin dagher aghuiba an iti. Ezi amizim kamaghin nighnisi, “Kamaghin deragham, ki iter kamin ovizim amegh egh fofozir aghuir kaba iniam.” Kamaghin, amizim iter kamin ovizir mam inigha aneme. Dughiar kam an pam a ko iti, ezi amizim temer ovizir maba isa uan pam ganingizi, an pam uaghan da ame. ⁷ Ezi aningin damazimning kuaghirezima aning uaningin gari, aning bibiamra iti. Kamaghin aning fighin iter afariba isa inibar min da isamigha, uan mikarzimning avara.

⁸ Ezi guaratizir orangtizimin, aning orazima Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an azenir kamin arua izi, ezi aning temebar tongin modo. ⁹ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazimin dia ghaze, “Ni managh iti?”

¹⁰ Ezi gumazim an akam ikaragha kamaghin migei, “Ki bibiamra iti. Ki ni barazi, ni azenir kamin arua izi, kamaghin ki atiatigha modo.”

¹¹ Ezi God an azara, “Ni manmaghira fo, ni bibiamra iti? Tina ni mikeme? Ni, iter ovizir ki gua daman anogoroghezir kam, ni ti an ovizitam anemeghama?”

¹² Ezi gumazim a ikaragha kamaghin migei, “Amizir nan roroamin min ikiamin ni na ganingizim, anarira iter kamin ovizir mam na ganingizi, ki aneme.”

¹³ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamagh amizimin azara, “Ni manmaghsuavira bizir kam gami?”

Ezi amizim an akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazi, ki iter kamin ovizir kam ame.”

God akar gavgavim gumazim ko amizim ko kuruzim ganingi

¹⁴ Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin kuruzim migei, “Ni arazir kurar kam a gamizi, ki datirighin ni abinamin akar gavgavim iti. Ni osimtizir bar ekiam ikiam. Osimtizir ni iniamim, an osimtizir asizir igharaziba ini-amim gafiragham. Egh ni zurara uan navimin nguazimin davarva, nguazimin minezibar ami ikiam. ¹⁵ Egh ki ni damighti ni amizimin apanimin ikiti, amizim ni apanimin ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me amizimin ovavir boribar apanimin ikiam. Egh an ovavir borir mam nin dapanim dikaragham, eghti ni an dagarir ginkevim giviam.”*

¹⁶ Ezi God kamaghin amizim migei, “Ni navim asangamin dughiamin, ki osimtizim ni daningam. Egh ni borim batamin dughiam, ni mizazir dafamra iniam. Egh ni uan pam gifueghivira ikiti, a ni gativagh nin ganvira ikiam.”

¹⁷ Egha God kamaghin Adam migei, “Ni uan amuimin akam baregha, temer ovizir ni daman ki nin anogoroghezim ame. Kamaghin ni amizir arazir kam bangin, ki datirighin nguazim gasighasighti, dagheba deragh an otivan kogham. Egh ni zurara nguazir kamin ikiamin dughiamin, ni dagheba deragh otivsi, ingangarir

3:13: 2 Korin 11:3; 1 Timoti 2:14 * 3:15: Fofozir gumazir maba ghaze, Kraisa Sataniin gavgavim abinam, eghti Satan an adarazi ko apanim damuam. Kar an akar isin zuim. Ni Akar Mogomem 12:17in gan. 3:17: Hibru 6:8

dafabara nguazimin dar amuam. ¹⁸⁻¹⁹ Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba otiv, nin azenimin aghung anevaragham. Egh ni dagheba inisi, ingangarir ekiabar amuti, doriba nin agham. Egh ni zurara kamaghira puvira ingar mangi, ovegh uamategh nguazimin mangam. Guizbangira, ki nguazimin nin ingari, ezi ni uamategh nguazimin mangam.”

²⁰ Ezi gumazim kamaghin nighnisi, an amuim, gumazamiziba bar men ovavir amizimin otogham. Kamaghin, a ziam, “Iv,” a gati.† ²¹ Ezi gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim asizimin inim inigha korotiamningin ingari, egha Adam uan amuim ko aning ganingizi, aning da aghui.

God Adam ko Iv Idenin Azenimin aning batoke

²² Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim ghaze, “Gumazim arazir aghuim ko arazir kuramin fofozim ikia, en miraram oto. Egh e aneteghti a temer ikirimirir zurara itim anidim boroghin mangan kogham. E fo, a temer kamin ovizitam ramegh ikirimirir zurara itir kam ikiam.”

²³ Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazim Idenin Azenimin a batoke. Egha God nguazir an ingarizimra anemadazima, an azenimin ingarasa zui. ²⁴ Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgaviba amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamin gara iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamin boroghin mangan kogham.

† 3:20: *Hibrun akamin* ziar kam, “Iv,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Gumazamiziba ko bizir angamira itibar amebam.” 3:22: *Akar Mogomem 22:14*

4

Kein ko Abel Ikiavira Itir God
bagha ofa gami

¹ Ezi Adam uan amuim Iv ko akuizima, amizim navim asangi. Egha amizim otarir mam bategha ghaze, “Ikiavira Itir God nan akurazima, ki otarir kam ini.” Kamaghin an otarir kam ziam, “Kein,” a gati.* ² Egha gin a Keinin dozim Abel bate. Ezi aning ekevegha Abel sipsipbar garir gumazim, ezi Kein azenibar ingarir gumazim.

³ Egha gin Kein uan azenimin dagheba asigha, maba inigha Ikiavira Itir Godin ofa damuasa zui. ⁴ Ezi Abel sip-sipin nguzir mikarzim sara itir aghuir mam ini. Sipsipin nguzir kam, kar amebam faraghavirama otezir sipsipin nguzim. Ezi Abel a misuegha Ikiavira Itir Godin ofa gami. Ezi Ikiavira Itir God Abel ko an ofa bagha bar ifonge, ⁵ egha Kein ko an ofa gifongezir puvati. Ezi Kein puv atarava an guam ikuvigha igharagha gari.

⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Kein migei, “Ni tizim bagha atari? Egha manmaghsua ni puv atarava guam ikuvigha igharagha gari? ⁷ Ni arazir aghuim damighti, ki nin ofa gifongeghti, ni bar akuegham. Egh ni arazir kuram damighti, arazir kuram ni gasighasighasa, ni mizuai. Egha arazir kuram ni abinasa bar ifonge. Kamaghira ni uaghan gavgavigh anebin.”

⁸ Egha gin Kein uan dozim Abel mikemezima, an a ko aning tuzim itir danganimin zui. Egha aning ghua tuzim itir danganimin ikiava, Kein uan dozim misoghezima, an areme.

⁹ Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Keinin azara, “Nin dozim Abel mana?”

* 4:1: Hibrun akamin ziar kam, “Kein,” an mingarim mong kamaghin ghu, “inigh.” 4:4: Hibru 11:4 4:8: Matyu 23:35; Luk 11:51; 1 Jon 3:12

Ezi Kein ghaze, “Ki fozir puvati. Ki uan dozim geghuva an garir gumazim puvati.”

¹⁰ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Manmaghin amizi ni arazir kurar kam gami? Nin dozimin ghuzim nguazim giregha gifa, ezi ki ghuzir kamin ararem barazi, a uan osimtizim ikarvaghassava nan arai. ¹¹ Ezi ki datirighin ni abinamin akar gavgavir mam kamaghin nin iti. Ni uan dozim misoghezi, an areme. Ezi arazir kamin ni nguazim gamizima, an an ghuzim ame. Kamaghin ki datirighin nguazim nin anogoroke eghti ni uam azenibar ingaran koghti, dagheba ni bagh an otivan kogham. ¹² Egh ni otuegh azenibar ingarvira ikiti, nguazim uan ovimin suiraghti nin dagheba deragh aghungan kogham. Egh ni uabi, nguibaba nin puvatightima, ni gumazir guraghav itimin min pura iturami nguazir kamin danganiba bar dar aruam.”

¹³ Ezi Kein migirigiar kam baregha kamagh Ikiavira Itir God migei, “Osimtizir ni na ganidir kam a bar ekefe, ki manmaghin aneteram? ¹⁴ Ni na migia ghaze, ki bar azenitamin ingaran kogh, egh nin guamin bar saghon ikiam. Egh gumazir guraghav itimin min nguazir kamin danganiba bar dar aruam. Kamaghin ki atiati, tarazi ua na batogh na misueghti, ki aremegham.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Bizitam kamaghin otoghan kogham. Gumazitam ni misueghti na aremeghti, ki 7plan gumazibar nin ovevem ikaraghham.” Egha Ikiavira Itir God ababanir mam Kein gati, eghti gumazitam a batogh ababanir kamin apigh, a misueghti an oveghan kogham.

¹⁶ Ezi Kein Ikiavira Itir God ategha, ghua nguazir otevir me kamagh diborim, “Aruavira Iti,” an an iti. Nguazir kam Idenin Azenimin aruem anadi naghin iti.

*Kein*in ovavir boribar ziaba

¹⁷ Ezi Kein uan amuim ko akuizi, amizim navim asegha borir mam bate, an ziam Enok. Egha gin Kein nguibar ekiar mam in arigha, uan borimin ziam Enok isa nguibar ekiar kam gati. ¹⁸ Egha gin Enok otarir mam iti, an ziam Irat. Ezi Irat otarir mam iti, an ziam Mehujael. Ezi Mehujael otarir mam iti, an ziam Metusael. Ezi Metusael otarir mam iti, an ziam Lamek.

¹⁹ Ezi Lamek amuir pumuningin iti. Mavin ziam Ada, ezi mavin ziam Sila. ²⁰ Ezi Ada Jabal bate, ezi Jabal a gumazir purirpenibar ikia bulmakaubar garir gumazibar ovavim. ²¹ Ezi Jabal dozir mam iti, an ziam Jubal. Jubal, a gitabav sogha marvibagh ivir gumazibar ovavim.

²² Ezi gin Sila Tubalkein bate. Ezi Tubalkein bras ko ainin bizir guar aviribar ingarir gumazim. Ezi Tubalkein buaramizir mam iti, an ziam Nama.

²³ Egha dughiar mam Lamek kamaghin uan amuimning migei:

“Ada ko Sila,
gua nan akam baragh.

Ki Lamek, gua nan amuimning,
gua deravira nan akam baragh.

Gumazir mam na misozima,
ki a misoghezima an areme.

Ezi gumazir igiar mam na guam apezezi,
ki a misoghezima an areme.

²⁴ Gumazitam Kein misueghti an aremegham,
God 7plan gumaziba an ovevem ikarvagh me mi-
sueghti me arimighiregham.

Eghti gumazitam na misueghti ki aremeghti,
77plan gumaziba ovegh na ikaragham.”

Iv otarir igharazim bate

²⁵ Egha Adam uan amuim uam a koma akuizi, an otarim bate. Ezi amizim ghaze, “Kein Abel misoghezi an areme. Kamaghin God Abelin danganim iniasa borir igharazim na ganingi.” Kamaghin a borir kam ziam, “Set,” a gati.†
²⁶ Ezi gin Set otarir mam ikia, ziam, “Enos,” a gati. Dughiar kamra gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam dibora, egha an ziam fa ghuavira iti.

5

*Adam*in ovavir boribar ziaba,
 kar men eghaghanim

(1 Eghaghaniba 1:1-4)

¹⁻² Adamin eghaghanim kamaghira ghu.

God gumazamizibar ingarizima me an mirara gari. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. A men ingarigha givagha, deravira me damuamin akar aghuim me ganingi. Egha ziam me gatigha ghaze, “Gumazamiziba.”

Ezi Adamin ovavir boribar ziaba kamaghin zui.

³ Adam 130plan azeniba iti, ezi an otarim otogha, bar uan afeziam mirara gari. Ezi a ziam, “Set,” a gati. ⁴ Set otogha givazima, Adam uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ⁵ Ezi 930plan azeniba givazima, Adam areme.

⁶ Ezi Set 105plan azeniba itima, an otarim Enos oto. ⁷ Enos otogha givazima, Set uam 807plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ⁸ Ezi 912plan azeniba givazima, Set areme.

⁹ Ezi Enos 90plan azeniba itima, an otarim Kenan oto. ¹⁰ Kenan otozima, Enos uam 815plan azenibar ikia, dar

† 4:25: *Hibrun akamin* ziar kam, “Set,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Daning.” 5:1-2: *Jenesis 1:27-28; Matyu 19:4; Mak 10:6*

aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹¹ Ezi 905plan azeniba givazima, Enos areme.

¹² Egha Kenan azenir 70pla itima, an otarim Mahalalel oto. ¹³ Mahalalel otogha givazima, Kenan uam 840plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini.

¹⁴ Ezi 910plan azeniba givazima, Kenan areme.

¹⁵ Ezi Mahalalel 65plan azeniba itima, an otarim Jaret oto. ¹⁶ Jaret otozima, Mahalalel uam 830plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ¹⁷ Ezi 895plan azeniba givazima, Mahalalel areme.

¹⁸ Ezi Jaret 162plan azeniba itima, an otarim Enok oto. ¹⁹ Enok otozima, Jaret uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. ²⁰ Ezi 962plan azeniba givazima, Jaret areme.

²¹ Ezi Enok 65plan azeniba itima, an otarim Metusela oto. ²² Metusela otogha givazima, Enok uam 300plan azenibar ikia, dar aven dughiaba bar Godin boroghira ikia a ko roroam gamigha, otariba ko guivir igharaziba ini. ²³ Enok 365plan azeniba bar adar ike. ²⁴ Enok Godin boroghin ikia, egha a ko roroam gami. Ezi God a inigha uan Nguibam ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumazamiziba a buriava, an apizir puvati.

²⁵ Ezi Metusela 187plan azeniba itima, an otarim Lamek oto. ²⁶ Lamek otogha givazima, Metusela ua 782plan azenibar ikia, egha otariba ko guivir igharaziba ini. ²⁷ Ezi 969plan azeniba givazima, Metusela areme.

²⁸ Ezi Lamek 182plan azeniba itima, an otarim oto. ²⁹ Ezi Lamek ghaze, "Fomira Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigha ghaze, dagheba deragh an otivan kogham. Eghti kamaghin e ingangarir dafabar amuti, dagheba deragh otivam. Eghti otarir kam nguazim damuti dagheba deragh otivti e tong avughsi, egh puvira ingaran

kogham.” Kamaghin, Lamek ziam Noa, uan otarim gati.*
³⁰ Noa otogha givazima, Lamek ua 595plan azenibar ikia,
 dar aven otariba ko guivir maba ini. ³¹ Ezi 777plan azeniba
 givazima, Lamek areme.

³² Ezi Noa 500plan azeniba itima, an otarir 3pla oto, men
 ziaba, Siem, Ham, ko Jafet.

Noa ko an adarazir eghaghanim

6

(Sapta 6--11)

Gumazamizibar arazir kuraba

¹ Ezi datirighin gumazamizir aviriba otiva nguazim
 gizivagha, guiviba bate. ² Ezi Godin otariba* gari, gumaza-
 mizibar guivir igiaba, men mikarzibar ganganiba bar men
 dera. Ezi me uan ifongiamin gin ghua, me isa men iti. ³ Ezi
 God ghaze, “Gumazamiziba angamira ikiasa ki uan Duam
 me gati. Ezi men mikarziba nguazir kamin biziba, kam-
 aghin ki uan Duamin amamangatighti, a me ko dughiar
 ruarimin ikian kogham.† Datirighin me 120plan azeni-
 bara ikegh egh ovengam.” ⁴ Ezi dughiar kamin ikegha
 gin zuir dughiamin, gumazir bar dafar maba nguazimin
 ike. Gumazir kaba, kar gumazamizibar guivir igiaba
 Godin otariba ko akuizi otivizir boriba. Me ingangarir
 igharagha garibar amuamin gavgavim ikia egha dughiar
 kamin ziar ekiaba iti. ⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguazim bar
 an itir gumazamizibar gari, men arazir kuraba bar ikufi.

* 5:29: Hibrun akamin ziar kam, “Noa,” migirigiar kamin
 min ghu, “avughsi.” Ni Jenesis 9:20in gan. * 6:2: Marazi
 kamaghin migei, migirigiar otevir kam “Godin otariba,” kar
 me enselbav gei. † 6:3: Hibrun akam deragha migirigiar kamin
 mingarim abighizir puvati. 6:4: Diboboniba 13:33 6:5:
 Jenesis 8:21; Aghuzir Akaba 6:18; Matyu 15:19 6:5: Matyu 24:37; Luk 17:26;
 1 Pita 3:20

Gumamaziziba dughiaba bar, uan navir averiamin aven arazir kuraba baghavira nighnigha dagh ifongeghavira iti. ⁶ Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurabagh nighnigha bar osemegha ikia navim bighiagherigha, ghaze, mezvika, ki ti nguazimin itir gumamazizibar ingarizir puvatizi der-aghai.

⁷ Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ingarizir bizir kaba bagha osemegha nan navim biki. Kamaghin, ki guizbangira gumamazizir ki ingarizibagh asighasighti, men tav ua nguazimin ikian kogham. Eghti ki asizir nguibamin itiba ko ruarimin itiba, ko kuaraziba bar, ki uaghan dagh asighasigham.” ⁸ Ezi Noa uabira, Ikiavira Itir Godin damazimin deravirama oto, ezi a bar a gifonge.

⁹⁻¹⁰ Eghaghanir kam, a Noan eghaghanim. An otarir 3pla iti, men ziabar kara: Siem, Ham ko Jafet. Noa Godin damazimin bar gumazir aghuim, egha gumamazizibar damazibar dera. Egha a dughiaba bar Godin boroghin ikiava a ko roroam gami. ¹¹ Ezi God gumamazizir igharazibar gari, men araziba bar ikufi. Nguazir otevíba bar, midorozir arazim ko orazir puvatizir arazim ghuavira iti. ¹² God garima arazir kuram bar nguazim avara. Ezi a gari gumamazizir aghuaritam itir pu. Puvati. Gumamaziziba bar arazir kurabaram amua iti.

God kurimin ingarasa Noa migei

¹³ Kamaghin, God kamaghin Noa migia ghaze, “Gumamaziziba bar uariv soghava orazir puvatizir arazim gami, ezi nguazir kam arazir kuram bar a gizifa. Kamaghin, ki nguazir kam sara, me gasighasighasa. Ki gumamaziziba bar me agivaghti, me ua ikian kogham. ¹⁴ Kamaghin, ni temer aghuiba abighiva ua bagh kurir tamín ingarigh. Egh an averimin danganitabar ingarighva

koltan an averiam ko azenim aghefegh. ¹⁵ Ni kurir kam kamaghin an ingar: An ruarim 130 mitan tughti, an baravim 22 mitan tugh, eghti an siriam 13 mitan tugh. ¹⁶ Egh ni an siriamin ingarti, an siriam bar izighiri an miriam avan marki. Ni kurir siriam ko miriamin tongira toritam ateghti, aruer angazangarim kurimin aven mangi.† Egh ni ghuridar 3pla kurimin aven dar ingarigh, tam vazimin, tam arighara, egh tam pin. Egh tiar akam an miriamin an ingarigh.

¹⁷ “Ni oragh! Ki aperiar ekiam damighti a nguazimin otogh, nguazimin itir bizir angamira itiba bar dar amighti da bar moghrama ovengam. ¹⁸ Eghti ki ni ko, uan Akar Dikirizir Gavgavim akirighti, ni deragh ikiam. Ni uan amuim ko, uan otariba ko men amuiba, ia kurir kamin aven mangi. ¹⁹ Egh ni asiziba vaghvagh pumuning pumuningin me ini, amebar mam ko apurir mam. Egh me ovengan koghsi da inigh kurimin aven mangi. ²⁰ Ni kuarazir igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning, ko asizir muziariba ko ekiar igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning inigh. Egh da ovengan koghsi, ni da inigh kurimin aven mangi. ²¹ Egh ni uan amuiroghboriba ko asizibagh nighnigh, dagher guar aviriba bar da isi kurim darikigh.”

²² Ezi Noa God a mikemezi moghira bizir kaba bar dagh ami.

7

Aperiar ekiam oto

¹ Egħa Ikiavira Itir God kamaghin Noa migei, “Ki nin gari, nirara nguazimin gumazamizibar tongin nan damazimin dera. Kamaghin, ni uan amuim ko, nin otariba uan

† 6:16: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 6:22: Hibru 11:7 7:1: Jenesis 6:8; Esekiel 14:14; 2 Pita 2:5

amuiba ko, ia bar kurimîn aven mangi. ² Egh ni asizir nan damazimîn zuezir igharagha gariba vaghvagh, 7plan amebaba ko 7plan apuriba inigh. Egh asizir nan damazimîn zuezir puvatizir igharagha gariba, ni vaghvagh amebam ko apurimra inigh, kurimîn aven mangi. ³ Kamaghira ni kuarazir igharagha garibar 7plan amebaba ko apuriba ini. Ni kamaghin damighti da arimighireghan koghti, dar nguziba gin nguazimîn otivigh bar avirasemegham. ⁴ Eghti dughiar 7pla givaghti, ki amozim nguazimîn anemadaghti, a 40plan arueba ko dimagaribar arigh mamaghira ikiam. Eghti bizir ki ingarizi angamira itiba, ki dagh asighasighti, da bar arimighiregham.”

⁵ Ezi Noa God a mikemezi moghira, biziba bar dagh ami.

⁶ Noa 600plan azeniba itima, aperiar kam oto. ⁷ Dughiar kam, Noa uan amuim ko, an otariba uan amuiba ko, aperiam otogh me gasighasighan koghasa, me kurimîn aven ghue. ⁸⁻⁹ Ezi God Noa mikemezi moghira, asizir Godin damazimîn zueziba ko, asizir miziriziba ko, kuaraziba ko, asizir muziariba, asizir igharagha gariba bar, da vaghvagha apurir mam ko amebam mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, ghua kurimîn ghuavanangi. ¹⁰ Dughiar 7pla givazima, aperiar ekiam otogha nguazim gizefi.

¹¹ Dughiar kam Noa 600plan azeniba iti, ezi azenir kamîn iakinir namba 2in, dughiar namba 17in, nguazim akam akarizima, dipar nguazimîn averiamîn itir ekiam akariagherigha zuamiram anabo. Ezi amozim izaghira mati me dipam fufusi. ¹² Ezi amozir ekiam 40plan arueba ko dimagaribar izaghira mamaghira iti.

¹³ Ezi Amozim arighizir dughiamra, Noa, uan amuim ko, an otarir 3pla, Siem, Ham, Jafet, uan amuiba ko, me kurimîn aven ghue. ¹⁴ Ezi nguibamîn asizir guar aviriba

bar, ko ruarimin asizir ekiaba ko dozir guar aviriba, ko kuaraziba bar vaghvagha Noan adarazi ko kurimin aven ghue. ¹⁵⁻¹⁶ Ezi God mikemezi moghin, bizir angamira itiba, da vaghvagha apurir mam ko amebar mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, a ko kurimin aven zui. Noa aven ghugha givazima, Ikiavira Itir God tiam asara. ¹⁷ Ezi 40plan aruebar dipam izivavira ikia, kurim asirafa. Ezi kurim nguazim ategha pin iti. ¹⁸ Ezi dipam nguazim gisin sivaghsivagha ghuavanadima kurim a gisin deravira iti. ¹⁹ Ezi nguazim gisin dipam sivaghsivagha ghuavanagavira ikia mighsiar overiamin apengan itiba bar ada ave. ²⁰ Egha abuan dipam nguazim bar anevaragha, sivagha pin ghua overiamin apengan itir mighsiar ekiaba bar dagh afiragha 7 mitan tu. ²¹ Ezi nguazimin angamira itir bizir kaba, kuaraziba ko, nguibamin asiziba, ruarimin asizir ekiaba ko doziba ko gumamaziziba, me bar ariaghire. ²² Ezi nguazimin itir bizir angamira itiba bar ariaghire. ²³ Ezi nguazimin itir bizir kaba bar, gumamaziziba, nguibamin itir asiziba, ruarimin itir asiziba, ko kuaraziba, Ikiavira Itir God bar me kuavareme. Ezi Noa ko bizir kurimin aven itiba merara angamira iti.

²⁴ Ezi dipam bar ekevegga nguazim bar anevaragha ghua 150plan dughiabar ike.

8

Aperiam gifa

¹ Ezi dughiar kamin God Noa ko asizir a ko kurimin itiba gin amadazir puvati, a me ginighnighavira ikiava aminim amadazi a dipam gisin ivaima dipam sivagha uaghiri. ² Ezi dipar nguazimin averiamin izim uam anadir puvati. Ezi overiamin amozim izir tuaviba pirizi, amozim ua izaghirir puvati. ³ Ezi dipam ghuaghira ghua, 150plan dughiaba

gìvazìma dipam daka uagheravira iti. ⁴ Ezi iakinir namba 7ìn dughiar namba 17ìn kurim Araratìn Mìghsiabar itir danganimìn mighsiar mamìn apera. ⁵ Ezi dipam, daka uagheravira ikia ghua iakinir namba 10ìn dughiar namba 1ìn tuzì, dughiar kamra mighsiabar ghuaba otifi. ⁶⁻⁷ Ezi 40plan dughiaaba gìvazìma, Noa kurimìn windua kuigha, kuarazir ziam kotkot amadazìma, a ghughu ua izezir puvati. A migha aruavira ikiav itima dipam dakezì nguazim misìngi. ⁸ Ezi Noa foghasa, nguazim misìngis, o puvati. Egha kamaghìn, kuarazir ziam bunbam amadazìma, a zui. ⁹ Ezi dipam nguazim avaragha ikiavira itima, kuarazir bunbam dapian danganibagh asa, kamakìn dipam mong pin ikiavira iti. Ezi a uamategha kurimìn ghuzi, Noa dafarim amadagha uam a inigha aven ghu.

¹⁰ Ezi 7plan dughiaaba gìvazìma, Noa ua kuarazir bunbam amada. ¹¹ Ezi dughiar kamìn bar guaratizimìn kuarazir bunbam uamategha a bagha izi. Egha uan akamìn olivin temer dafarir igiar mam iviragha izi. Ezi Noa kamaghìn fo, dipam dakegha gifa. ¹² Egha a 7plan dughiaabar uam orarkegha kuarazir bunbam uam anemada. Ezi kuarazir bunbam ua izezir puvati.

¹³ Ezi Noa dughiar kamìn 601plan azeniba iti, ezi iakinir namba 1, an dughiar namba 1 otozì dipam midì. Ezi a kurimìn siriam mikinizir avavem asìgha azenan danganiba bar deravira dar gari, nguazim misìngi. ¹⁴ Egha ghua iakinir namba 2ìn, namba 27ìn dughiam otozì, nguazim bar misìngi.

¹⁵ Ezi God Noa mìgìa ghaze, ¹⁶ “Ni, uan amuim ko, nin otariba uan amuiba ko, ia kurim ategh magìri. ¹⁷ Egh angamìra itir asìziba bar, kuaraziba ko asìzir ruarim ko nguibamìn itiba, ni bar moghìra da inigh magìri. Eghti da bar otiv arogh avirasemeghìva nguazir kam bar an angì.” ¹⁸ Ezi Noa uan amuim ko an otariba, uan amuiba ko

uaghiri. ¹⁹ Ezi kuaraziba ko asizir avirir guar magh gariba vaghvagha uari uari abigha uari akuva egha azenan izi.

Noa ofa isa Ikiavira Itir God ganidi

²⁰ Egha Noa Ikiavira Itir Godin ziam fasa ofa damuamin danganir mamın ingari. Egha Godin damazimin zuezir asizir guar aviriba, dar vamira vamira inigha, kuarazir Godin damazimin zueziba dar vamira vamira inigha dav suegha God bagha ofa gami. Egha da tuezı da bar isigha mighiri. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God Noa amizir mughuriar aghuim zuir ofa bagha bar ifuegha ghaze, “Ki ua gumamazibar arazir kuraba bagh nguazim gasighasighan kogham. Guizbangira, gumamaziba boribar min ikia ghua asangizir dughiamin, me bar arazir kuram damuamin nighniziba iti. Ezi bizir kam bagha, ki biziba bar dagh asighasiki. Egh ki dughiar kamin amizir arazir kamin mirara, uamategh angamira itir biziba bar dagh asighasighan kogham. ²² Eghti nguazim ikivira ikiti dughiar kaba uaghan otivira ikiam, dughiar dagheba opariba ko dagheba iniamba, dughiar orangtiziba ko fefeba, dughiar amoziba iziba ko arueba gariba ko dimagariba ko arueba. Dughiar kaba givaghan kogh mangi nguazim givamin dughiam otogham.”

9

God Noa ko

Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Dughiar kamin, God arazir aghuim Noa uan otariba ko, me damuasa kamaghin me migia ghaze, “Ia borir aviriba batiti, ian adarazi nguazir kam bar a gizivaka. ² Eghti ruarimin itir asizir muziariba ko ekiaba, ko kuaraziba, ko osiriba bar moghira ian atiatighti, ia me gativagh men

ganam. ³ Ki faragha ia damasa zuravaribara daghebar min ia ganingi. Egha datirighin nguibamin asiziba, ko ruarimin itir asiziba, ko zuravariba sara bar da isa ia ganingi eghti, ia bar dar amam. ⁴ Guizbangira, ghuzim ivemara ikirimirir angamira itim anidi. Kamaghin, ia ghuziba ikiavira itir asizitam aman marki. Ia asizim misueghti, an ghuzim faragh bar iregh givaghtima, ia gin anemi. ⁵ Eghti tina gumazimin ghuzim damuti, a ireghti an aremegham, eghti ki gumazir kamin arazir kuram ikarvagham. Guizbangira, asizitam o gumazitam gumazir mam misueghti an aremegham, ki uaghan os-
 imtizir kuram a danighti an aremegham. ⁶ Ki God, ki uabi gumazimin ingarizima a nan mirara gari. Kamaghin gumazir manam igharazitav misoghezi an areme, egh a uabi gumazibar dafaribar ovengam.”

⁷ Egha God ua kamaghin migei, “Eghti iarara, ia borir aviriba batiti, ian boriba bar avirasemegh nguazimin otivarogham.”

⁸ Egha God Noa ko an otaribav gia ghaze, ⁹ “Ia oragh! Ki datirighin ia ko, ian borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. ¹⁰ Egha uaghan bizir angamira ia ko kurimin ikezir kaba, kuaraziba, nguibamin asiziba ko, ruarimin asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ¹¹ Ki datirighin ia koma Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migia ghaze, Guizbangira, ki datirighin uam aperiar ekiatam damighti a izi bizir angamira itibagh asighasighan kogham. Eghti aperiar ekiatam nguazir kam ua bar gasighasighan kogham.”

¹² Egha God ghaze, “Ki arazir kam akaghti, ia ganigh fogh suam, ki Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir

9:4: Ofa Gami 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Godin Araziba 12:15-23 9:6:
 Jenesis 1:26; Ua Me Ini 20:13 9:7: Jenesis 1:28 9:11: Jenesis 8:21; 9:15;
 Aisaia 54:9

angamira ia ko itiba, ko ian gin otivamin boriba, ki ia bagha bar a gamigha gifa. ¹³ Ezi arazir kam kamakin, ki ababanim ian akagha, overiamin pin ekianim ati. Kar nan ababanim, a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki nguazimin itir biziba bagha amizim, a ikivira ikiam. ¹⁴ Eghti ki amozim amadaghti a izeghti an gin ghuariar ekiaba ikivira ikiti, dughiar kamin ekianim overiamin otogham. ¹⁵ Eghti ki an ganigh uan Akar Dikirizir Gavgavir, bizir angamira itiba ko ia bagha amizim a ginighnighvira ikiam. Eghti bizitam ua kamaghin otivan kogham, aperiatham uam nguazimin angamira itir bizibagh asighasighan kogham. ¹⁶ Egh ki pin ekianimin ganiva, nguazimin angamira itir biziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnighvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.”

¹⁷ Egha God Noa migei, “Ekianir kam, kar nan ababanim, ki nguazimin angamira itir biziba bagha Akar Dikirizir Gavgavim gamigha aneka.”

Noa uan otarim Hamin atari

¹⁸ Kar Noan otarir 3plan a ko kurimin ikegha azenan izezibar ziaba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi Hamin otarimin ziam, Kenan. ¹⁹ Ezi Noan otarir 3plan kabanang, me datirighin nguazim gizivazir gumazamiziba bar men ovaviba.

²⁰ Ezi aperiar ekiamin gin Noa azenim oparir gumazimin min otogha faraghavira wainin azenir mam opari. ²¹ Egha dughiar mam in a wainin dipar onganir maba amegha onгани. Ezi an iniba paghirezima a bibiamra uan purirpenim girighav iti. ²² Ezi Kenanin afeziam Ham, ghua uan bibiamra itir afeziamin ganigha uam azenan ghua uan aveghbuamning mikeme. ²³ Ezi Siem ko Jafet inir mam inigha an onegha uan dipizimning gati. Egha aning purirpenim akirim ragha a gasaragha nimira itimra ghua uan afeziamin mikarzim avara. Aning uan guamning

igharagha misuegħa uan afeziamin mikarzim avara. Egha uan afeziamin mikarzir mogomemin ganizir puvati.

²⁴ Ezi Noan nighnizim derazi a ua dikavigha an otarir abuananam Ham, an mikarzir mogomemin ganizir bizim baraki. ²⁵ Egha a ghaze, “Osimtizer ekiam Kenan ko ikiti, a uan aveghbuabar ingangarir gumazimin bar men apengan ikiam.” ²⁶ Egha Noa ua kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Siemin God. Egha ki kamaghin Godin azai, Kenan pura Siemin ingangarir gumazimin ikiam. ²⁷ Egħti God Jafetin adarazir amighiti me avirasemegħ, Siemin adarazi ko deragh dapiam. Egħti Kenan pura Jafetin ingangarir gumazimin ikiam.”

²⁸ Aperiar ekiam givazima, Noa uam 350plan azenibar ike. ²⁹ Egha 950pla azeniba ikiava areme.

10

Kar Noan ovavir boribar ziabar eghaghanim

¹ Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet. Ezi aperiar ekiamin gin men ovavir borir aviribar otifi. Ezi Noan ovavir boribar ziaba kamaghin zui.

² Kar Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. ³ Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. ⁴ Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusin gumaziba, ko Dodania. ⁵ Ezi gumazir kaba, gin ongarir miriam ko arighatizibagh apiazir darazir ovaviba. Kar Jafetin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagħa uan nguazibarama apiagħa, uari uan ikizibara akabav gei.

⁶ Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan.* ⁷ Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila,

* 10:6: Hibrun akam, ziar kam “Kus,” kar kantri Sudan, o kantri Itiopian ziam.

Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. ⁸ Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim. ⁹ Ezi Ikiavira Itir God gavgavim isa Nimrot ganingizima an asiziba burir fofozir ekiam iti. Kamaghin gumazamiziba ziar ekiam munav daningasa, kamaghin migei, “Gumazir kam a Nimrotin miraram ami. Ikiavira Itir God gavgavim Nimrot ganingizima, ana asiziba buri-amin fofozir ekiam aghuim iti.” ¹⁰ Ezi Nimrot nguibar ekiam 3plan gari, Babel, Erek, ko Akat. Nguibar ekiam 3plan kaba Babilonian nguazimin iti.[†] ¹¹ Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua nguibar ekiam kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala, ¹² ko Resen. Resen, a Ninive ko Kalan nguibamningin tizimin iti. Ezi Kalan nguibam a nguibar bar ekiam.

¹³ Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, ¹⁴ ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi.

¹⁵ Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, ¹⁶ Jebusia, Amoria, Girgasia ko, ¹⁷ Hivia, Arkaia, Sinia, ¹⁸ Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gin Kenanin adarazir danganiba bar a dar ghuava tintinibar apia. ¹⁹ Egha Kenania inigha apiazir nguazir kam Saidonin nguibamin ikegha ghua Gerarin nguibamin tu, kar Gasan nguibamin amadakan. Ezi men mitaghnam ghua aruem anadi naghin nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora ko Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamin amadakan. ²⁰ Gumazamizir kaba bar, me Hamin ovavir

[†] 10:10: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba ghaze, nguibar ekiam igharazir mam in ziam iti, an ziam Kalne.

boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan nguibabara akabav gei.

²¹ Ezi Siem a Jafetin avebam. Egha uaghan boriba iti, egha Siem a Eberin boribar ovavir afeziam. ²² Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lidia ko Aram. ²³ Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mas. ²⁴ Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. ²⁵ Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumazamiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, “Pelek,” a gati. Ziar kamin mingarim kamakin, “Bar biaghire.” Ezi Pelekin dozimin ziam Joktan.

²⁶ Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selep, Hasarmavet, Jera ko, ²⁷ Hadoram, Usal, Dikla ko, ²⁸ Obal, Abimael, Seba ko, ²⁹ Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba. ³⁰ Ezi Joktanin boriba Mesan nguibamin ikegha ghua aruem anadi naghin Sefarin nguibar mighsiabar tu. ³¹ Kar Siemin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvagha uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibar akabav gei. ³² Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan otariba ko an otaribar otariba ko men ovavir boriba. Aperiar ekiamin gin, gumazamizir kabar ikiziba nguazim gizivagha aneroke.

11

Ikiavira Itir God gumazamizibar akar me migeiba abiaghariki

¹ Fomira nguazimin gumazamiziba bar akar vamira ikia, egha migirigiar otevir vabaram ami. ² Egha me aruem anadi naghin ikegha, puram arua ghua iza Babilonin nguazir zarimin apia.

³ Egha me uarira uariv gei, “Aria, ia izi, e bar moghira nguazitaba inigh da tueghti da brighbar min otivika.”

Egha me dipenibar ingaramin brighbagh ami. Egha me brighin kabagh amizi da uarir isavsuihamin koltaba uaghan iti.

⁴ Egha me ghaze, “E datirighin uari uari bagh nguibar ekiatamin ingaram, egh an aven tauan bar ruaritam asaraghti, an ruarim mangi overiamin suiragham. Egh kamagh, e uari abigh mangi tintinibar nguazimin nguibar igharazibar ikian kogham. E kamaghin damuti, gumazamiziba bar ziar bar ekiam e daningam.”

⁵ Ezi Ikiavira Itir God, nguibar ekiar kam ko tauan gumazamiziba an aven ingarizimin ganasa izaghiri. ⁶ Egha uan Nguibamin ikia ghaze, “Gumazamizir kaba me akar vamiram migia egha uari inigha nighnizir vamira iti. Egha nguibar dafar kamin ingari. Me kamaghin uan nighnizimin gin mangi, bizir aviribar amuam. ⁷ Kamagh, e ua magari akar me migeim abighirarighiti, me uan akar mingaribagh foghan koghiva uariv kiman kogham.”

⁸ Egha Ikiavira Itir God me gamizi, me tintinibar nguaziba bar adar ghue. Egha nguibar ekiar kam uam a ingari puvati. ⁹ Dughiar kam, Ikiavira Itir God gumazamizir kabar akar me migeiba abiagharighizi, me tintinibar nguazimin danganiba bar adar ghue. Kamaghin me nguibar ekiar kam dibora ghaze, “Babel.”*

Siemin ovavir boribar ziaba

¹⁰ Kar Siemin ovavir boribar ziaba. Aperiar ekiam otozi azenir pumuningin gin, me Siemin azeniba medi da 100in oto. Ezi an Arpaksatin afeziamin oto. ¹¹ Egha gin Siem 500plan azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

11:5: Jenesis 18:21 11:8: Luk 1:51 * 11:9: Hibrun akamin ziar kam, “Babel,” a mong kamaghin ghu, “abiaghariki.”

¹² Ezi Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan afeziamin oto. ¹³ Egha gin Arpaksat 403plan azeniba ikia dar aven, otariba ko guivir igharaziba inigha areme.

¹⁴ Ezi Sela 30pla azeniba ikiava Eberin afeziamin oto.

¹⁵ Egha gin Sela 403pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁶ Ezi Eber 34pla azeniba ikiava Pelekin afeziamin oto.

¹⁷ Egha gin Eber 430pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

¹⁸ Ezi Pelek 30pla azeniba ikiava Reun afeziamin oto.

¹⁹ Egha gin Pelek 209pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁰ Ezi Reu 32pla azeniba ikiava Serukin afeziamin oto.

²¹ Egha gin Reu 207pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²² Ezi Seruk 30pla azeniba ikia Nahorin afeziamin oto.

²³ Egha gin Seruk 200pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

²⁴ Ezi Nahor 29pla azeniba ikia Teran afeziamin oto.

²⁵ Egha gin Nahor 119pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme.

Teran ovavir boribar ziaba

²⁶ Ezi Tera 70pla azeniba ikiava Abram, Nahor ko Haranin afeziamin oto. ²⁷ Ezi kar Teran ovavir boribar ziaba. Tera a Abram, Nahor ko Haranin afeziam. Ezi Haran a Lotin afeziam. ²⁸ Ezi Haran uan nguibam Urin ikiava areme. Ur a Kaldiabar nguazir asizimin iti. Ezi dughiar kam, an afeziam Tera angamira ikiavira iti. ²⁹ Ezi Abram Sarain iti, ezi Nahor Haranin guivim Milkan iti. Egha uaghan Haran Iskan afeziam. ³⁰ Ezi Sarai boriba batir puvatigha, boritam itir puvati.

³¹ Ezi Tera uan adarazi inigha, Kaldiabar nguazimin itir nguibam Ur, an ategha Kenanin nguazimin zui. Teran gin

zuir adarazir ziabar kara: an otarim Abram, ko an asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezi Haran a Lotin afeziam. Me ghua Haranin nguibamin otivigha egha nguibar kamin apera.

³² Egha Tera 205pla azeniba ikiava nguibar kamin areme.

Abramin eghaghanim

12

(*Sapta 12:1--25:18*)

Ikiavira Itir God Abram in dia

¹ Dughiar mam, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni uan nguazim, ko uan adarasi, ko uan afeziamin ikizim ategh nguazir ki nin akaghamimin mangi.

² “Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirase-megh,
mangiva gin ikizir gavgavir mam otogham.
Egh ki deravira ni damu ni damighti nin ziam bar ekevegham.

Eghti ni bangin ki gumazamiziba deravira me damuamin tuavim ikiam.

³ Eghti gumazamizir deravira ni gamiba, ki deravira me damuam.

Eghti ni gasighasizir gumazamiziba ki uabi me gasighasigham.

Ni bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar dar gumazamiziba
bar deragh me damuam.”

⁴ Ezi Abram Haranin nguibam ategha Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a zui. Ezi Lot a ko uaghan zui. Dughiar kamin Abram 75plan azeniba iti. ⁵ Abram uan amuim Sarai, ko uan dozimin otarim Lot inigha, me uaghara

zui. Abram faragha Haranin nguibamin ikia egha bizir aviriba ko ingangarir gumaziba ko amizir aviriba ini. Egha a Kenanin zuir dughiamin a bizir kaba bar da inigha zui. Egha me Kenanin otivigha givagha, ⁶ Abram uan adarazi ko nguazir kamın ghua Sekemin nguibamin oto. Nguibar kamın temer ekiar mam ikia Moren danganimin amadaghan iti. Ezi dughiar kamın Kenania Kenanin nguazimin ikiavira iti.

⁷ Ezi Ikiavira Itir God Abram batogha a migei, “Ki nguazir kam nin ovavir boribar aningam.” Kamaghin Abram Ikiavira Itir God a batozi naghira, an ziam fasa ofa gamir dakozimin ingari.

⁸ Egha gin Abram dikavigha ghua, aruem anadi naghin itir mighsiar Betelin boroghin itimin ghu. Mighsiar kam Betelin nguibam ko Ain nguibamin tizimin iti. Ezi Betel an aruem uaghiri naghin itima, Ai an aruem anadi naghin iti. Ezi danganir kamın Abram uan purirpenibar ingarigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa, ofa gamir dakozimin ingarigha, an ziam dibora a fe.

⁹ Egha gin Abram uan adarazi ko danganir kam ategha sautin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Negevin danganimin oto, a gumazamiziba puvatizir danganim.

Abram ghua Isipin kantrin iti

¹⁰ Dughiar mam mitiriar ekiam otozi, danganir kam dagheba bar puvati. Kamaghin, Abram uan adarazi ko me ghua nguibar igharazibar gumazamizibar min pura ikia, kantri Isipin iti. ¹¹ Egha me kantri Isipin boroghira iza, Abram uan amuim Sarai migia ghaze, “Ni orakigh. Ki fo, ni amizir dirir bar deragha ganganir aghuim gamim. ¹² Isipin gumaziba nin ganigh, ti ni gakuegham. Egh me

kamaghin fogham, ni nan amuim, egh me na misueghti ki aremeghti, ni ikiam. ¹³ Ni kamaghin mikimti deragham, ni nan amizim. Egh ni kamaghin damighti, me arazir aghuimin na damu, na misueghti ki aremeghan kogham.”

¹⁴ Ezi Abram kantri Isipin otozi, Isipin gumaziba a mikemezi moghira, an amuimin garima an ganganim bar dera. ¹⁵ Ezi atrivimin ingangarir gumaziba Sarain gari, a bar derazi, me ghua atrivim kamaghin a migei, “Amizir bar dirir mam izegha iti.” Egha me ghua Sarai inigha atrivimin dipenimin ize. ¹⁶ Ezi atrivim Sarain ganigha mighigha a gakongegha, kamaghin bar deraviram Abram gami. Egha sipsipba, memeba, bulmakauba, donkin apuriba, donkin amebaba, kamelba, ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir bar aviriba, isa Abram ganingi.

¹⁷ Egha atrivim Abramın amuim Sarai inigha ua bagha an amuim gami, kamaghin ikiavira Itir God Isipin atrivim ko an dipenimin itir darazi bagha arimariar guar aviriba amangi. ¹⁸ Ezi atrivim Abramın diazima a izima a kamaghin a migia ghaze, “Ni manmaghsua arazir kam na gami? Egha kamaghin na mikemezi puvati, Sarai nin amuim. ¹⁹ Ni na migia ghaze nin amizim, ezi kamaghin ki uan amuimin min a ini. Ni manmaghsuavira arazir kam gami? Kamaghin ni uan amuim inigh, gua mangi!” ²⁰ Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Abram uan amuim ko, an biziba sara Isipin bar me batoke.

13

Lot Abram ataki

¹⁻² Dughiar kamin Abram bizir bar aviriba iti. A sipsipba, memeba, bulmakauba, gol ko silva bar aviraseme. Egha a kantri Isip ategha Negevin danganimin

amadaghan zui. A uan amuim ko uan biziba bar da inizi, Lot uaghan a ko zui.

³⁻⁴ Egha gin Abram uan adarazi ko Negev ategha Notin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Betelin nguibamin oto. Danganir kamra Abraham fomiram purirpenibar ingara ofa gamir dakozimin ingari. A Betel ko Ain nguibamningin tizimin iti. A danganir kamin otogha Ikiavira Itir Godin ziam dibora a fe.

⁵ Ezi Lot uaghan Abram koma arua, sipsipba, memeba, bulmakauba ikia, uaghan ingangarir gumazamizir aviriba a ko ikia purirpenibar iti. ⁶ Abram ko Lot uaghara bizir aviriba iti, ezi kamaghin nguazim aningin sufi. Ezi aning uaning ko ikiava avenge. ⁷ Ezi adarim Abram ko Lotin sipsipba ko memebar garir ingangarir gumazibar tongin oto. Dughiar kam Kenanin adarazi ko Peresin adarazi danganir kamin iti.

⁸ Ezi Abram Lot migei, "Ga ikizir vamira. Ga uaningin atari derazir puvati, ezi gan ingangarir gumaziba uaghan uarir atari derazir puvati. ⁹ Guizbangira, nguazir ekiam rughara iti. Ga uaning abigham. Egh ni uabi ua bagh danganitam ginabagh, na ategh an angî. Ni agharir guvimin mangiti, ki kiriamin mangam. Maghsuegh ni agharir kiriamin mangiti, ki guvimin mangam."

¹⁰ Ezi Lot tughâ gari. Egha Jordanin Faner zarimin itir danganiba bar dar gara ghua Soarin nguibamin tu. Nguazir otevir kam dipar aviriba ikia bar dera. Egha mati Ikiavira Itir Godin azenir bar aghuimin min garava, uaghan kantri Isipin min gari. Dughiar kam, Ikiavira Itir God tighar Sodomîn nguibam ko Gomoran nguibam gasighasigham. ¹¹ Ezi Lot nguazir otevir Jordanin Faner zarimin itiba bar ada iniasa migei. Egha

Abram ataghizima an aruem anadi naghin ghu. Egha aning uam uaning ko itir puvati.

¹² Egha Abram Kenanin nguazimin apera. Ezi Lot ghua nguibar ekiar Jordanin Faner zarimin itibar tongin apera. Egha Sodomın nguibar ekiam boroghın purirpenibar ingari.

¹³ Ezi nguibar ekiar kam Sodom, an gumazamiziba, men araziba bar ikufi. Ezi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kurabagh ami.

Abram Hebronin nguibamin ghu

¹⁴ Ezi Lot ghuzima, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni kagh tugh egh danganir kaba bar dar gan. Ni aruem anadi naghin ganiva aruem uaghiri naghin ganiva, not ko saut viraram aningin gan. ¹⁵ Nguazir ni datirighin garir kaba bar, ki da isi ni ko nin ovavir boribar aningam. Eghti nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh mamaghira ikiam. ¹⁶ Eghti ki nin boribar amighti me nguazir minemniamin min bar avirasemegham. Eghti gumazitam nguazir minemniaba mengeghiva nin ovavir boriba mengam. ¹⁷ Ki nguazir kaba bar da isa ni ganidi. Kamaghin, ni datirighin dikavigh mangi nguazir kaba bar dar ganigh.”

¹⁸ Kamaghin, Abram danganir kam ategha ghua Hebronin nguibam boroghin oto. Egha a Mamren temer ekiabar boroghin, purirpenibar ingarigha, me kagh apia. Egha Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingari.

14

Midorozir ekiam atrivibar tongin oto

¹⁻⁹ Dughiar kamin, Kedorlaomer Elamin nguibamin atrivimin ikia egha uaghan nguibar kaba ko dar atrivibar gari. Bera a Sodomın nguibar ekiamın atrivimin iti, Birs

a Gomoran nguibar ekiamin atrivimin iti, Sinap an Atman nguibar ekiamin atrivimin iti, Semeber an Seboimin nguibar ekiamin atrivimin iti, ezi Belan nguibam uaghan an apengan iti. Ezi Belan ziar mam Soar.

A 12plan azenibar me gativagha men gari, ezi namba 13in azenimin me Kedorlaomerin akam batoke. Ezi namba 14in azenimin Kedorlaomer uan namakar 3plan dia: Amrafel a Babilonin kantrin atrivim, Ariok a Elasarin kantrin atrivim, Tidal a Goimin adarazir atrivim. Egha me 4plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko ghua Asterot Karnaimin nguibamin otogha, Refaimin adarazi ko uariv sogha me abira. Egha me Hamin nguibar ekiamin otogha Susia ko misogha me abira. Egha me Kiriataimin boroghin danganir zarimin otogha Emia ko misogha me abira. Egha me ghua Seirin Mighsiabar otogha, Horia ko misogha men agintiigha ghua El Parain nguibar miriamin gumazamaziba puvatizir danganimin me ataki. Egha gin uamategha iza Kadesin nguibar ekiamin otifi. Kadesin ziar ghurim, En Mispas. Me Amalekian nguazim gisin me ko misogha me abini. Egha me Hasason Tamarin nguibar ekiamin otivigha Amoria, ko misogha me abini.

Egha me midorozir kam gamigha me abinigha givagha, Kedorlaomer uan namakar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma, Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba, uan midorozir gumaziba ko me Sidimin danganir zarimin uari akuvagha iti. Egha me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko misoghasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir kabanangin midorozir gumaziba 4plan atrivibar midorozir gumaziba ko uariv sosi.

¹⁰ Ezi Sidimin danganir zarim koltaba iniamin torir aviriba iti. Ezi Sodom in atrivim ko Gomoran atrivim midorozimin arasava amua puvati, aning koltan torimning giraghu. Ezi atrivir 3plan igharaziba ara ghua mighsiabar

ghue. ¹¹ Ezi Kedorlaomer midorozim gamua me abira. Egha me Sodom ko Gomoran itir biziba bar ada inigha egha men dagheba sara inigha ghue.

¹² Ezi Lot, Abramın dozımın otarım, a Sodomın itima, me uaghan a inigha an biziba sara inigha ghue.

¹³ Ezi gumazir mam midorozımın ara ghua Hibrun gumazım Abram batogha midorozımın otivizir biziba bar a geghani. Dughiar kam, Abram Mamren temer ekiabar boroghin ikiavira iti. Mamre, a Amorian adarazir gumazir mam, a dozir pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir 3plan kaba, kar Abramın namakaba.

¹⁴ Ezi Abram orazi, apaniba an dozımın otarım Lot inigha ghu. Ezi kamaghın a ko iti darasi, a men midozir gumazir bar gavgavibar dia, ezi men dibobonım 318ın tu. Ezi me 4plan atrivir kabar gın ghua Danın nguibar ekiamın tu. ¹⁵ Egha danganir kamin Abram uan midozir gumaziba taira. Egha 4plan atrivir kaba ko dimagarımın misogha me abini. Egha notın amadaghan Damaskusın nguibar ekiamın men agiragha ghua, Hoban nguibar ekiamın tu. ¹⁶ Egha atrivir kaba inigha ghuezir biziba ua bar ada ini. Egha Abram uan dozımın otarım Lot uam a inigha, bar an biziba ko amiziba ko gumazamizir igharaziba inigha uamategha ize.

Melkisedek deragha Abram gami

¹⁷ Ezi Abram, Kedorlaomer uan namakaba ko, me misogha me abini. Egha a uamategha izima, Sodomın atrivim ghua danganir zarir me kamagh diborım, “Save,” an a bato. Ezi an ziar mam kamakin: Atrivibar Danganir Zarımra. ¹⁸ Ezi Melkisedek, a Salemin nguibamin atrivim, a Godın Bar Pin Itimin Ofa Gamir Gumazım, a bret ko wain inigha Abram bagha izi. ¹⁹ Egha bizir bar aghuımın Abram gamua kamaghın migia ghaze, “Godın Bar Pin

Itim overiam ko nguazimîn ingari, a bar deragh ni damu. ²⁰ Guizbangîra, ni apaniba ko uariv sozi, Godin Bar Pin Itim nin akurazi, ni me abini, kamaghin, e an ziam fam.” Ezi bizir Abram iniziba bar, a 10plan akuabar da abigha 10in vamîra isa Melkisedek ganîngi.

²¹ Ezi gîn Sodomîn atrivim kamagh Abram mîgei, “Ni mîdorozimîn inizir biziba ni bar adar suikigh. Egh nan gumazamizibara ua me ateghti, me na bagh izi.”

²² Ezi Abram ghaze, “Ikiavîra Itir God, Godin Bar Pin Itim, overiam ko nguazimîn ingarizim, ki an ziamin pamten kamagh mikîmasa, ²³ ki tong bar nin bizir muziaritam inighan kogham, iniba isair tretba o dagarir asuabar beniba. Eghti ni kamaghin mikîman kogham, ‘Ki uabi Abram gamizi a bizir bar avîrim iti.’ ²⁴ Ki uabi ki bizitam inian kogham. Bizir nan mîdorozir gumaziba ameziba ki darara iniam. Eghti nan namakar 3pla, Aner, Eskol ko Mamre, me uari bagh naba iniam.”

15

God Abram koma

Akar Dikirizir Gavgavim gami

¹ Ezi bizir kabar gîn, Ikiavîra Itir God irebamîn mîn bizimîn aven akam isa Abram ganîga egha ghaze:

“Abram ni atiatingan marki.

Ki nin oramîn mîn ikiam,
eghti ni nan apazangin deravîra ikiam.

Eghti ki ni damighti
nin ziam bar pin ikiam.”

² Ezi Abram an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavîra Itir God, nan Ekiam, ki uabi boriba puvatî, ni manmaghin na

damighti ki ziar ekiam iniam? Ki oveghti nan biziba ini-amin gumazim an ziam Elieser, a Damaskusian gumazim. ³ Ni boritam na ganingizir puvati, ezi nan dipenimin otozir ingangarir gumazir kam, a nan danganim inigh nan biziba iniam.”

⁴ Ezi Ikiavira Itir God Abram kamagh a migia ghaze, “Ingangarir gumazir kam nin biziba inian kogham. Nin borir nin otoghamira nin danganim inigh, egh nin biziba iniam.”

⁵ Egha Ikiavira Itir God Abram inigha azenan ghua a migia ghaze, “Ni kogh overiamin mikovezibar gan. Ni bar da mengam? Ti puvati. Guizbangira, nin ovavir boriba bar avirasemegh mikovezibar dibobonimin min mangam.”

⁶ Ezi Abram nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itima an a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

⁷ Egha ana migia ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God. Ni Kaldian danganimin itir nguibam Urin itima, ki nin diagha ni inigha iza nguazir kam ni ganingi, eghti ni an afeziamin ikegham.”

⁸ Ezi Abram ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmagh fogh suam, ki nguazir kam guizbangira a iniam?”

⁹ Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni bizir kaba inigh izi na daningigh: bulmakaun amebar azenir 3pla itim ko, memen amebar azenir 3pla itim ko, sipsipin apurir vamiran azenir 3pla itim ko, kuarazir muziarir me bunbam arizir pumuning, ni bar da inigh na bagh izi.”

¹⁰ Ezi Abram bizir kaba bar ada inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Egha asizir kaba vaghvagha da abiagharigha akuar pumuningin dagh ami, egha dar akuabar bizir pumuningin dar bora da ariki. Egha kuarazimning

rughirama aning ati. ¹¹ Ezi kuarazir isar maba izaghira asizir kabar amasava amima, Abram men agira.

¹² Ezi aruem bar uaghirima Abram bar akuava on-gani. Egha garima mitater ekiam anevarazima a bar atiatingi. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamagh Abram migia ghaze, “Ni bizir kam gifogh, nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin aven nguibar igharazimin gumazamizibar min ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar min ikiam. Eghti kantrin kamin gumazamiziba 400plan azenibar pazi me damuam. ¹⁴ Eghti ki osimtizir ekiam isi kamagh pazi me damuamin gumazibar aningam. Eghti nin ovavir boriba bizir bar avirim inigh egh kantrin kam ategh azenan izam. ¹⁵ Eghti ni uabi bar navir amirizimin iki mangi aseghiva aremegham, eghti me ni afagham. ¹⁶ Eghti nin ovavir boriba ua zuamira nguazir kamin izeghan kogham. Nin adarazi mangi namba 4in ovavir boriba otivigh egh uamategh nguazir kamin izam. Ezi Amorin iti darazi datirighin arazir kurar aviritabagh amir puvati. Me gin arazir kuratabar amuti, ki mizazim me gasegh egh nguazir kamin me batuegham. Eghti nin ovavir boriba uamategh izam.”

¹⁷ Ezi aruem uaghirima mitatem otogha gifa, ezi bizir pumuning oto: nguazir miner avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharim miner kamin anagava otifi. Ezi bizir kamning, asizir Abram akuar pumuningin biagharigha bizimin arighizir kabar tongin zui. ¹⁸ Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavim Abram koma a gamua ghaze, “Ki nguazir kaba isi nin ovavir boribar aningam. Eghti men nguazimin mitaghniyam Isipin kantrin dipar miriamin ikegh mangi Yufretisin Faner ekiamin tugham.

15:13: Ua Me Ini 1:1-14; Aposel 7:6
7:7 15:18: Aposel 7:5

15:14: Ua Me Ini 12:40-41; Aposel

¹⁹ Eghti me Kinian nguazim, Kenasian nguazim, Katmonian nguazim ko, ²⁰ Hitian nguazim, Peresian nguazim Refaimian nguazim ko, ²¹ Amorian nguazim, Kenanian nguazim, Girgasian nguazim ko, Jebusian nguazim, me bar men nguazir kaba iniam.”

16

*Hagar Abram*in amuimin min oto

¹ Ezi dughiar kamın Abramın amuim Sarai, a boriba puvati. Ezi Isipın kantrin amizir mam a ko iti. A Sarain ingangarir amizim, an ziam Hagar. ² Ezi Sarai Abram migia ghaze, “Ni orakigh, Ikiavira Itir God boritam batan nan anogoroke, ezi ki boritam batan kogham. Ezi ki nin azangisi ni mangi nan ingangarir amizim ko dakuighti, a ti na bagh boritam batam.” Ezi Abram Sarain nighnizim mirara ghu. ³ Ezi Sarai uan ingangarir amizim Hagar isa Abramın amuimin min a ganingi. Dughiar kamın Abram Kenanın nguazimin itima 10plan azeniba gifa. ⁴ Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar navim asangi. Dughiar kamın Hagar uabira uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa Sarain akaba barazir puvati.

⁵ Ezi Sarai kamagh Abram migei, “Hagar nan akaba barazir puvati, kar nin osimtizimra. Guizbangira ki uabi a isa nin amuimin min ni ganingi. Ezi datirighin a uabi gifo a navim asangi, egha uabi pirafa, egha nan akaba barazir puvati. Ezi Ikiavira Itir God uabi ni Abram, ko nan migirigiaba tuisghasa ki ifonge.”

⁶ Ezi Abram kamaghın Sarain akam ikaragha ghaze, “Ni oragh Hagar pura nin ingangarir amizir kinim. Ni a gativazi, a pura nin apengan iti. Nighnizir manam ni a damusi, puram a damu.” Ezi Sarai Hagarın apanimin ikia arazir kurabar a gami, ezi Hagar arav ghu.

⁷ Egha a gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, egha Surin nguibamin zuir tuavimin itir dipar atuimin otogha avughsi, ezi Ikiavira Itir Godin enselin mam a bato. ⁸ Egha ensel kamaghin a migei, “Hagar, Sarain ingangarir amizim. Ni managh ikegha izi, egha managhira zui?”

Ezi Hagar a ikaragha ghaze, “Ki Sarai ategha an ari.”

⁹ Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uamategh Sarai bagh mangi egh an akaba baragh.”

¹⁰ Egha ensel ua kamagh a migia ghaze, “Ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham, eghti gumazitam men dibobonim mengiva avegham.”

¹¹ Egha Ikiavira Itir Godin ensel ua migei:

“Ni orakigh. Ni borim batamin dughiam, a roghira izi.

Guizbangira, ni osintizim iti, ezi Ikiavira Itir God nin osintizim baraki.

Kamaghin, ni otarim bategh ziam Ismael a datigh.*

¹² Eghti nin otarim, donkin atiamin min ikiam.

A gumazamiziba bar, me ko misoghti me an apanim damuam.

Egh a uan adarazi ko deragh daperaghan kogham.”

¹³ Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi, “Ame! Guizbangira, kar Ikiavira Itir God, a uan akam na ganingi. Ezi Godin nan garim, ki uabi an ganigha egha angamira ikiavira iti!” Kamaghin a ziar kam Ikiavira Itir God ganingi, “Biziba Bar Dar Garir God.”†

¹⁴ Ezi bizir kam bagha gumazamiziba mozir dipar kam dibora ghaze, “Godin Zurara Iki Nan Garim.” Mozir

* 16:11: Hibrun akamin ziar kam, “Ismael,” an mingarim mong kamaghin ghu, “God orasi.” † 16:13: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

dipar kam Kadesin nguibam ko Beretin nguibamin tizimin ikiavira iti.

¹⁵ Ezi Hagar Abramim otarim batezi, Abram ziam, “Ismael,” a gati. ¹⁶ Ezi Hagar Ismael batamin dughiam, Abram 86plan azeniba iti.

17

Abram ziar igiam ini

¹ Ezi Abram gin azenir 99pla anetuzima, Ikiavira Itir God a batogha a migia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni zurara nan akam baragh, nan apengan ikiva nan damazimin deragh arazir aghuibar amu. ² Ki uan Akar Dikirizir Gavgavim ni koma a damu, egh ovavir borir bar avirim ni daningam, eghti me bar avirasemegham.”

³ Ezi Abram ua tevimning apirigha guam nguazim girizi, God a migia ghaze, ⁴ “Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gamigha kamaghin migei. Ni kantrin bar avirimin gumazamizibar ovavimin otogham. ⁵ Eghti nin ziam datirighin uam Abram puvatigham. Guizbangira, ki ni damighti, ni kantrin aviribar gumazamizibar ovavimin otogham. Ezi kamaghin, datirighin nin ziam, Abraham.* ⁶ Eghti ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegh mangi kantrin gavgavitabar otivam. Egh men tarazi atrivibar otivam. ⁷ Egh ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim akiram. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavigh mamaghira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamakin, ki nin God, egha nin ovavir boriba uaghan, ki men God. ⁸ Ezi Kenanin nguazir ni datirighin puram aperaghav itir

16:15: Galesia 4:22 17:5: Rom 4:17 * 17:5: Hibrun akamin ziar kam, “Abraham,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Kantrin aviribar gumazamizibar afeziam.” 17:7: Luk 1:55

17:8: Aposel 7:5

kam, kar igharaz darazir nguazim. Eghti ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba, ki Kenanin nguaziba bar da isi, ia daningam. Eghti nguazir kam, a ian nguazimin iki mamaghira ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar Godin ikiam.”

God me migia ghaze, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh

⁹ Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni ko nin ovavir borir gin izamiba, ia bar nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi. ¹⁰ Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangisi arazir kam damu. Ia uan adarazir tongin uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar dar ghoregh. ¹¹⁻¹² Ian otarir iririviba 8plan dughiaaba otoghti ia dughiar kamra me mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Egh ia uan ingangarir gumazibar mikarzir mogomeba uaghan dar ghoregh, egh ian ingangarir amiziba otezir otariba, ko ia igharaz darazi da ivezezir ingarir gumaziba ia uaghan dar aghoregh. Ian gumaziba ko otariba bar kamaghin damuvira ikiam. Eghti arazir kam, a nan ababanimin min ikiam, egh a ian akagh suam, ki ia ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. ¹³ Ia uan gumazibar mikarzir mogomeba bar dar ghoregh. Eghti dighorezir arazir kamin duar kurim ian mikarzirbar ikiti, gumazamiziba bar fogh suam, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam a zurara ikivira ikiam. ¹⁴ Egh me tavin mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gumazir kam ki ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Eghti me a batueghti, a uan adarazir aven ikian kogham.”

¹⁵ Egha God Abraham migia ghaze, “Datirighin ikegh mangi ni uam uan amuim ziam Sarai, a darighan marki. Datirikin, an ziam Sara. ¹⁶ Ki deragh Sara damuti, a ni

bagh otarim batam. Kî Sara deragh a damuti, a kantrin aviribar gumazamizibar inaghamimîn otivam, eghti men tarazi atrivibar ikiam.”

¹⁷ Ezi Abraham tevimning apirigha guam nguazim giri. Egha averara uan niġhnizimîn kamagh aka ghaze, “Gumazir azenir 100pla itim ti boritam afangam? Ezi Sara azenir 90pla iti, a ti boritam batam?”

¹⁸ Egha Abraham God migia ghaze, “Kamaghin deragham, ni Ismaelrama eghuva deragh an gan.”

¹⁹ Ezi God ghaze, “Ni mamagh mikîman marki. Nin amuim Sara navim asegh egh otaritam bateghti, ni ziam Aisak a datigh. Eghti kî Akar Dikirizir Gavgavim a ko an ovavir borir ġin otivamiba koma a damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara ikî mamaghira ikiam. ²⁰ Ezi kî Ismael deragh an ganasa ni nan azangsisî. Kî deragh a damu, egh borir aviriba a daningam, egh an boribar amighti me bar avirasemegham. Egh a 12plan gumazir dapanir kabar afeziamin otogham. Eghti kî an adarazir amighti me ikizir gavgavimîn otogham. ²¹ Eghti kî uan Akar Dikirizir Gavgavim Aisak ko a damuam, borir Sara dughiar kamran azenir munamin otamim.”

²² Egha God akar kam gamigha ġivagha Abraham ategha ghu.

²³ Ezi dughiar kamra, Abraham Godin akamin ġin ghua, uan adarazir gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar ada aghore. Egha uan otarim Ismaelin mikarzir mogomemin inim aghora, egha ingangarir gumazir kinir men amebaba Abrahamin dipenimin otezibar mikarzir mogomebar inibar aghora, egha ingangarir gumazir a iġharaz darazi dam ivesezibar mikarzir mogomebar inibar aghore. ²⁴⁻²⁵ Dughiar kam Abraham uabi 99pla azeniba ġifa, ezi an otarim Ismael 13pla azeniba itima, me aningîn mikarzir mogomemning inimning atu. ²⁶ Dughiar God

akam Abraham ganingizimra, Abraham uan otarim Ismael ko, me aningin mikarzir mogomemningin ininming atu. ²⁷ Egha uaghan Abrahamin dipenimin aven itir gumaziba bar, ingangarir gumaziba ko, gumazir me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba da ivezeziba sara, me bar men mikarzir mogomebar iniba aghore.

18

Ikiavira Itir God ghaze, Sara otaritam batam

¹ Egha gin Ikiavira Itir God Mamren nguibamin temer ekiabar apengan Abraham bato. Aruer mamın aruem bar puvira isima, Abraham uan purirpenimin tiar akamin aperaghav iti. ² Egha a kogha gumazir 3plan gari me tuivighav iti. A men ganigha uan purirpenim ategha zuamira ivegha me bagha ghu. Egha tevimming apirigha aviragha guam nguazim giri.

³ Egha kamaghin migei, “O nan gumazir ekiam, ki ian ingangarir gumazim. Ia nan dipenimin izasa ki bar ifonge. Ia nan dipenim gitagh pura mangan marki. ⁴ Ki tav mikemeghti a dipatam inigh iziti, ia uan dagariba ruegham. Eghti ia temer ekiar kamın povimin avughsam. ⁵ Eghti ki dagheba ia danighti ia gavgavim uari danigh egh ua mangi. Kirara, ian ingangarir gumazim, ia nan dipenimin izezi, ki ian akurvaghasa.”

Ezi me kamaghin migei, “A dera, ni migei moghin damu.”

⁶ Ezi Abraham zuamira purirpenimin aven ghua kamagh Sara migei, “Ni plauan beghin ekiar aghuitam inigh egh zuamiram a giragh bretba tuegh.” ⁷ Egha Abraham uan bulmakauba bagha ivegha ghua mikarzim sara itir mam inigha ize. Egha a isa uan ingangarir gumazim ganingizi a zuamirama a misuegha aneghoregha a isami.

⁸ Ezi asizim isigha givazima, Abraham asizir kam ko, bulmakaun otoreborim ko, bulmakaun otoreborimin ingarizir sis sara inigha ghua gumazir 3plan kabar afa. A me ganingizi me da apima, a men boroghin tememin apengan tughav iti.

⁹ Egha me amegha givagha, Abrahamin azara, “Nin amuim Sara, a managh iti?”

Ezi Abraham ghaze, “A purirpenimin aven iti.”

¹⁰ Ezi men mav, a uabi Ikiavira Itir God, a kamaghin migei, “Azenir girakirangin itimin iakinir kamran ki uamategham, eghti nin amuim Sara otaritam ikiam.”

Ezi Sara purirpenimin tiar akamra ikia gumazir kamin akirangin, ikia akar kam baraki. ¹¹ Dughiar kam Abraham ko Sara virara ghurigha gifa. Ezi Saran dughiar a boritam batamim, a gifa.

¹² Egha a uabira uabin ingarava ati. Egha uabira uabi migia ghaze, “Ki ghurigha gifa, ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gumazir ekiam uaghan ghuri. Ki manmaghin boritam iniamin agoroger kam ikiam?”

¹³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Abrahamin azara, “Sara manmaghsua aka ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam batamin tuaviba puvati? ¹⁴ Abraham, ni orakigh, Ikiavira Itir God bizitam damusi iburaghan kogham. Azenir munamin iakinir kamran, dughiar ki diborozimin ki uamategham. Eghti dughiar kamra Sara otarim ikiam.”

¹⁵ Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, “Ki akezir puvati.”

Ezi a ghaze, “Ni guizbangiram ake.”

¹⁶ Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi Abraham dikavigha mangamin tuavimin men akaghasa. Egha me ghua danganir mamın tuivigha, gara uaghira Sodomın nguibamin gari.

¹⁷ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi, “Bizir ki damuamin kam, ki Abrahamin ghuangsighan aghua. ¹⁸ Guizbangira, an ovavir boriba bar avirasemegh kantrin gavgavimin otogham. Eghti Abraham bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam. ¹⁹ Ki kamaghin ifonge, Abraham uan boriba ko uan ovavir boribar sure damighti me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangam. Egh me arazir aghuiba ko arazir nan damazimin derazibara darara gin mangam. Kamaghin, ki ua bagha Abraham ginaba. Egh gin ki uan akar dikirizimin gin mangi, Abraham deraviram a damuam.”

²⁰ Egha Ikiavira Itir God Abraham migia ghaze, “Arazir bar kurar Sodom ko Gomoran otivibar eghaghanir bar aviriba otifi. ²¹ Kamaghin ki magiri gumazir arazir kabagh amibar ganigham. Egh ki fogham, eghaghanir ki oregha fogha givazir kaba, da ti guizbangira, o puvati.”

²² Egha gin gumazir pumuning dikavigha Sodom in ghu. Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko tughav iti.

²³ Ezi Abraham sivagha an boroghin ghua an azara, “Ni ti gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham? ²⁴ Ti 50pla gumazir aghuiba nguibar kamin ikiti, ni igharaziba sara me gasighasigham? Ni ti 50plan gumazir aghuir kabagh nighnigh nguibar kam ateghti a ikiti, ni a gasighasighan kogham? ²⁵ Ni gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham, kar arazir aghuim puvati. Ni gumazir aghuiba ko kuraba, arazir vamiran me damuan marki. Ni nguaziba bar dar garir Jas, egh ni arazir aghuibara damuam.”

²⁶ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Sodom in nguibamin itir gumazir aghuir 50plan ganti me ikiti, ki gumazamiziba bar me ateghti me ikiam. Eghti gumazir aghuir kaba, me ovengan kogham.”

²⁷ Ezi Abraham ua kamaghin migei, “Ekiam, ki bizir aviribav kinti, ni nan ataran marki. Ki pura gumazir kinim, egh bizitam mikiman kogham. ²⁸ Eghti gumazir aghuir 50pla puvatighti, 45plara ikiti, ni nguibam bar a gasighasigham, o puvatigham?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki 45plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

²⁹ Ezi Abraham ua migei, “Eghti gumazir aghuir 40pla ikiti manmaghin damuam?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 40plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham, eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”

³⁰ Ezi Abraham kamaghin migei, “Ekiam, ki ua bizitam mikimasa. Ni ataran marki. Eghti 30pla ikiti manmakin?”

Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ki 30plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.”

³¹ Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ni nan migirigiar avirir kaba bagh nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 20pla ikiti manmakin?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 20plan ganigh, egh ki nguibam gasighasighan kogham.”

³² Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ki akatam ua ni mikimasa. Ni nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 10pla ikiti, manmakin?”

Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 10plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.”

³³ Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko uaning mikemegha givagha ghu. Ezi Abraham uamategha uan dipenimin ghu.

¹ Ezi Lot guaratighin Sodomın nguibamin uari akuvir tiar akamin aperaghav iti. Ezi enselin Ikiavira Itir God ko ghua Abrahamın ganizimning, datirighin iza Sodomın nguibam oto. Ezi Lot aningın garima aning izima a dikavigha aning bagha zui. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri. ² Egha ghaze, “Gumazir Ekiamning, ki guan ingangarir gumazim, ezi gua nan dipenimın izi. Gua uan dagariba faragh da ruegh, egh dimangan nan dipenim daku. Egh aminim tiraghti gua dikavigh mangi.”

Ezi aning an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ga me uari akuvir danganir kam dakuam.”

³ Ezi Lot mighighavira aning migeima, aning gin a ko dipenimın ghu. Ezi Lot uan ingangarir gumazibav kemezima me breti yis puvatiziba tuegha aning bagha dagher aghuibagh ami. Ezi aning api.

⁴ Ezi aning tighar misiabar mangasava amima, Sodomın gumaziba iza dipenim avini. Nguibamin itir gumazir igiaba ko ghuriba bar moghira izi. ⁵ Egha me Lotin dia ghaze, “Gumazir iza nin dipenim gakuimning mana? Aning amadaghti aning azenan iziti, e poroghamiba uari ko akuava amir arazir kurabar aning damuasa.”

⁶ Ezi Lot azenan ghua tiam deragha anesara. ⁷ Egha me migia ghaze, “Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam damuan marki! ⁸ Ki guivir pumuning iti, aning gumazitam koma akuizir puvati. Ki aning inigh egh ia bagh azenan izam, eghti ia uan ifongiam aningın anegifagh. Eghti gumazir nan dipenim gakuimning ki deragh aningın ganam. Kamaghin ia arazir kuratam bar aning damuan marki.”

⁹ Ezi Sodomia migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, a nguibar igharazimın gumazim, egha a en araziba

tuisighasava ami. Ni e gitagh. Ni e gitaghan koghti, e arazir kurabar aning damuam. Egh e uaghan mizazitam ni gaseghti ni fogham, nin mizazim, aningin mizazim gafiragham.” Egha me ua Lotin suiragha a munasaragha egha tiam akarasa.

¹⁰ Ezi gumazir dipenimin aven itimning dafarim azenan anemadagha Lotin suiragha, uam a inigha aven izegha tiam asara. ¹¹ Egha aning azenan itir gumazibagh amizi, men damaziba pirizima, me ua dipenimin tiar akamin garir puvati.

Lot Sodom ataki

¹² Ezi gumazir kamning kamagh Lotin azara, “Nin tarazi uam nguibar kamin aven iti? Ni uan boriba ko uan amereba ko nin adarazi kagh iti, ni bar me inigh egh nguibar kam atakigh. ¹³ Ga nguibar kam gasighasigham. Nguibar kamin aven, bar eghaghanir bar kurar igharagha gariba otivizi, Ikiavira Itir God da baregha gifa. Kamaghin, a ga amadazima ga nguibar kam gasighasighasa izi.”

¹⁴ Ezi Lot gumazir an guivimningin ikiasa me inabazimning bagha ghu. Egha aning migia ghaze, “Ikiavira Itir God nguibar kam kuvarimasa, kamaghin gua dikavigh nguibar kam bemiram anetakigh.” Ezi aning ghaze, a ti pura ikarara migei.

¹⁵ Ezi aminim tiragha givazi enselning Lotin avigha ghaze, “Atamra. Ni uan amuim ko guivimning inigh, egh nguibar kam atakigh. Ni suighsuigh gumazamizir kaba sara ovegham.”

¹⁶ Ezi Lot nighnizir aviribagh ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir God Lotin apangkufi. Kamaghin amizi, enselning a ko, an amuim ko guivimning dafaribar suigha egha nguibar kam ategha azenan ghu. ¹⁷ Egha aning me

inigha azenan ghugha givagha, kamaghin me migei, “Ia zuamiram arimangegh, puvatighti ia uaghan ovegham. Ia uamategh ragh gin ganan marki. Egh ia danganir zarir munamin dapiagh avughsan marki. Ia ovengan aghuaghsi, egh ari mighsiabar ghuavanang.”

¹⁸ Ezi Lot ghaze, “Ekiam, ki ni na migei moghin damuva avegham. ¹⁹ Ni na barakigh. Ni bar nan apangkuvigha ingangarir aghuim nan akurvaghasava a gami. Ezi mighsiaba bar saghon mar iti, ezi ki zuamira da bagh mangiva avegham. Ki mangivira ikiti, nguibam ikuvighti ki uaghan mizazim inigh ovegham. ²⁰ Ni nguibar muziarir munamin gari a munagh iti. A roghira iti, ezi ki zuamira an angigham. A nguibar dozim. Ni na ateghti ki nguibar kamın manigh egh osımtızir kam gitagham.”

²¹ Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki nguibar ni mangasa migeir mam gasighasighan kogham. ²² Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam damuan kogh mangi, dughiar ia mangi nguibar kamın otoghamim.” Ezi Lot ghaze, nguibar kam bar sufi, ezi me gin nguibar kam, Soar a garisi.*

Ikiavira Itir God Sodom ko Gomora gasighasiki

²³ Ezi aruem tighar maghin anagavira itima, Lot Soarin nguibamin otogha gifa. ²⁴ Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God dagiar isiba ko avim amadazi, da amozimin min overiamin ikia Sodom ko Gomora giri. ²⁵ Egha a nguibamning viraram aning gasighasigha danganir zarir aning itim sarama asighasiki. Egha gumazamizir nguibar kamningin itibagh asighasigha egha nguazir kamın itir aghuir biziba sara bar dagh asighasiki.

* ^{19:22} Hibrun akamin, ziar kam, “Soar,” an mingarim mong kamaghin ghu, “Sufi.” ^{19:24} Matyu 10:15; 11:23-24; Luk 10:12; 17:29; 2 Pita 2:6; Jut 1:7

²⁶ Ezi Lotin amuim an gin iza, egha ua ragha gin gara, egha maghira solin min otogha dipenir akinimin min asaraghav iti.

²⁷ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara Abraham ghua danganir a faragha lkiavira Itir God ko tughav ikia mike-mezimin ghu. ²⁸ Egha a Sodom ko Gomora, ko danganir zarir aning itir kam bagha gari, egha gari avir ekiamin migharim nguazimin ikegha overiamin ghuavanadi.

²⁹ God nguibar nguazir zarir kamin itiba bar adagh asighasiki. Egha an Abraham ginighnigha, nguibar Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an osimtizir kam gita.

Moapia ko Amonian adarasi

³⁰ Ezi Lot Soarin nguibamin ikian atiatigha uan guiv-imning inigha mighsiabar ghuavanabo. Egha me dagiar torir mamın aven iti. ³¹ Egha an guivir ekiam kamagh uan afumim migei, “Gan afeziam ghurigha gifa. Ezi nguazir kamin danganiba bar gumaziba puvati. Ezi gumamaziziba faragha uarir iti moghin tina gan ikiam. ³² Aria, ga uan afeziam wain taba a danighti an onganighti, ga a ko dakuighti, a boriba ga daningam. Eghti gan afeziamin adarazi ikivira ikiam.”

³³ Egha dimangan aning wain isa uan afeziam ganingizi an ongani. Ezi guivir ekiam a koma akui. Aningin afeziam wain amegha bar onganigha fozir puvatizi guivim a koma akui. ³⁴ Egha amimzaraghan guivir ekiam uan afumim migia ghaze, “Ki bogiran dimangan afeziam koma akuigha gifa. Ga datirighin dimangan afeziam wainin taba uam a daningam. Eghti ni ki amizi moghin ni a ko daku, eghti a boritaba ga danighti gan afeziamin adarazi iki mangivira ikiam.” ³⁵ Egha dimagarir kamin aning uan afeziam wain a ganingizi a uam ongani, ezi guivir dozim a koma akui.

Afeziam faragha wain amegha onganigha fozir puvatizi moghira guivir dozim a koma akui.

³⁶ Egha tuavir kamin Lotin guivimning afeziam dam boriba ini. ³⁷ Ezi guivir ekiam otarir mam bategha ziam, “Moap,” a gati, ezi gin a Moapian ovavimin oto.† ³⁸ Ezi guivir dozim uaghan otarim bategha ziam, “Benami,” a gati, ezi gin an Amonian ovavimin oto.‡

20

Abraham ko Abimelek

¹⁻² Dughiar kamin Abraham Mamren nguibam ategha ghua Negevin danganimin amadaghan, Kades ko Surin nguibar tizimningin apera. Egha gin a uan amuim Sara ko ghua Gerarin nguibar ekiamin apera. Egha Gerarin gumazamizibav gia ghaze, “Sara nan amizim.” Ezi Gerarin atrivim Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha izi.

³ Ezi dimangan God Abimelek irebamin a migia ghaze, “Ni tizim bagha pam itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam.”

⁴ Dughiar kam Abimelek tighar maghin Sara ko dakuam, egha kamaghin migia ghaze, “Ekiam, gumazitam osimtizitam damighan koghti, ni an ikizim ko me gasighasigham? ⁵ Abraham uabi na migia ghaze, Sara nan amizim. Ezi Sara ghaze, Abraham nan tuebam. Ezi ki amizir kam inigha ghaze, ki arazir aghuimin a ini. Egha ki osimtiziba puvati.”

† 19:37: Hibrun akamin, ziar kam, “Moap,” a mong akar kam ko magh ghu, “A nan afeziam bagha ize.” ‡ 19:38: Hibrun akamin, ziar kam, “Benami,” a mong akar kam ko magh ghu, “Nan anabamin borim.” 20:1-2: Jenesis 12:13; 26:7

⁶ Ezi God irebamin a ikaragha ghaze, “Are, ki fo, ni nighnizir aghuarim ikia kamagh ami. Ezi ki uabi nin amamangatizir puvatizi, ni a koma akuizir puvatigha nan damazimin arazir kuram gamizir puvati. ⁷ Gumazir kam, nan akam inigha izir gumazim, ezi ni datirighin amizim amadaghti, a ua uan pam bagh mangi. Eghti a ni bagh na ko mikimti, ni oveghan kogham. Egh ni amizim amadaghti a ua mangighan koghti, ni uan gumazamiziba ko bar arimighiregham.”

⁸ Ezi amimzaraghan Abimelek uan ingangaribar garir gumazibar diagha, bizir Ekiam a mikemeziba bar me mikeme. Ezi me bar atiatingi. ⁹ Ezi Abimelek Abrahamin diagha an azara, “Ni bar arazir manmaghiram amizimin e gami? Ki arazir kurar manamra ni gamizi, ni na ko ki ativagha garir darasi, e gamizi osimtizir arazir kam e bato? Arazir ni e gamizir kam, a bar derazir puvati.”

¹⁰ Egha Abimelek ua kamaghin migia ghaze, “Ni nighnizir manamra ikia egha kamagh ami?”

¹¹ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan nighnizimra kara, ki ghaze nguibar kamin gumaziba Godin atiatir puvati. Me ti nan amuim inisi na misueghti ki aremegham.

¹² Egha ki ghaze, guizbangira Sara nan amizim. Ga afeziar vamira ikia, egha amebamning ighara. Egha gin a nan amuimin oto. ¹³ Ki uan afeziamin dipenimin ikiavira iti, God nguazir igharazibar mangasa nan deir dughiamin, ki Sara migia ghaze, ‘Ni arazir aghuimin na damusi, egh ga danganir manabar mangi, ni gumazamiziba kamagh me mikim suam, Abraham nan tuebam.’”

¹⁴ Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham ganingi. Egha puram sipsipba, bulmakauba, ingangarir gumaziba ko amiziba Abraham ganingi. ¹⁵ Egha Abraham migia ghaze, “Ni gan, nguazir kabanang da bar nana. Ni tam dapisi ifuegh egh tam daperagh.”

¹⁶ Egha kamagh Sara migei, “Ki 1,000 silvan dagiar kaba isa osimtizir ni batozim akirasa, nin tuebam ganidi. Eghti ni ko iti darazi kamaghin fogh suam, ni osimtizitam gamizir puvati.”

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Abimelek Abrahamin amuim Sara gamizir arazir kam bangin, God an adarazir amizibar naviba apuizi, me boriba batir puvati. Ezi Abraham God ko migeima, God Abimelek gamizi, a ua dera. Ezi Abimelekin amuim ko puram an ingangarir amiziba ua boriba bati.

21

Sara Aisak bate

¹ Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi moghin deragha a gami. ² Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin, Sara otarim bate. A God inabazir dughiamrama, otarim bate. ³ Ezi Abraham kamaghin uan otarim ziam, “Aisak,” a gati. ⁴ Sara Aisak batezi, 8plan dughiam otozi, Abraham Godin migirigiamin gin ghua borimin mikarzir mogomemin inim atu. ⁵ Ezi Abraham 100plan azenibar otozima, Sara Aisak bate.

⁶ Egha Sara kamaghin migei, “God arazir aghuim na gamizi ki bar akuegha ati. Eghti gumazamiziba gin bizir kam baregh, na ko bar akuegh akam.” ⁷ Ezi Sara ua ghaze, “Gumazitam ti faragha Abraham kamaghin a mikemeghai, ‘Nin amuim Sara navim asegh boritam bategh, egh oteba a daningam?’ Ezi a ghurigha givazi ki an otarim bate.” ⁸ Ezi borim ekevegha givagha otem ataghizi dughiar kamın, Abraham maburan isam gami.

Abraham Hagar ko Ismael batoke

⁹ Hagar, Isipian amizim, a faragha Abrahamin ikia otarir mam bate. Ezi dughiar mamın Sarai otarir igharazir

kamin gari, a Aisak ko ikararagha arui. ¹⁰ Ezi an Abraham miġia ghaze, “Ni ingangarir amizim uan otarim ko aning batokegh. Ingangarir amizim borim nin bizitaba inian kogham. Bizir kaba da bar nan borim Aisakin biziba.”

¹¹ Ezi Ismael uaghan Abrahamin borim, ezi miġirigiar otevir kam Abraham gamizi a bar oseme.

¹² Ezi God Abraham miġia ghaze, “Ni ingangarir amizim Hagar uan borim ko aning bagh osiman marki. Ni Saran akam baragh, an gin mangi. Aisakrama nin ovavir boriba otivam. ¹³ Eghti ingangarir amizim borim, a uaghan nin borim. Kamaghin, ki uaghan an ovavir boribar amighti me avirasemegh kantrin gavgavim otogham.”

¹⁴ Ezi amimzaraghan bar mizaraghara, Abraham dagheba inigha egha memen inir me dipam tuasa isamizim ini. Egha an dipam tuigha, da isa Hagarin dipizim gati. Egha a borim isa a ganigha aning amadazi aning zui. Ezi Hagar Berseban nguibamin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim bar a garui.*

¹⁵ Ezi dipam givazima Hagar uan borim isa tevsevimin apengan aneti. ¹⁶ Egha a borimin ganti an ovengan aghuagha ghua mong saghon aperaghav iti. Egha azia iti.

¹⁷ Ezi God borimin ararem baraki, ezi an ensel Godin nguibamin ikia Hagarin diagha a miġia ghaze, “Hagar, manmaghin ami? Ni atiatingan marki. God nin borimin ararem baregha gifa. ¹⁸ Ni dikavigh mangi borimin agharimin suiragh a fegh, egh a inigh. Ki an ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh ikizir gavgavim otogham.” ¹⁹ Ezi God Hagarin damaziba kuizi, a mozir par mam in api. Ezi a ghua memen inimin dipam tui. Egha

21:10: Galesia 4:29-30 21:12: Rom 9:7; Hibru 11:18 * 21:14: Hibrun akam deragha miġirigiar kamin mingarim abighizir puvati.

dipam isa borim ganingizi an anepi. ²⁰ Ezi God borim ko itima an ekefe. A gumazamiziba puvatizir danganimin ikiava ekevegħa, barir pimin asir fofozir bar ekiam iti. ²¹ Egha ġin a Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin itima, an amebam a bagħa Isipian amizir mam ini.

Abraham Abimelek ko akam akiri

²² Dughiar kamin Abimelek ko an midorozir gumazibar faragħa zuir gumazim Fikol, Abraham bagħa ghua Abimelek kamaghin a migei, “Ki gari, bizir ni amiba, God ni ko ikia deraghavira ni gami. ²³ Egh ni Godin damazimin na ko akam akirigh, egh ni ifavarir arazim na ko, nan boriba, ko nan ovavir boribar amuan marki, ki arazir aghuimra ni gami. Kamaghira ni arazir aghuimin na damu egh kantrin ni datirighin itir kam saram uaghan a damu.”

²⁴ Ezi Abraham ghaze, “Ki ni mikemezir mogħin ki akam akiri.”

²⁵ Ezi Abraham uan mozir dipar Abimelekin ingangarir gumaziba inizim bagħa, Abimelek ko miġirigiam iti. ²⁶ Ezi Abimelek ghaze, “Ki mamaghin fozir puvati. Ni fomira na mikemezir puvati. Ki datirighira mamagh orasi.”

²⁷ Ezi Abraham sipsipba, memeba, ko bulmakauba Abimelek ganigha aning akar dikirizir gavgavim gami. ²⁸ Egha Abraham uan sipsipbar tongin sipsipin nguzir amebar igiar 7pla inigha munagh ada ariki. ²⁹ Ezi Abimelek an azara, “Ni tizim bagħa mamagh ami?”

³⁰ Ezi Abraham ghaze, “Ni na dam, sipsipin nguzir amebar 7pla inigh. Egh arazir kamin kamagh akagħam, kar ki uabi kuizir mozir pam.”

³¹ Egha aning danganir kamın akam akırı. Ezi danganir kam, me ziam, “Berseba,” a gati.†

³² Egha aning Berseban akar gavgavim akırigha givagha, Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol uamategha Filistian danganimin ghu.

³³ Ezi Abraham Berseban temer mam akara, egha Ikiavira Itir Godın ziam fe, a Godın zurazurara ikiavira itim. ³⁴ Egha Abraham dughiar bar ruarimin, kantrin igharazimin gumazimin min Filistiabar nguazimin ike.

22

God Abraham migia ghaze,
an Aisak isi an ofa damuam

¹ Egha gin dughiar mam God Abrahamın nighnızir gavgavim gifoghasa a guizbangıra gavgaviz, ti puvati? Kamaghın an an dia ghaze, “Abraham!”

Ezi Abraham ghaze, “Ki kati.”

² Ezi God a migia ghaze, “Ni otarir vamıra iti Aisak, ezi ni bar a gifonge. Ni borir kam inigh egh Morian nguazimin aningtı ki mighsiatam nin akagham. Egh mighsiar kamin ni Aisak isi ofan bar isi mighiramimin min na daningigh.”

³ Egha bar mizaraghara Abraham donki inigha Aisak ko uan ingangarir gumazir pumuning ini. Egha ofan bar isia mighirizim damuasa dazibar kuegha danganir God a mikemezimin zui. ⁴ Egha namba 3ın aruemin Abraham danganir kamın gari a saghon ikiavira iti. ⁵ Ezi a kamagh ingangarir gumazimning migei, “Gua donki ko kagh iki. Ki borim ko mangı ga munagh Godın ziam fam. Egh ga gin gua bagh uamategham.”

† 21:31: Hibrun akamin, ziar kam, “Berseba,” mong akar otevir kamın mirara ghu, “Akar dikirizir gavgavimin mozir pam.” 22:1: Hibru 11:17-19 22:2: 2 Eghaghaniba 3:1

⁶ Egha Abraham dazir ofan bar isi mighiramim damuamiba Aisak ganingizi, ana dagh isaghpu. Ezi Abraham sabam ko avim suiragha, aning zui. ⁷ Aning tighar maghin ghua Aisak kamaghin an azara, “Afeziam.”

Ezi Abraham ghaze, “Nan borim, manmaghin ami?”

Ezi Aisak an azara, “Afeziam, ki gari daziba ko avir ofan bar isi mighiramim damuamim iti, ezi sipsipin ofa damuamim mana?”

⁸ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan borim, God uabi ofan bar isi mighiramim damuamin sipsipin nguzim, ga daningam.” Egha aning zui.

⁹ Egha aning danganir God mikemezimin otogha givagha, Abraham ofa gamir dakozimin ingarigha daziba a gisin da ariki. Egha uan otarim Aisak benimin a ike. Egha a isa ofa gamir dakozimin dazibagh isin aneti. ¹⁰ Egha Abraham afuam inigha borim biraghti an aremeghasava ami.

¹¹ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, a Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Abraham! Abraham!”

Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

¹² Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uan borim misueghti an aremeghan marki. Egh arazitamin a damuan marki. Ni bar borir vamira ikia egha an anogoroghezir puvati. Ni a isi God daningasaviram ami. Kamaghin ki fo, ni gumazir Godin atiatiava an apengan itim.”

¹³ Ezi Abraham kogha sipsipin apurir mamn gari, an kom tevsevir mamn suirazima a iti. Ezi a ghua sipsipin kam inigha, a misuegha a isa ofan bar isi mighiramim damuasa a gaboro. Sipsipin apurir kam Aisakin danganim inizi Aisak iti. ¹⁴ Ezi Abraham danganir kam ziar kam a gati, “Ikiavira Itir God Aningi.” Ezi iza datirighin

gumaziba ghaze, “Ikiavira Itir Godin uan miğhsiam gisin biziba e daningam.”

¹⁵ Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Abraham uam an dia ghaze, ¹⁶ “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, ni bar borir kamra ikia, egha an anogoroghezir puvati. ¹⁷ Kamaghin ki guizbangira ni miğei, ki deragh ni damuva, nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham. Eghti men dibobonim, mikoveziba ko gigimin dibobonimin min otivigham. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, egh men nguibaba iniam. ¹⁸ Guizbangira, ni nan akam baregha an gin ghu, kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamin itir ikizibar gumazamiziba, bar deravira me damuam.”

¹⁹ Ezi Abraham Aisak inigha uamategha uan ingangarir gumazimning bagha ghu. Egha me ua Berseban ghugha Abraham bar moghira Berseban apera.

Nahorin adarazir ziaba

²⁰ Egha gin Abraham kamagh oraki, Milka otarir maba bate. Ezi Abramın dozim Nahor an amuim Milka. ²¹ Otarir kabar ziabar kara: Us, an otarir ivariam, ko Bus, ko Kemuel (Kemuel gin Aramin afeziamın oto) ko, ²² Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko Betuel. ²³ Ezi Betuel a Rebekan afeziam. Milka Nahorin dughiamın otarir 8pla bate, ezi Nahor, an Abrahamın dozim. ²⁴ Ezi Nahorin amuir dozim, an ziam Reuma, a Teba, Gaham, Tahas ko Maka bate.

23

Sara aremezi, Abraham a mozim darighasa nguazir mam givese

¹ Ezi dughiar kamin Sara 127plan azeniba iti. ² Egha nguibar ziam Kiriya Arban ikiava areme, nguibar kam an

ziar mam Hebron, a Kenanin nguazimin iti. Ezi Abraham bar an apangkuvigha a baghava azi.

³ Egha a Saran kuam ataghizi a itima, a ghua Hitian adaraziv gia ghaze, ⁴ “Ki kantrin igharazimin gumazim, egha iza ian tongin apera. Nan amuim aremegha givazima ki ia dam nguazir asizitam givezegh egh a mozim darighasa.”

⁵ Ezi Hitian gumaziba kamaghin miġei, ⁶ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Ni gumazir dapanir bar aghuim. Ni uan amuim en dagiar mozir aghuitamin anefi. En gumazitam nin anogoroghan kogham. Ni uabi danganir aghuitam ginabaghti, nguazimin afeziam pura ni daningam.”

⁷ Ezi Abraham dikavigha tugha uan guam Hitian gumazimizav suegha dapanim aviragha, ⁸ egha kamaghin miġei, “Ki uan amuimin kuam isi nguibar kamin a mozim darighsi ia nan amamangatigh, egh ia na bagh Soharin otarim Efronin azaragh, ⁹ eghti a dagiar torir me kamagh diborim, Makpela na daningam. An Efronin nguazir miriamin ti. Ia a mikemeghti a dagiar torir kam na daningighti, ian damazibar ki ivezim bar a daningam, eghti dagiar torir kam, ki an ghuavim ikegham, eghti a ki uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam.”

¹⁰ Ezi Efron uabi nguibar ekiamin danganir uari akuvimin, Hitian tongin aperaghav iti. Ezi Hitian gumaziba ikia orazi, Efron kamaghin Abrahamin akam ikaragha ghaze, ¹¹ “Puvati, gumazir ekiam. Ni nan akam barakigh. Ni torir kam givezan kogham. Ki nguazir dagiar torim itir kam, a isi pura ni daningam. Nan adarazir damazimin ki datirighin nguazim ni danighti, ni uan amuim afam.”

¹² Ezi Abraham ua gumazibar damazimin guam avira.
¹³ Egha men damazimin a Efron miġia ghaze, “Efron,

ki kamaghsua ni deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ki datirighin nin nguazir otevir kam givezam. Ni nan dagiaba initi, ki uan amuim nguazir kamin a mozim darigham.”

¹⁴ Ezi Efron Abrahamin akam ikaragha ghaze, ¹⁵ “Gumazir ekiam, ni oragh. Nguazir kamin ivezim a 400 silvan dagiabara. Ezi marki, kar gan bizim, a pura bizim. Ni pura nguazim inigh uan amuimin kuam afi.”

¹⁶ Ezi Abraham akar kam gifongegha, gumazir biziba amaga dagh ivezibar mirara, deragha 400plan silvan dagiaba mengegga, nguazimin ivezir kamra isa, Hitian gumazibar damazimin nguazim giveza Efron ganingi.

¹⁷ Egha arazir kamin Abraham Efronin nguazir Makpelan itim ini, a Mamren nguibamin boroghin iti. A nguazim ko, dagiar torim ko, temer nguazir kamin itiba a bar moghira da ini. ¹⁸ Ezi Hitian gumazir migirigiar kam baragha itiba, me bar kamagh fo, nguazir kam Abraham a ini. ¹⁹ Egha a nguazim inigha givagha, uan amuim Sara, an kuam isa dagiar mozir Makpelan nguazimin itimin a mozim gati. Makpela a Mamren nguibamin boroghin iti. Egha Kenanin nguazimin iti. Mamren ziar igharazim, a Hebron. ²⁰ Ezi Hitian nguazir otevir kamin itir dagiar mozim, an Abrahamin adarazir kuabar afamin danganimin min oto.

24

Abraham Aisak bagha amuim buri

¹ Abraham datirighin ghurigha gifa. Ezi Abraham amir biziba, Ikiavira Itir God a uabi dagh ami, da bar deraghaviram otifi. ² Dughiar mam, Abraham uan ingangarir gumazimin diazi a izi. Ingangarir gumazir kam fomiram a ko ikia an biziba datirighin bar dar gari. Ezi Abraham a migia ghaze, “Ni uan dafarim nan buarakirimin apengan

amadagh egh akar gavgavim na koma anekirigh. ³ Ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira mikim, a Godin Uan Nguibam ko nguazim gativazim. Egh ni Kenanin aven nguazir ki itir kamin, nan otarim bagh guivitam ginaman marki. ⁴ Puvati, ni nan bighara mangi egh nan adarazir tongin a bagh amizitam batogh, eghti amizim izi nan otarim, Aisakin ikiam.”

⁵ Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, “Eghti amizir kam uan nguibam ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira damuam? Egh ki ti nin otarim inigh ua nin adarazir bighan mangigham?”

⁶ Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Bar puvati! Ni nan otarim inigh uamategh nan bighan mangan kogham. ⁷ Ki fomira uan adarazir nguazimin ikia uan afeziamin dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, a Godin Uan Nguibam gativazim, a na inigha kagh ize. Egha an akar dikirizir gavgavim na koma a gamua ghaze, a nguazir kam nan ovavir boribar aningam. Ezi ki fo, a uan ensel amadaghti a nin faragh nan adarazi bagh mangi, nin akurvaghti, ni nan otarim bagh amizitam iniam. ⁸ Eghti amizim ni ko izan aghuagham, eghti akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan nguibamin mangan bar markiam.” ⁹ Ezi ingangarir gumazim uan gumazir ekiam Abraham a mikemezir biziba bar dar amuasa, uan dafarim isa an buarakirimin apengan anemadagha, akar dikirizir gavgavim a koma a gami.

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim Abrahamin 10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini. Egha biziba bar da inigha egha Aramin nguazimin ghua Nahorin nguibamin zui.

¹¹ An otogha givagha kamelbagh amizi me mozir dipamin nguibamin azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir dughiam.

¹² Ezi a kamagh God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam Abrahamin God. Ni nan gumazir ekiamin apangkuvigh, egh datirighin nan ingangarim damighti, a guizbangiram otogh. ¹³ Ki mozir par kamın boroghın tughav iti, ezi amizir igiaba dipaba tusi izam. ¹⁴ Ezi ki kamaghın nin azai, ki amizir igiatam mikim suam, ‘Ai, ki dipatam amasa, ni ti nan akuragh uan dipizimin miner dipam asigh a inigh izighiri.’ Eghti a suam, ‘Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nin kamelbar aningam.’ Eghti, tuavir kamra, ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir kaba otivighti ki fogham, ni nan gumazir ekiam Abraham bar an apangkufi.”

¹⁵ Ezi ingangarir gumazim God ko migiavira itima, Rebeka izava oto. A miner dipam uan dipizim dafa. Rebeka a Betuelin guivim. Ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. Ezi Nahor ana Abrahamin dozim. ¹⁶ Amizir igiam Rebeka, an ganganiba bar deragha tighar gumazitam ko dakuam. Egha mozir pam giraghugha uan miner pam tuigha uamategha anadi.

¹⁷ Ezi ingangarir gumazim a bagha ivegha ghua kamaghin a migei, “Ai, ni nan akuragh uan minemin dipar muziaritam na daningam?”

¹⁸ Ezi Rebeka ghaze, “Gumazir ekiam, ni dipam rami.” Egha a zuamira miner dipam uan agharimin an suiragha izaghira an taghizi a dipam api.

¹⁹ Egha an amegha bar izivazima Rebeka a migia ghaze, “Ki nin kamelba dipam uaghan me danighti me dami izivagham.” ²⁰ Egha a zuamira miner pam, asiziba dipam apir dagiar danganimin a inge. Egha a ivegha uamategha dipam tuasa ghu. A kamaghiram amua ghuvti kamelba bar dipam ame. ²¹ Ezi ingangarir gumazim migeir puvati. A pura damazibar an gari. Egha foghasa, Ikiavira Itir God

uan ingangarim damighti a guizbangiram otivasa, o ti puvatigham.

²² Ezi kamelba dipam amegha givazi, ingangarir gumazim ghua ring golin atinibagh azuim isa Rebekan atinim garu. Egha daveriar golin pumuning Rebekan agharimning garu. Ringin kamin osimtizim a 5 gremin tu, ezi daveriar kamningin osimtizim 100 gremin tu. ²³ Egha ingangarir gumazim ghaze, “Ni na mikim, ni tinan guivim? Egha ni manmagh nighnisi, nin adarazir dipenim danganitam ikiti, ki uan adarazi ko datirighin dimangan an dakuam?”

²⁴ Ezi Rebeka a ikaragha kamaghin migei, “Ki Betuelin guivim, ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. ²⁵ Are, e kamelba damamin dagher aviriba iti. Egha dipenimin danganir mam iti. Ia izi mangi a daku.”

²⁶ Ezi Abrahamin ingangarir gumazim teviba apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe. ²⁷ Egha kamaghin migei, “Ki uan gumazir ekiam Abraham, an Godin ziam fasa, a Ikiavira Itir God. A nan gumazir ekiamin apangkuvigha egha a mikemezi moghira deraghavirama a gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God na inigha iza nan gumazir ekiamran adarazir dipenim gati.”

²⁸ Ezi amizir igiam ivegha ghua uan amebamin dipenimin itir darazi bizir otivir kabar gun bar me mikeme. ²⁹⁻³⁰ Ezi Rebekan tuebam Laban, ring golin an atinimin itim ko, daveriar an agharimningin itimning dar gari. Egha an orazi, Rebeka gumazir kam mikemezir biziba bar dagh eghari. Kamaghin a ivegha azenan ghua Abrahamin ingangarir gumazim bagha ivegha zui. Egha gumazir kamin gari a mozir dipamin boroghin uan kamelba ko tughav iti. ³¹ Ezi Laban kamaghin migei, “Gumazir ekiam, Ikiavira Itir God bar deragha ni gamigha gifa. Ni izi e dipenimin mangam. Ni kagh ikian marki. Ki nin misiam

akirigha gifa, egha uaghan nin kamelba bagha danganim akiri.”

³² Ezi Abrahamin ingangarir gumazim dipenimin aven ghu. Ezi Laban uan ingangarir gumazibav kemezi, me kamelba atera izezir bizibagh eghuvigha egha dadaba ko dagheba kamelbagh anidi. Egha a me mikemezi me dipam tuigha iza Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko me ganingizi me uan dagariba rue. ³³ Ezi me gin dagheba inigha izi, ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ki zuamira dameghan kogham. Ki faragh uan migirigiabar amigham.”

Ezi Laban ghaze, “A dera. Ni mikim.”

³⁴ Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Ki Abrahamin ingangarir gumazim. ³⁵ Ikiavira Itir God nan gumazir ekiam bar deragha a gamizi, a biziba bar aviraseme. A bizir bar avirir kaba Abraham ganingi, sipsipba, memeba, bulmakauba, silva ko gol, ko ingangarir amiziba ko gumaziba, kamelba ko donkiba. ³⁶ Ezi an amuim Sara bar ghurigha egha otarim bate. Ezi nan gumazir ekiam biziba bar ada isa otarir kam ganingi. ³⁷⁻³⁸ Egha pamten na migia ghaze, ‘Ni nan otarim bagh Kenanin, nguazir ki itir kamin nan otarim bagh guivitam ginaman marki. Markiam, ni nan afeziamin adarazir bighan mangi egh nan otarim bagh amizitam ginabagh.’ Nan gumazir ekiam migirigiar kam gamua, egha na gamizi ki an migirigiar kamin gin mangasa a ko akam akirigha gifa.

³⁹ “Ezi ki uan gumazir ekiam migei, ‘Eghti amizir kam na ko izan aghuaghti, ki manmaghin damuam?’

⁴⁰ “Ezi a ghaze, ‘Ki gumazir Ikiavira Itir Godin akabar gin zuim, eghti a uan ensel nin faragh anemadaghti a mangi ingangariba bar dar amighti da bar nin deragham. Eghti ni nan otarimin amuim nan afeziamin adarazir bighan a inigh izam. ⁴¹ Eghti tuavir vamira otoghti, kamaghin akar

ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Ni men bighan mangiti, nan afeziamin adarazi kamagh mikim suam, amizim ni ko izan kogham, egh me an anogoregham, me kamaghin damuti, akar ni na ko dikirizir kam, osimtizim ni daningan kogham.'

⁴² "Ezi datirighin guaratighin, ki iza mozir pamin otogha kamagh God ko migei, 'O Ikiavira Itir God, nan gumazir ekiamin God, ni datirighin na bagh ingangarir kam damighti a guizin otogh. ⁴³ Ezi ki datirighin mozir pamin boroghin iti. Eghti amizir igiatam dipam tuigh iziti, ki a mikim suam, "Ai, ni uan minemin dipar muziaritam na danighti, ki anemeka." ⁴⁴ Eghti a kamagh mikimam, "Ni dameghti, ki dipam isi uaghan nin kamelbar aningam," eghti nan ifongiam kar ti amizir kamra ni nan gumazir ekiamin otarim bagha a ginaba.'

⁴⁵ "Ki God ko miqjavira itima Rebeka izava oto. A minem uan dipizim dafagha dipam tuasa mozir pamin uaghiri. A izima, ki a miqia ghaze, 'Ai, ni dipar muziaritam na daningh.'

⁴⁶ "Ezi a zuamira miner pam dafarimin an suiragha izaghirigha ghaze, 'Gumazir ekiam, ni dipam ami. Eghti ki dipam uaghan a isi nin kamelbar aningam.' Ezi ki dipam amegha givazima, a dipam isa nan kamelbagh anidi.

⁴⁷ "Ezi ki an azara, 'Ni tinan guivim?'

"Ezi a ghaze, 'Ki Betuelin guivim, Betuel a Nahor ko Milkan otarim.' Ezi ki ring an atinim gatigha egha daveriaba an agharimning garu.

⁴⁸ "Egha ki tevimning apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a nan gumazir ekiam Abrahamin God. A na inigha iza nan gumazir ekiam Abrahamin aveghbuamin dipenimrama oto. Eghti ki guizbangira an igiar guivim inighti a mangi nan gumazir ekiamin otarimin ikiam. ⁴⁹ Egha ki ian azai, ia bizir aghuitam ko arazir

aghuimin nan gumazir ekiam damusi, egh guizbangira deragh na mikim? Egh ia aghuagh, egh uaghan na mikimti, ki bizitam damusi ua nighnigham.”

⁵⁰ Ezi Laban ko Betuel kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizi, ezi e migirigiaba puvati. ⁵¹ Rebeka iti. Ni a inigh egh gua mangi. Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, Rebeka nin gumazir ekiamin otarimin iki.”

⁵² Ezi Abrahamin ingangarir gumazim men akam baregha gifa, egha Ikiavira Itir Godin damazimin tevimning apirigha, aviragha guam nguazim girigha an ziam fe. ⁵³ Egha bizir gol ko silvan ingarizir digirir igharagha gariba inigha da isa Rebeka ganidi. Egha bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba isa, an tuebam ko amebam ganidi.

⁵⁴ Ezi migirigiaba givazima, Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko dagheba ko dipaba amegha, me akui. Egha mizaraghara me dikavigha Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangasa.”

⁵⁵ Ezi Rebekan amebam ko an tuebam kamaghin migei, “Ni amizir igiam amamangatighti a tong e ko aruer 10plan ikegh, gin mangi.”

⁵⁶ Ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, “Ia nan anogoroghan marki. Ikiavira Itir God na bagha ingangarim gamizi, a deragha otogha gifa. Kamaghin, ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangam.”

⁵⁷ Ezi me ghaze, “E amizir igiamin diagh egh an azaragh, an ifongiam gifoka.”

⁵⁸ Egha me Rebekan diazi a izima, me an azara, “Ni gumazir kam ko mangasa ifonge?”

Ezi a ghaze, “Are, ki mangam.” ⁵⁹ Ezi me Rebeka ko amizir a ko ikia an garim amadazi aning Abrahamin ingangarir gumazim, ko izezir darasi, me ko zui.

⁶⁰ Ezi me Rebeka akar bar aghuimin a migia ghaze:

“En buaramizim,
ni gumazamizir bar aviravirimin amebamin otivam.
Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh,
men nguibaba iniam.”

⁶¹ Ezi Rebeka uan ingangarir amiziba ko dikavigha kamelbagh apiagha Abrahamin ingangarir gumazimin gin zui. Egha me maghira zui.

⁶² Aisak faragha mozir pamin boroghin iti, mozir par me kamagh diborim, “Godin Zurara Ikia Nan Garim.” Egha dughiar kam a mozir pam ategha iza Negevin danganimin iti. ⁶³ Egha guaratizir kamin a bizibagh nighnighasa, tuzimin arua ghua, kogha kamelbar gari da saghon izi. ⁶⁴ Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel ategha iza-ghiri. ⁶⁵ Egha kamagh Abrahamin ingangarir gumazimin azara, “Munar gumazitam e bagha izi, a tina?”

Ezi ingangarir gumazim ghaze, “Mar nan gumazir ekiam.” Ezi Rebeka uan dapanimin inim inigha izaghira uan guam avara. ⁶⁶ Ezi ingangarir gumazim bizir an amizibar gun bar Aisak geghari. ⁶⁷ Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam Saran purirpenimin ghu, egha Rebekan ti. Egha Aisak Rebeka bar a gifonge. A faragha uan amebamin ovevem bagha bar osemegha iti. Ezi datirighin an navir averiam uamategha dera.

25

*Abraham*in ovavir borir igharaziba

¹ Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam Ketura. ² Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian, Isbak ko Sua bate. ³ Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia ko, Leumian ovavir inazimin oto. ⁴ Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturam igiavotariba.

⁵ Ezi Abraham uabi bar uan biziba isa Aisak ganingi. ⁶ Egha an angamira ikiavira itir dughiamin, a bizir aghuiba isa uan amuir dozimningin boribagh aningi. Egha me amadazi, me an otarim Aisak ategha saghon ghua aruem anadi naghin ghue.

Abraham aremezi me a mozim gati

⁷ Dughiar kamın Abraham 175plan azeniba iti. ⁸ A bar ghurigha, uan nguazimin ikirimirim bar a gakuegha ovengezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. ⁹ Ezi an otarimning, Aisak ko Ismael iza Mamren nguibamin boroghın dagiar mozir me Makpela arizimin anefa. Nguazir kam, a Hitian gumazim Soharin otarim Efronin nguazim. ¹⁰ Abraham faragha Hitian adarazir gumazim dam nguazir otevir kam givese. Nguazir kamın Abraham faragha uan amuim Sara mozim gati. Ezi datirighin Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir kamran a mozim gati.

¹¹ Ezi Abrahamın ovevemın gin, God bar deraghvira an otarim Aisak gami. Dughiar kam, Aisak mozirpar mamın boroghın iti, mozirpar me kamagh diborim, “Godın Zurara İkia Nan Garim.”

¹² Ezi kar Ismaelin ovavir boribar ziaba. Ismael a Abrahamın otarim, Hagar a bate. Ezi Hagar İsiplan amizim, a Saran ingangarir amizim.

¹³ Ismaelin otariba, men faragha otozimin ghua abuanamin ziaba: Ismaelin otarir ivariamın ziam Nebaiot,

ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, ko Mipsam, ¹⁴ ko Misma, Duma, ko Masa, ¹⁵ ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis, ko Kedema. ¹⁶ Kar Ismaelin otaribar ziaba. Ezi me ziar kabara inigha me itir nguibaba ko nguazir otevir me itibar ziaba dagh ariki. Eghti gin 12plan gumazir kaba, 12plan anababar otivam.

¹⁷ Ezi Ismael 137plan azeniba ikia egha aremezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. ¹⁸ Ezi Ismaelin ovavir boriba Havilan nguazim ko Surin nguibamin tizimin itir nguazir otevimin apia. Sur a Asirian zuir tuavimin iti, Isipin boroghin. Ezi me deragha Abrahamin ovavir igharaziba ko deragha apiazir puvatigha, me ko apanim gami.*

Aisakin eghaghanim

(Sapta 25:19--26:35)

Rebeka Iso ko Jekop bate

¹⁹ Kar Abrahamin otarim Aisakin eghaghanim. ²⁰ Ezi Aisak 40plan azeniba ikia egha Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin guivim, Betuel a Mesopotemian amadaghan Aramian adarazir gumazir mam. Rebeka ana Aramian adarazir gumazim Labanin buaramizim.

²¹ Ezi Aisakin amuim boriba puvati, ezi Aisak Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ni na baregh nan amuimin akuraghti a boritam iniam. Ezi Ikiavira Itir God, Aisakin migirigiam baraghizi, Rebeka navim adai. ²² Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir averiamin ikia uaning adosi. Ezi Rebeka ghaze, "Tizim baghavira bizir kam na bato?" A bizir kamın mingarim gifoghasa, egha Ikiavira Itir God ko migei.

* 25:18: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati.

²³ Ezi Ikiavira Itir God Rebeka miġia ghaze, “Kantrin pumuningin gumazamiziba nin navimin aven ti. Ezi otarir ni otamin kamning, aning uaning batogh mangi tavin gavgavim tav gafiragham. Eghti otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam.”

²⁴ Ezi dughiar Rebeka otamim otozi, ana otarir fufuzimning bate. ²⁵ Ezi faragha irizimin mikarzim aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, “Iso,” a gati.[†] ²⁶ Ezi Ison amebam a batir dughiamin an dozim an dagarir ginkevimin suiragha azenan ize. Kamaghin amizi me ziam, “Jekop,” a gati.[‡] Dughiar kam Aisak 60plan azeniba itima aningin amebam aning bate.

*Iso otarir ivariam*in min itir danganim ataki

²⁷ Egha otarir kamning ekevegha Iso asiziba burir fofozir ekiam iti. Egha ruaribar aruasa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir nimira itim, egha nguibamra ti. ²⁸ Ezi Iso asizibav sogha da inigha iza Aisak ganidima an ada apava, bar Iso gifonge. Ezi Rebeka Jekop gifonge.

²⁹ Ezi dughiar mamin Jekop nguezibar diparsizim isai. Ezi Iso ruarimin ikegha ngun izi. ³⁰ Egha mitiriam puv ana aghezima a kamagh Jekop miġei, “Mitiriam puv nan azi. Ni diparsizir aghevir ni isamizir matam na daningigh.” Kamaghin me gin “Iso,” ziar igharazim, “Idom,” a gati.[§]

³¹ Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh ni otarir ivariam in min itir danganir kam, na daningighti, ki gin diparsizir kam ni daningam.”

^{25:23:} Rom 9:12 [†] ^{25:25:} Hibrun akamin ziar kam “Iso,” an mingarim kamaghin ghu, “arizivatari.” [‡] ^{25:26:} Hibrun akamin ziar kam, “Jekop,” an mingarim kamaghin ghu, “dagarir ginkevim.” [§] ^{25:30:} Hibrun akamin ziar kam “Idom,” an mingarim kamaghin ghu, “aghevim.”

³² Ezi Iso ghaze, “A dera. Ki ovengamin dughiam roghira ize, ezi ki otarir ivariamın itir danganım a manmaghın nan akurvaghām?”

³³ Ezi Jekop ghaze, “Ni faragh Godın akakagh guizbangıra na mikim suam, ni uan danganım na daningam.” Ezi Iso guizbangıra migia, egha uan danganır an otarir ivariamın itim isa Jekop ganingı. ³⁴ Ezi Jekop bret ko ngezibar diparsızır a isamizim isa a ganingı. Ezi Iso anemegha gıvaghā pura dikavigha ghu.

Ezi arazır kam kamagh an aka, an otarir ivariamın itir danganım pura bizimın mın oto.

26

Aisak Gerarın nguibamin iti

¹ Ezi dughiar kamın Kenanın nguazımın mitiriar ekiam otozi dagheba bar otefe, ezi mitiriar kam mitiriar faragha Abrahamın dughiamın otozim ko magh ghu. Ezi Aisak dikavigha Gerarın atrivim Abimelek bagha ghu, a Gerarın nguıbar ekiamın ikia Filistiabar atrivimın iti. ² Ezi Ikiavira Itir God Aisak batogha a migia ghaze, “Ni Isipın mangan marki. Ni kaghıra ikiti, ki danganır ni ikiamimın gun ni mikimam. ³ Ni nguazır kam pura guraghav itir gumazımın mın a daperaghti, ki ni ko iki egh deragh ni damuam. Egh ki nguazır kaba bar ni ko nın ovavır borıbar aningam, eghti akar dikırızır gavgavır ki nın afeziam Abraham koma amizim, a guizbangın otivam. ⁴ Egh ki nın ovavır borıbar amighti, me bar avırasemegh men avırım mikovezibar mın ganam. Eghti ki nguazır kaba bar me daningam. Kamaghın amizi, nın ovavır borıba bangın ki nguazır kamın itir nguıbar gumazamizıba bar deravıra me damuam. ⁵ Guizbangıra, Abraham nan akam baregha,

uaghan nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Arazir a ganingizir maba sara gin ghuzir bizir kam bagh, ki deravira me damuam.” ⁶ Ezi Aisak Gerarin nguibamin ti.

⁷ Ezi nguibar kamin gumaziba an amuim bagha an azai, ezi a ghaze, “Kar nan amizim.” An atiatigha, kamaghin migeir puvati, “Kar nan amuim.” An nighnizim kamaghin iti, “Rebeka ganganiba bar derazi, gumazir kaba a inisi nighnigh, egh a bagh na misueghti ki aremegham.”

⁸ Egha Aisak mong dughiar ruarimin ike, ezi dughiar mamin Abimelek, Filistiabar atrivim uan dipenimin winduan gari, Aisak uan amuim Rebeka gifongegha a muigha a ko ikararai. ⁹ Ezi Abimelek Aisakin diagha a migia ghaze, “Kar ti nin amuim! Ezi ni manmaghsuavira ghaze, ‘Kar nan amizim?’”

Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Ki nighnizir kam iti, ki suam, a nan amuim, eghti gumaziba a bagh na misueghti ki aremegham.”

¹⁰ Ezi Abimelek ua ghaze, “Ni arazir manamrama e gami? En gumazitam nin amuim ko akuizi, e osimtizir ekiamin ikeghai! Guizbangira an a ko dakuighi, osimtizir kamin mingarim a nin ikiam.”

¹¹ Egha gin Abimelek akar gavgavim gumazamizibav gia ghaze, “Gumazitam gumazir kam o an amuim arazir kuratamin a damigh, egh ovengam.”

¹² Ezi Aisak azenir ekiamin ingarigha dagheba opari. Ezi ikiavira Itir God an akuragha deragha a gami. Kamaghin an azenimin dagheba bar aviraseme. ¹³ A bizir avirim ikia egha gumazir ekiam gava. ¹⁴ A sipsipba, bulmakauba ko ingangarir gumazir aviriba iti, ezi Filistiaba naviba an ikufi. ¹⁵ Egha me nguaziba inigha Abrahamin ingangarir gumaziba fomira kuizir mozir paba apeme.

¹⁶ Ezi gin Abimelek Aisak miġia ghaze, “Ni en kantri ategh mangi. Ni datirighin gavgavir ekiam iti, ezi e nin apengan iti.” ¹⁷ Kamaghin amizi, Aisak nguibar kam ategha ghua Gerarin danganir zarimin apera. ¹⁸ Abraham faragha mozir paba danganir kamin dagh kui. Ezi an aremezi dughiamin gin Filistian gumaziba mozir par kaba apeme. Ezi datirighin Aisak mozir par kaba uam adagh kuigha, ziar an afeziam faragha dagh aningiziba ua dagh ariki.

¹⁹ Ezi dughiar mamin Aisakin ingangarir gumaziba, danganir zarir kamin mozir par mam ġikuizi dipar aghuim oto. ²⁰ Ezi Gerarin bulmakaubar garir gumaziba, Aisakin bulmakaubar garir gumaziba adogha ghaze, “Kar en mozir pam.”

Ezi Aisak nighnigha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghin a mozir par kam dibora ghaze, “Uari Adoghodosi.” ²¹ Ezi Aisakin ingangarir gumaziba mozir par igharazim ġikui, ezi me mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Apanim gamir arazim,” a gati.

²² Egha gin Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim ġikui. Ezi dughiar kamin gumaziba uam a bagha uari adozir puvati. Ezi Aisak ghaze, “Ikiavira Itir God deragha e gami, eghti e datirighin nguazir kamin deragh daperagh egh bizir aviriba kagh ikiam.” Egha a mozir pam ziar kam a gati, “Dabirabim derazir danganim.”

²³ Egha gin Aisak nguibar kam ategha ghua Berseban nguibamin oto. ²⁴ Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God a batogha ghaze, “Ki nin afeziam Abrahamin God. Ki ni ko iti, kamaghin ni atiatingan marki. Ki uan ingangarir gumazim Abraham, bar a gifonge, kamaghin ki deragh ni damu, egh nin ovavir boribar amuti me bar avirase-megham.”

²⁵ Ezi Aisak ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingarigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin a danganir kamin uan purirpenibar nguibam aghuizi an ingangarir gumaziba mozir par mam gikui.

*Aisak ko Abimelek
uaning ko akam akiri*

²⁶ Ezi dughiar kam Abimelek Gerarin nguibam ategha Aisak bagha ize. Ezi Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek ganidim, ko Fikol Abimelekin midorozir gumazibar faragha zuir gumazim, aning a ko ize. ²⁷ Ezi Aisak men azara, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia fomira nan atarigha uan nguazimin na batoke?”

²⁸ Ezi me a ikaragha ghaze, “E datirighin kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir God ni ko ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin akagh guizbangira mikim egh akam akiram. Eghti akar dikirizir gavgavir kamin aven migirigiar kam ikiam, ²⁹ ni pazi e damuan marki. Ni fo, e fomira arazir kuratam ni gamizir puvati. E arazir aghuibara ni gami. Ni en nguazim ataghirazir dughiam, e nin amamangatizi, ni navir amirizim sara ghu. E datirighin gari, Ikiavira Itir God bar deravira ni gami.”

³⁰ Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi, me dagheba apa egha dipaba api. ³¹ Egha amimzaraghan me dikavigha akar gavgavim akira ghaze, men dabirabim Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze, “Ia navir amirizim sara mangi.” Ezi me anetegha zui.

³² Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir gumaziba iza kamaghin a migei, “E mozir par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa.”

³³ Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Siba,” a gati. Egha iza datirighin me nguibar kam Berseba a garisi.

Ison amubar ziaba

³⁴ Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti. An afeziam, Beri, a Hitian gumazir mam. Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam Elon, a Hitian gumazir mam. ³⁵ Ezi amizir kamning amir araziba, Rebeka ko Aisak gamizi, aningn navimning ikuvigha bar oseme.

Jekopin eghaghanim

27

*(Sapta 27--35)**Jekop uan afeziam gifaragha Ison bizir aghuiba ini*

¹ Ezi dughiar kamin Aisak ghurigha an damaziba ikufi. Ezi a uan otarir ekiam Ison diazi a izima an a migia ghaze, “Nan otarim.”

Ezi Iso a ikaragha ghaze, “Ki kati.”

² Ezi Aisak ghaze, “Ni nan gan, ki bar ghurigha ovengamin dughiam bar roghira ize. ³ Kamaghin ni uan asiziba burir barir pim ko bariba inigh ruarimin mangi, egh na bagh asizitam batogh a misokegh. ⁴ Egh na bagh asizim isamigh dagher aghuir ki ifongezim inigh na bagh izi. Eghti ki anemegh deravira ni damigh egh gin ovengam.”

⁵ Ezi dughiar kamin Aisak Iso migeima Rebeka oraki. Ezi Iso asizibar amuasa ghuzi, ⁶ Rebeka kamagh Jekop migei, “Ki datirighirama orazi, nin afeziam kamagh Iso migei, ⁷ ni na bagh asizitam inigh izi na bagh a isamigh. Eghti ki aneremeghiva, Ikiavira Itir Godin damazimin deragh ni damighvirama, egh gin ovengam.”

⁸ Egha Rebeka maghira kamaghin migei, “Nan otarim, ni na baregh egh bizir ki ni mikimamim na damu. ⁹ Ni mangi memen igiar pumuning inigh izi, eghti ki aning isamighiva nin afeziam bar ifongezi moghin a bagh dagher aghuiba isamam. ¹⁰ Eghti ni a inigh uan afeziam

bagh mangiti an anemam, egh deragh ni damighvira, gin ovengam.”

¹¹ Ezi Jekop kamagh uan amebam migei, “Ni kamagh fo Iso a gumazir arizivatarim, ezi nan mikarzim arizivatarizir pu. ¹² Nan afeziam nan suighsuigh egh fogham, ki a gifari, egh a deravira na damuan firin, a ua na gasighasigham.”

¹³ Ezi an amebam ghaze, “Nan otarim, ni, ki ni migei moghin damu. Egh mangi na bagh memening inigh. Bizir ni gasighasighamba, da ni giran kogham, da na giram, ni puvati.”

¹⁴ Ezi a ghua aning inigha egha iza uan amebam ganingi, ezi Rebeka an afeziam damasa bar ifongezi moghira a dagheba isai. ¹⁵ Rebekan otarir ekiam Iso, a faragha uan korotiar aghuiba isa amebamin purirpenim gatizi da iti. Ezi datirighin Rebeka da inigha uan otarir dozim Jekop gaghui. ¹⁶ Egha a memen igiabar ariziba an agharibagh arigha, an tuemin danganir ariziba puvatizibagh aghui. ¹⁷ Egha Rebeka dagher isingtizir kaba ko Bretin tueziba isa Jekop ganingi.

¹⁸ Ezi Jekop uan afeziam bagha ghuava an dia ghaze, “Afeziam!”

Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni otarim manam, Iso o Jekop?”

¹⁹ Jekop a ikaragha ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso. Ki ni mikemezi moghira amigha gifa. Ezi ni dikavigh ki ni bagha inigha izezir asizim amegh egh deragh na damu.”

²⁰ Ezi Aisak ghaze, “Nan otarim, ni manmaghira zuamira asizir kam bato?”

Ezi Jekop ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God nan akurazi ki a bato.”

²¹ Ezi Aisak a migia ghaze, “Ni nan boroghin iziti, ki nin suighsuigh foka, ni guizbangira Iso, o puvati?”

²² Ezi Jekop sivagha uan afeziamin boroghin ghu, ezi an an suigha ghaze, “Nin tiarim a Jekopin tiarimin mirara migei, ezi nin aghariba ki dar suigha dar barazi, da mati Ison aghariba.”

²³ Ezi an aghariba Ison agharibar min arizivatari, ezi Aisak kamaghin fozir pu, kar Jekop. Kamaghin amizi a deragha a damuasa,²⁴ egha uam an azara, “Ni guizbangira Iso, o puvati?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”

²⁵ Ezi Aisak ghaze, “Ni na bagh asizitaba inigh izi. Ki damegh givagh egh arazir aghuimin ni damuam.”

Ezi Jekop asiziba a ganigha egha wainin dipar maba sarama a ganingizi an api.

²⁶ Ezi an afeziam a migia ghaze, “Nan otarim, ni nan boroghin izi nan toregh.”

²⁷ Ezi an an torima Aisak an korotiabar mughuriam baregha deravirama a gami. Egha ghaze:

“Aia, nan otarimin mughuriam
mati dagher azenimin mughuriam!

Azenir kam deraghasa

Ikiavira Itir God deraghaviram a gami.

²⁸ Ki Godin azai, a dimagaribar ghuariabar dipabar amuti da izighiri nin azenibagh iziti da aghung dagher aviriba iki.

Ki an azai, a wit ko wainin aviriba ni daning.

²⁹ Ki kamaghin Godin azai, nguazimin itir gumazamiziba nin ingangarir gumazibar min ikiam, eghti kantrin mabar gumazamiziba nin apengan ikiam.

Eghti ni uan aveghbuaba me gativagh men ganam.

Eghti nin amebamin ovavir boriba nin apengan ikiam.
 Eghti gumazir paza ni damuasa Godin azangsiziba,
 ki kamaghin Godin azai, eghti a me gasighasigham.
 Eghti gumazir deragh ni damusi ni bagha Godin azangsiz-
 iba,
 ki kamaghin Godin azai, a uaghan deraghviram me
 damuam.”

³⁰ Ezi Aisak deragha Jekop gamizi, a zuima, dughiar kamra an avebam Iso asizibagh amigha uamategha izi.
³¹ Egha a uaghan dagher isingtizir mabagh amigha uan afeziam bagha da inigha izi. Egha ghaze, “Afeziam, ni dikavigh daperagh asizir ki ni bagha inigha izir katarbar ameghiva, deraghvira na damu.”

³² Ezi Aisak an azara, “Ni tina?” Ezi a ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso.”

³³ Ezi Aisak digavir kuram gamigha an mikarzim nigha, an azara, “Ezi kar ti tinara faragha asizir mam misuegha na bagha a inigha ize? Ezi ki anemegha givazi ni oto. Ezi ki deragha a gamigha gifa, eghti da a ko iki mamaghira ikiam!”

³⁴ Ezi Iso kamaghin oregha, a bar puviram azia ghaze, “Afeziam, uaghan deragh na damigh!”

³⁵ Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Nin dozim iza na gifarazi ki deraghviram a gami.”

³⁶ Ezi Iso ghaze, “A faragha na gifaragha, datirighin ua na gifara. Ezi an ziam Jekop.* Ziar kam Jekop an amir arazibar mirara ghu. A faragha ki otarir ivariam in min itir danganim na dama a ini, egha datirighin ni gifarazi ni deragha a gami. Ezi Afeziam, manmaghin ami, ni

27:36: Jenesis 25:29-34 * 27:36: Hibrun akamin, ziar kam Jekop, mong akar kamin mirara ghu, “An danganim ini.”

deraghvira na damuamin bizitam ua ikiti, ni a inigh na daningigh?”

³⁷ Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “A ni gativaghamin gavgavim ki a ganigha gifa, egha ki ghaze, nin adarazi bar an ingangarir gumazibar ikiam. Egha ki witin aviriba ko wainin aviriba a ganigha gifa. Ezi nan otarim, ki datirighin ni bagh damuamin biziba bar puvati.”

³⁸ Ezi Iso uan afeziam miaviavira ikia ghaze, “Ni ti bizir aghuir vamira iti? Ni God ko mikimti, a uaghan deragh na damigh.” A kamagh migia egha bar puvirama azi.

³⁹ Ezi Aisak a migia ghaze:

“Nin nguibam,

nguazir dagher aghuiba itibar saghon ikiam.

Eghti dimagaribar ghuariar dipaba

nin azenibagh iran kogham.†

⁴⁰ Egh ni uan midorozir sabamin amodoghin misogh daghebar ami,

egh dabirabir aghuim buriam.

Egh ni uan dozimin apebamin ikiam.

Egh gin ni uabi abigh egh an apengan ikian kogham.”

⁴¹ Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha a gami. Ezi bizir kamin Iso osemegha Jekopin apanimin iti. Egha nimira ghaze, “Nan afeziam ovengamin dughiam roghira izi. An oveghti e anefaghiva, an ikegh givaghiva, ki Jekop misueghti an aremegham.”

⁴² Ezi Rebeka Ison migirigiar kam baregha, Jekop bagha akam amadagha ghaze, “Ni orakigh, nin avebam Iso bar nin osemegha ikarvagham tuavim buria, ni misueghti ni

27:38: Hibru 12:17 27:39: Hibru 11:20 † 27:39: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. 27:40: Jenesis 36:8; 2 Atriviba 8:20

aremeghasa nighnisi. ⁴³ Kamagh amizi, nan otarim, ni ki ni migei moghira ni bizibar amu. Ni zuamira dikavigh nan tuebam Labanin bighan Haranin nguibamin mangi, ⁴⁴ egh a ko iki mangiti nin avebamin navim mar amiragh. ⁴⁵ Eghti a ni a gamizir bizir kam gin amadaka. Eghti gin ki gumazitam amadaghti a ni bagh izi ua ni inigh izam. Guizbangira, nan otarimning dughiar vamiran ovengan ki aghua.”

Aisak Laban bagh mangasa Jekop amada

⁴⁶ Ezi Rebeka Aisak migia ghaze, “Ki Hitian amizir Ison itir kamningin aghua. Egh ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir roghira itir katamin ikiti deragham.”

28

¹ Ezi Aisak Jekopin diagha ghaze, “God ni ko mangi deragh ni damu.”

Egha Aisak akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni Kenanian amizitamin ikian kogham. ² Ni datirighira dikavigh Mesopotemian nguazimin mangi, kar nin amebamin afeziam Betuelin nguibam. Egh uan amebamin tuebam Labanin guivitamin iki. ³ Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira ni damu, egh borir aviriba ni daningti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. ⁴ Eghti God deravira ni ko nin ovavir boribar amu, mati a faragha Abraham gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav itir kam, ni mati nguibar igharazimin gumazimin min an ikia an apera. Nguazir kam God fomira Abraham ganingi. Egh God uabi gin a isi ni danighti, ni a iniam.”

⁵ Egha Aisak kamagh migia, Jekop amadazima a Laban bagha Mesopotemian ghu. Laban an Aramian gumazim, a

Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam.

Iso uam amuir igharazir mam iti

⁶ Ezi Iso kamaghin fo, Aisak Jekop deravirama a gamigha egha anemadazima a Mesopotemian amizitamin ikiasa zui. A uaghan kamagh oraki, Aisak deravirama a gamua a migia ghaze, a Kenanian amizitamin ikian kogham. ⁷ Egha a uaghan kamaghin fo, Jekop uan afeziam ko amebamin akaba baregha dar gin ghua Mesopotemian ghu. ⁸ Egha Iso uaghan kamaghin fo, an afeziam Kenanian amizibar gari, me bar an damazimin derazir pu-vati. ⁹ Ezi Iso, Abrahamin otarim Ismael bagha ghua an guivim Mahalat inigha an iti. Ezi Mahalat ana Nebaiotin buaramizim, egha a Ison amuir mizekimin oto.

Jekop irebamin gari

¹⁰ Ezi dughiar kamin Jekop Berseban nguibam ategha egha Haranin nguibamin zui. ¹¹ A zuima aminim pirizima a danganir mam gakui. Egha dagiar mam inigha uan dapanimin aghoroghava akui. ¹² Egha an akua irebamin adidiar mam in gari. An otevir mam nguazimin itima an otevir mam overiamin iti. Ezi Godin enselba an ghua-vanaga izaghiri. ¹³ Ezi Ikiavira Itir God an boroghin tughav iti. Egha a kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Abraham ko Aisakin God. Ki nguazir ni irighav itir kam ni ko nin ovavir boribar aningam. ¹⁴ Eghti nin ovavir boriba nguazir minemniabar min bar avirasemegham. Egh men nguazir, aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin ko, not ko, sautin itiba, me bar adagh isivagham. Eghti ni ko nin ovavir boriba bangin, ki nguazimin itir kantribar gumazamiziba, bar deraghvira me damuam.

¹⁵ Ni oragh, ki ni ko ikiam, eghti ni managh mangam, ki ni geghuv, egh ua ni inigh nguazir kamin izam. Ki ni ateghan kogham, egh mangi bizir ki ni mikemeziba ki bar dar amigham.”

¹⁶ Ezi Jekop oseghe dikavigha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God danganir kamin iti, ezi ki bizir kam gifozir puvati!”

¹⁷ Egha an atiatigha ghaze, “Ki danganir kam bar an atiatingi. Kar Godin Dipenim. Kar Godin Nguibamin tiar akam!”

¹⁸ Egha a bar mizaraghara dikavigha dagiar a dapanimin aghorogha akuizim inigha anesara. Eghti an ababanimin min ikiti, gin a zurara an gan egh inirigham. Egha olivin borem a gingegha a isa God ganingi. ¹⁹ Egha danganir kam ziam, “Betel,” a gati.* (Me faragha danganir kamin itir nguibam diborogha ghaze, Lus.)

²⁰ Ezi Jekop bar guizbangira migia, God ko akar gavvim akira ghaze, “Ni na ko iki egh tuavir ruarir ki mangamin kamin na geghuv, egh dagheba ko korotiaba na daning, ²¹ egh ni deragh na geghuvti ki uamategh uan afeziamin nguibamin mangi deragh otogham, eghti ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan God. ²² Eghti danganir ki dagiam asarazir kam, a danganir e Godin ziam famin dipenimin min ikiam, eghti bizir ki itiba bar, ki 10plan akuabar da abigh egh 10in vamira isi ni daningam.”

29

*Jekop Laban*in nguibamin oto

* ^{28:19}: Fomira Hibrun akam me danganir kam, “Lus,” a garisi, datirighin me ghaze, “Betel.” Ziar kamin mingarimra kara: “Godin Dipenim.”

¹ Ezi Jekop ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin itir gumazamizbar nguazimin oto. ² Egha a tugha pura tintinibar gara ghua gari, sipsipin okoruar 3pla mozir par mamın miriamın ireghav iti. Ezi mozir par kam, sipsipin kaba anepi. Ezi dagiar baravir mam mozir par kamın akam dukuaghav iti. ³ Eghti sipsipba bar mozir par kamın izeghti, dar garir gumaziba dagiar kam poegh dipam me danigh givagh, dagiam uam a puegh izi uam a dukuagham.

⁴ Ezi Jekop sipsipbar garir gumazibar azara, “Namak-aba, ia nguibar manamın gumaziba?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Haranin nguibamin gumaziba.”

⁵ Ezi a men azara, “Nahorin igiar borim, an ziam Laban, ia a gifo?”

Ezi me ghaze, “Are, e a gifo.”

⁶ Ezi a men azara, “A deragha iti?”

Ezi me ghaze, “A deragha iti. Ni gan, an guivim Resel uan sipsipba ko izi.”

⁷ Ezi Jekop ghaze, “Aruer ekiam ikiavira iti, ezi sipsipba inigh aven mangamin dughiam tighari. Kamaghin ti deragham? Ia sipsipba dipam dar anigh egh da amadaghti da mangi ua grazibar ami.”

⁸ Ezi me ghaze, “E kamaghin damuan kogham, e iki sipsipin okoruaba bagh mizuamti da bar izeghti, e dagiam poeghti, mozir pamın akam kuighirighiti, e dipam sipsipbar aningam.”

⁹ Ezi Jekop me ko migiavira itima, Resel uan afeziamın sipsipba ko izava oto. Resel, a sipsipbagh eghuvir amizim.

¹⁰ Ezi Jekop Reselin gari. An an amebamin tuebamin guivim, egha a Labanin sipsipbar ganigha, mozir pamın ghugha dagiam poegha mozir pamın akam kui. Egha dipam uan amebamin tuebamin sipsipbagh anıdi. ¹¹ Egha Jekop Reselin toregha, maghiram azi. ¹² Egha a migia

ghaze, “Ki nin afeziamin buaramizim Rebekan otarim.” Ezi Resel uan afeziam bagha ivegha ghua bizir kabar gun a mikeme.

¹³ Ezi Laban orazi an buaramizimin otarim Jekop izima, a ivegha ghua a muigha, an toregha a inigha dipenimin ghu. Ezi Jekop bizir otiviziba bar dar gun Laban mikeme.

¹⁴ Ezi Laban ghaze, “Bar guizbangira, ga anabar vamira.” Ezi Jekop a ko iakinir vamiran bar an ike.

Jekop Labanin

ingangarir gumazimin iti

¹⁵ Ezi Laban Jekop migia ghaze, “Ni guizbangira nan adarazir mav, ezi ni pura nan ingaran ki aghua. Ni manmaghin dagiabagh ifonge?”

¹⁶ Laban guivir pumuning iti, guivir ekiamin ziam Lea, ezi dozimin ziam Resel. ¹⁷ Lea damazir aghuiba iti,* ezi Resel Lea gafiragha an ganganiba bar dera. ¹⁸ Ezi Jekop Resel bar a gifuegha ghaze, “Ki 7plan azenibar nin ingarighti, ni Resel na danighti ki an ikiam.”

¹⁹ Ezi Laban ghaze, “Kamaghin deragham, ki a isi ni daningam eghti gumazir igharazitam a inian kogham. Eghti ni na ko ikiam.”

²⁰ Ezi Jekop Resel iniasa 7plan azenibar ingari. A Resel bar a gifonge, kamaghin amizi, a 7plan azenir kabagh nighnizi da pura bizim.

²¹ Ezi 7plan azenir kaba givazima Jekop kamagh Laban migei, “Dughiam oto, ni uan guivim na danighti ki an ikiam.”

²² Ezi Laban amuir ikizimin isar ekiam gamigha, gumazamizir aviribar diazi me ize. ²³ Ezi dimagarir kamin, Laban Lea inigha Reselin danganim isa, Jekop bagha

* 29:17: Hibrun akam kagh deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “Lean damazinning derazir puvati.”

ghuzi, a dimangan poroghamiba uari koma akua amir arazimin a gami. ²⁴ Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganingi.

²⁵ Ezi aminim dutuzi, Jekop a koma akuir amizir kamin gari, a Resel puvati, kar Lea. Ezi a ghua Laban migia ghaze, “Ni manmaghsua kamagh na gami? Ki Resel iniasa nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?”

²⁶ Ezi Laban ghaze, “En arazim kamaghin iti, guivir ekiam faragh pamin ikiti, gin guivir dozim pamin ikiam. ²⁷ Ni orarkiti amuir ikizimin isamin wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan ni daningam. Eghti ni 7plan azenir igharazibar ua ingarigham.”

²⁸ Ezi Jekop an akam gifuegha, amuimin ikizir isamin dughiam ghua givazi, Laban uan guivim Resel isa a ganingizi an an amuimin oto. ²⁹ Egha Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel ganingi. ³⁰ Ezi Jekop Resel koma akua, egha bar moghirama a gifonge, egha mong deragha Lea gifongezir puvati. Egha Jekop, Laban ko 7plan azenir igharazibar ua ingari.

Jekopin boribar ziaba

³¹ Ezi Ikiavira Itir God gari, Jekop deragha Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati. ³² Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egha a ghaze, “Ikiavira Itir God nan osimtizim gifogha gifa, ezi datirighin nan pam na gifuegham.” Egha otarim ziam “Ruben,” a gati.†

³³ Egha gin a ua navim asegha otarir igharazim bate. Egha ghaze, “Ikiavira Itir God orasi, Jekop deragha na

† 29:32: Hibrun akamin ziar kam “Ruben,” an mingarim kamakin, “Gari.”

gifongezir pu, kamaghin, an otarir igharazim na ganingi.” Egha otarim ziam “Simeon,” a gati.‡

³⁴ Egha Lea ua navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “Ki uan pam bagha otarir 3pla bategha gifa, kamaghin amizi, a datirighin bar moghira na gifuegh, na ko porogh egh zurara na ko ikiam.” Egha otarir kam ziam, “Livai,” a gati.§

³⁵ Egha Lea ua navim asegha otarir igharazir mam uam a bate. Egha ghaze, “Ki dughiar kamın Ikiavira Itir Godin ziam fam.” Egha Lea otarim ziam, “Juda,” a gati.** Egha Lea dughiar kamın ua boritam batir puvati.

30

¹ Ezi Resel uabin gari, a boriba batir puvati, egha uan avenamebamin gari a boriba batima, an navim ikufi. Ezi a Jekop migia ghaze, “Ni boriba na daning. Puvatighti, ki aremegham.”

² Ezi Jekop Reselin atara ghaze, “God uabi ni navim asangan nin anogoroghezi, ni boriba isir puvati. Ki Godin danganim inigh boriba ni daningan kogham.”

³ Ezi Resel ghaze, “Nan ingangarir amizim Bilha kara. Ni a ko dakuighti a boritam na bagh a inika. Eghti tuavir kamın ki an apengan boribar amebamin ikiam.”

⁴ Egha Resel ingangarir amizim Bilha, inigha uan pam Jekop, an amuimin min a ganingizi, an a koma akui, ⁵ ezi Bilha navim asegha Jekop bagha otarir mam bate. ⁶ Ezi Resel kamaghin migia ghaze, “God nan nighniziba tuisigha givagha egha nan arazim gifonge. Egha nan

‡ 29:33: Hibrun akamın ziar kam “Simeon,” an mingarim kamakin, “Orasi.” § 29:34: Hibrun akamın ziar kam “Livai,” an mingarim kamakin, “Zurara na ko iti.” ** 29:35: Hibrun akamın ziar kam, “Juda,” an mingarim kamakin, “Godin ziam fe.”

azangsizim baregha otarir mam na ganingi.” Egha Resel otarim ziam, “Dan,” a gati.*

⁷ Ezi Bilha ua navim asegha Jekop bagha otarir mam uam a bate. ⁸ Ezi Resel ghaze, “Ki uan avenamebam ko migirigiaba uaning adogha ghua ki datirighin a gafiragha gifa.” Egha borim ziam, “Naptali,” a gati.†

⁹ Ezi Lea uabin gari, a ua boritaba inian kogham, egha uan ingangarir amizim Silpa inigha, a isa uan pam Jekop an amuimin min a ganingi. ¹⁰ Ezi Silpa Jekop bagha otarir mam bate. ¹¹ Ezi Lea ghaze, “Ki bar angavsighin kamaghin amigha egha dera.” Egha ziam, “Gat,” a gati.‡

¹² Ezi Silpa Jekop bagha borir igharazir mam uam a bate.

¹³ Ezi Lea ghaze, “Ki bar akonge, eghti amiziba bar na mikim suam, ki bar akongezir amizim.” Egha otarir kam ziam, “Aser,” a gati.§

¹⁴ Ezi wit aghoramin dughiam otozi, Ruben witin azenimin ghua gari, tevsevir mam iti. Ezi amiziba an oviziba isa akavsir arazim gamua da api, ezi an gavgavim men akurvazi, me boriba bati. Ezi Ruben dar oviziba inigha ghua uan amebam Lea ganingi. Ezi Resel Lea migia ghaze, “Ki gari nin otarim tevsevir ovizir kaba inigha ize. Ni taba na daningigh?”

¹⁵ Ezi Lea a ikaragha ghaze, “Ni nan pam inigha givagha, datirighin nan otarim inigha izezir tevsevir oviziba ini-asa.”

* 30:6: Hibrun akamin ziar kam, “Dan,” an mingarim kamakin, “God na tuisighizi ki dera.” † 30:8: Hibrun akamin ziar kam, “Naptali,” an mingarim kamakin, “Ga uaning adogha ghua ki a gafira.” ‡ 30:11: Hibrun akamin ziar kam, “Gat,” an mingarim kamakin, “Ki bar angavsikin.” § 30:13: Hibrun akamin ziam, “Aser,” an mingarim kamakin, “Bar akonge.”

Ezi Resel ghaze, “Ni tevsevir ovizitaba na danigh, datirighin dimangan Jekop ko dakuam.”

¹⁶ Ezi guaratizimin, Jekop azenibar ikegha izima, Lea ghua tuavimin a batogha egha ghaze, “Ki tevsevir ovizir nan otarim inigha izeziba isa ni givezegha gifa. Kamaghin, ni dimangan na ko dakuam.” Ezi Jekop dimangan Lea koma akui.

¹⁷ Ezi God Lean azangsizim baraki, ezi a navim asegha otarir namba 5 Jekop bagha a bate. ¹⁸ Ezi Lea ghaze, “Ki uan ingangarir amizim uan pam ganingizi, God ivezir aghuimin na gami.” Egha borir kam ziam, “Isakar,” a gati.**

¹⁹ Ezi Lea ua navim asegha Jekop bagha otarir namba 6 bate. ²⁰ Egha a ghaze, “God bizir bar aghuim na ganingi. Ki uan pam bagha borir 6pla bategha gifa, eghti datirighin a ziar ekiam na daningam.” Egha borim ziam, “Sebulun,” a gati.††

²¹ Egha gin Lea guivir mam bategha ziam, “Daina,” a gati.

²² Ezi God Resel ginighnisi. Egha Reselin azangsizim baregha an navir averiam akiri, eghti a boritam batam.

²³ Ezi Resel navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, “God nan osimtizim akirizima ki uam aghumsighan kogham. ²⁴ Ezi nan ifongiam Ikiavira Itir God ua otaritam na daningam.” Egha borir kam ziam, “Josep,” a gati.‡‡

Jekop dagiar ingangaribar amuasa Laban ko akam akiri

²⁵⁻²⁶ Resel Josep bategha givazi Jekop kamagh Laban migei, “Ki amizir kaba ko boribagh ivezasa ingangarir

** 30:18: Hibrun akamin ziar kam, “Isakar,” an mingarim kamakin, “Ivezir aghuim.” †† 30:20: Hibrun akamin ziar kam, “Sebulun,” an mingarim kamakin, “Ziar ekiam.” ‡‡ 30:24: Hibrun akamin ziar kam, “Josep,” an mingarim kamakin, “Ua tam iniam.”

ekiabagh amigha gifa. Ni na ateghti, ki ua uan nguibamin mangam. Ni fo, nin ingangariba ki bar deraghaviram a dagh amigha gifa.”

²⁷ Ezi Laban a migia ghaze, “Ga uaning inigha iti. Egh ni teghti ki ni mikemeka, ki kamaghin uan aseba ko ingara egha men azaragha fo, ni na ko itir bizimin, Ikiavira Itir God bar deravira na gami.”

²⁸ Egha Laban ua kamaghin migei, “Ni manmaghin ivezim inisi deragh na mikimti ki ni givezam.”

²⁹ Ezi Jekop ghaze, “Ni uabi ki amizir ingangaribagh fo. Ni uabi fo, ki nin sipsipba ko asizir igharaziba sara eghuvi da bar aviraseme. ³⁰ Ni fomira sipsipin aviriba itir puvati. Da bar avirasemezir puvati. Ezi ki datirighin ni ko iti, nin sipsipba bar aviraseme. Ezi Ikiavira Itir God na ko ikia, nan ingangaribar nan akurvagha nin ingangariba deragha dagh ami. Ezi datirighin ki kamagsua, nan biziba igharagham.”

³¹ Ezi Laban kamaghin Jekopin azara, “Ki bizir tizim nin ingangarimin ivezimin min ni daningam?”

Ezi Jekop ghaze, “Ki dagiaba inian aghua. Ni nan nigh-nizim gifueghti ki nin sipsipbagh eghuvira ikiam. ³² Egh ki datirighin mangi deragh nin sipsipba ko memebar ganigham. Egh ki sipsipin nguzir piziba ko, sipsipin ekiar mikarzir dighdiriba itiba ko, memen mikarzir dighdiriba, ki uan ivezim bagh ada iniam. ³³ Egh ni gin uabi ifongegh dughiatamin izi, nan memeba ko sipsipbar gan, dar taba pighan kogham o dighdiriba dar ikian koghti, ni fogh suam, ki uan akamin gin ghuzir puvatigha ada okeme.”

³⁴ Ezi Laban ghaze, “A ti deragham, e ni migei moghira damuam.”

³⁵ Egha dughiar kamra, Laban memen dighdiriba ko, sipsipin nguzir piziba bar da ini. Egha uan otaribav kemezi, me da inigha ghua danganir igharazimin da ariki.

³⁶ Ezi Laban uaghan me ko zui. Me aruer 3plan memen kaba ko, sipsipba ko, saghon ghua danganir mamın iti. Ezi Jekop Labanin sipsipba ko memen mabagh eghufi.

³⁷ Egha gin Jekop temebar aguaba inigha, vaghvagha dar inir maba afoghafogha da afirizi, da ghurghuri. Ezi maba iniba sara iti. ³⁸ Egha a temer aguar kaba isa asiziba dipaba apir itarir ekiamin boroghın ada arisi. Eghti memeba ko sipsipin amebaba dipamin izi dipam amiva dar ganam. A fo, memeba ko sipsipba zurara iza dipam apa egha dar apuriba amebabagh azighazisi. ³⁹ Egha dar apuriba dar amebaba temer aguar kabar boroghın me gazighazisi, ezi gin amebaba nguzir mikarzir dighdiriba itiba bati. ⁴⁰ Ezi gin Jekop uan sipsipin nguziba isa danganir igharazim gariki. Egha Labanin sipsipba ko memebagh amizi, da an sipsipba ko memen dighdiribar itir danganimin gari. Egha tuavir kamın, a ua bagha sipsip ko memen nguzir dighdirir aviriba isi. Egha dagh amizi da Labanin sipsipba ko memeba ko itir puvati. ⁴¹ Ezi sipsipba ko memen aghuir gavgaviba uari gazighazighasava ami, a temer aguar kaba isa me dipaba apir itarir ekiamin boroghın da arisi. Ezi me ter aguar kabar gara egha uari gazighazisi. ⁴² Ezi sipsip ko memen gavgaviba puvatiziba uari gazighazizima a temer aguaba arizir puvati. A kamagh ami sipsipba ko memen amiraghmiraziba, da Labanin naba. Ezi sipsipba ko memen gavgaviba, da Jekopin naba. ⁴³ Jekop kamagh amigha bizir bar avirim iti. A sipsipin aviriba, memeba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, donkiba ko kamelin aviriba iti.

31

Jekop Labanin ari

¹ Egha Jekop orazi, Labanin otariba kamaghın miğia ghaze, “Jekop en afeziamin biziba bar ada inigha, gumazir

bizir aviriba itimin min iti.” ² Ezi Jekop gari, Laban fomira a gifongezi moghin datirighin amir puvati, egha uan arazibagh ira.

³ Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jekop migei, “Ni uamategh uan afeziam ko nin adarazir nguibamin mangi. Eghti ki ni ko ikiam.”

⁴ Ezi Jekop Resel ko Lea bagha akam amada, eghti aning izi danganir an sipsipba itimin an ganam. ⁵ Ezi aning izezi Jekop kamagh aning migei, “Ki gari guan afeziam fomira na gifongezir moghin ua na gami puvati. Ezi nan afeziamin God a na ko iti. ⁶ Gua virara fo, ki guan afeziam bagha uan gavgaviba sara ingari, ⁷ ezi a dughiar aviribar na gifara nan ivezim giraghirasi. Ezi God na gasighasighasa an amamangatizir puvati. ⁸ Laban faragha na migia ghaze, ki sipsipba ko memen dighdiriba, bar uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipin kaba bar, nguzir dighdiribarama ote. Ezi a gin ghaze, ki meme ko sipsipin dighdirir ruariba itibara uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipba bar nguzir dighdirir ruaribarama ote. ⁹ Kamaghin, guan afeziamin memeba ko sipsipba, God ada isa na ganingi.

¹⁰ “Ezi memeba uari gazighazir dughiamin, ki irebamin gari, memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. ¹¹ Ezi Godin ensel irebamin nan dia ghaze, ‘Jekop.’ Ezi ki ghaze, ‘Ki kati.’ ¹² Ezi a ghaze, ‘Ni gan. Memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. Ki Laban ni gamizir bizibar ganigha givagha, egha bizir kam kamagh a gami. ¹³ Kirara, ki Godin kamnang Betelin nguibamin ni bato, danganir kamin, ni nan ziam fasa dagiam asaragha borem a ginge. Egha guizbangira migia na ko akar gavgavim

akiri. Ezi ni datirighira dikavigh uan biziba akirigh, egh nguibar kam ategh uamategh uan nguibamin mangi.’”

¹⁴ Ezi Resel ko Lea akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Gan afeziam ga daningamin bizitam ua itir puvati. ¹⁵ Gan afeziam kantrin igharazibar amizibar min ga gami. A ga amadagha gan ivezim inigha, dagiar kaba bar ada makuni. ¹⁶ Ezi bizir avirir God gan afeziam da inigha ni ganingiziba, mar ga ko gan boribar biziba. Egh God ni mikemezi moghira ni damu.”

¹⁷ Ezi Jekop dikavigha uan amuiroghboriba inigha kamelbagh afe. ¹⁸ Egha uan sipsipba ko, memeaba ko bizir igharazir a Mesopotemian iniziba sara me amangizima da men faragha ghue. Egha me bar Haranin nguibam ategha uamategha an afeziam, Aisak bagha Kenanin nguazimin zui.

¹⁹ Me mangasava amir dughiamin, Laban uan sipsipin arizibagh isasa ghu. Ezi Resel modogha uan afeziamin dipenimin garir asebar marvir guaba okeme. ²⁰ Jekop ari mangasa, ifara deragha Aramian gumazim Laban mikeszir pu. Puvati. ²¹ A modogha uan biziba bar da inigha zui. A Labanin nguibam ategha Yufretisin Fanem atugha, Gileatin mighsiaba itir danganimin zui.

Laban Jekopin gin zui

²² Ezi dughiar pumuning givazi dughiar mikeszimin, gumaziba Laban migia ghaze, Jekop arav ghugha gifa. ²³ Ezi Laban uan adarazi inigha men gin zui. Egha 7plan aruebar ghuavira ikia Gileatin mighsiabar itir danganimin Jekop bato. ²⁴ Ezi dimangan God irebamin otogha Aramian gumazim Laban migia ghaze, “Ni Jekop, migirigiar kuratam o aghuitamin bar a damuan marki.”

²⁵ Dughiar kam Jekop Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti, ezi Laban uan adarazi

ko kagh otogha uaghan Gileatin mighsiamin danganim uan purirpenibar ingarigha dar iti.

²⁶ Egha Laban Jekop bagha ghua a migia ghaze, “Ni manmaghsua nan guivimning, kalabuziar amizimningin min aning inigha zui? ²⁷ Ni manmaghsuavira na mikiman aghuagha modogha nimiram arav ghu? Ni izasa na mikemezi, ki uan adaraziv kemezi me ia bagha buaba ko gitabav soghezi ia bar akueghavira izeghai. ²⁸ Egha ni na ataghizi ki uan guivimning ko uan igiabar toregha dafarim me mikinizir puvati. Kar ni bar arazir kuram na gami. ²⁹ Ki arazir kuratam ni damuamin gavgavim iti, ezi nin afeziamin God dimangan nan anogorogha ghaze, ‘Ni Jekop migirigiar kuratam o aghuitamin a damuan bar marki.’ ³⁰ Ki fo, ni uan nguibamin mangasa bar ifuegha na ataki. Egha ni tizim bagha nan dipenimin garir asebar marvir guaba okeme?”

³¹ Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Ni ua na dam uan guivimning inian ki atiatigha, kamaghin ki modogha arav ghu. ³² Ni uabi e getiva en gan, en tina nin marvir guaba inigha ara ize, ni a misueghti an aremegh. Kagh en adarazir damazibar ni biziba bar da buriva dar gan, egh bizir tizim a nin nanam, ni uamategh a inigh.” Jekop kamaghin fozir puvati, Resel uan afeziamin asebar marvir guaba okeme.

³³ Ezi Laban Jekopin purirpenimin aven ghugha biziba ghavkira dar gari. Egha gin Lean purirpenimin ghugha da buri. Egha a ingangarir amizimningin purirpenimningin aven ghugha marvir guaba bagha garava avenge. Egha men purirpeniba ategha Reselin purirpenimin aven ghu. ³⁴ Resel faraghavira uan afeziamin marvir guaba inigha, pilon a kamel gisin arigha apiaghirimin aven amadagha, pilon kam gisin apera. Ezi Laban purirpenimin aven ruiavira ikia ghua, egha uan marvir guabar apizir puvati.

³⁵ Ezi Resel uan afeziam miġia ghaze, “Nan ekiam, ki, amiziba e uan arimariam gami, egha dikavan ibura, ezi ni nan apangkuvigh nan ataran marki.” Ezi a ruia ghua marvir guabar apizir puvati.

³⁶ Ezi Jekopin muriam bar ikuvizi a Labanin atara ghaze, “Ai, ki nin bizir tizimra pazava a gamizi ni osemegha nan agiragha izi? Ki arazir kurar manatam ni gami? ³⁷ Nan biziba, ni bar da ghavkinigha dar ganigha gifa, egha ni uan bizir manamra gari a iti? Ni uan bizitamın ganti a ikiti, ni uan adarazi ko nan adarazir damazibar azenim datighti, me virara gan migirigiaba tuisigham. Egh fogh suam, tina guizin miġei, ezi tina ifari.

³⁸ “Ki 20plan azenibar ni ko iti. Ezi nin sipsipin amebaba ko memen amebaba deraviram oti. Ezi ki nin sipsipin apurir tam amezir puvati. ³⁹ Ezi asizir atiaba nin sipsipba ko memebav sozi da ariaghiri, ezi ki tam inigha ghua nin akazir puvati. Ki uabi sipsipba ko memen ariaghiriba ikarvasi. Egha ni zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa miġei. Egha uaghan arueba ko dimagaribar gumaziba okiava atera zuir sipsipba ko memeba, ni uaghan da ikarvaghasa na miġei. ⁴⁰ Dughiar aviriba aruem na mikarzim gaboi. Ezi dimagaribar ghuariaba na giri, ezi ki arugharugha egha deraviram akuir puvati. ⁴¹ Ki 14plan azenibar nin guivimning inigh aningın ikiasa ingari, egha ki 6plan azenibar nin sipsipba ko memen taba iniasa ingari. Ki 20plan azeniba bar, ni ko ikia egha nin ingari. Ezi ni nan ivezim dughiar aviribar a giraghiragha na ganidi. ⁴² Eghti nan inazim Abrahamin God, a Godin nan afeziam Aisak an ziam fem. A na ko ikian koghti, ni ti pura na amadazi ki uamategha ghughai. Ezi puvati, God nan itir osimtızim ko ki amir ingangaribar gani, egha kamaghın a dimangan akar gavgavim ni ganingı.”

Jekop ko Laban akam akiri

⁴³ Ezi Laban a ikaragha ghaze, “Amizir kamning, kar nan guivimning, ezi aningın boriba uaghan nana. Ezi sip-sipba ko memeba, da uaghan nana. Ezi bizir kagh itiba bar nananabara. Ezi ki bizir tizim damighvira uan guivimning ko, aningın boriba ko men anogorogham? ⁴⁴ Kamaghın ga datirighın akar dikirizir gavgavim damuam. Egh bizitam atıgh an gan akar ga dikirizir kam ginighnighvira ikiam.”*

⁴⁵ Egha Jekop dagiar ruarir mam inigha ababanımın mın anesara. ⁴⁶ Egha uan adaraziv kemezi me dagiar maba inigha an boroghın deravira dar pozim mikini. Egha Laban ko Jekop aning uan adarazi ko, me dagiar pozir kamın boroghın dagheba api. ⁴⁷ Egha Laban dagiar pozir kam, ziam “Jegar Sahaduta,” a gati, ezi Jekop ziam, “Galet,” a gati.†

⁴⁸ Egha Laban Jekop migia ghaze, “Dagiar pozir kam, gan akar dikirizir gavgavir kamın ababanımın mın ikiam.” Ezi kamaghın danganir dagiar pozim itir kam, an ziam Galet.

⁴⁹ Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar ga ua uaning inigh ikian koghamim, Ikiavira Itir God gan araziba deraghvira dar ganam.” Kamaghın danganir kam, me ziar igharazir mam uaghan a dibora ghaze Mispa.‡ ⁵⁰ Egha Laban ua ghaze, “Ni nan guivimning pazi aning damu, o amizir igharazibar ikiam, egh ni deraghvira nighnigh,

* 31:44: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. † 31:47: Ziar kamning mingarim kamakin, “Dagiar pozir kam an akar dikirizir gavgavımın ababanımın mın iti.” Jegar Sahaduta an Aramian akar otevir mam, ezi Galet ana Hibrun akar otevir mam. ‡ 31:49: Ziar kam, “Mispa,” mong akar otevir kamın mın ghu, “Danganir iki ganamim.”

gumazitam gan gari, o gan gari puvati, God bar uabira ga amir arazibagh fo.”

⁵¹ Egha Laban ua Jekop miġia ghaze, “Ni dagiar pozir kam ko dagiar ruarir ababanimin min ki asarazir kamin gan, aning gan tizimin iti. ⁵² Dagiar pozir kam ko dagiar ruarir kam, aning gan akar dikirizimin ababanimin min iki nighnizim ga daningam. Eghti ni a gitagh nan bighan izi na misoghan kogham, eghti ki a gitagh nin bighan mangi ni misoghan kogham.”

⁵³ Egha Laban me uan inazibar Godin ziam diborogha kamaghin miġei, “Abraham ko Nahorin God uabi, ga tuisigham.”§

Ezi Jekop, uan afeziam Aisak fer Godin ziam dibora, guizbangira miġia ghaze, an akar dikirizir gavgavir kamin gin mangam. ⁵⁴ Egha Jekop miġhsiar kamin asizir mam misuegħa an ofa gamigha givagħa uan adarazir diazima me iza an ofa gamizir asizir kamin tuziba ko dagħeba saram api. Me amegħa givagħa, dimangan miġhsiamram akui.

⁵⁵ Egha bar mizaragħara Laban uan guivimning ko uan igiar boribar toregħa me atagħiragħamin akar aghuiba me miġei. Egha me ategħa uamategħa uan nguibamin għu.

32

Jekop Ison ganasa biziba akiri

¹ Ezi Jekop uan adarazi ko dikavigha zuima, Godin enselin maba me bato. ² A men ganigha ghaze, “Ame. Danganir kam kar Godin danganim!” Egha danganir kam ziam, “Mahanaim,” a gati.*

§ 31:53: Labanin inazim Nahor, an Abrahamin avebam.

* 32:2: Hibrun akamin, ziar kam, “Mahanaim,” a an ararem, “Danganim,” an mirara għu.

³ Egha Jekop gumazir maba amadazi, me Iso mikimasa zui. Iso faragha Seirin nguazimin ghua apera, an ziar mam Idom. ⁴ Egha migirigiar otevir kam damuasa me mikeme, “Gumazir ekiam Iso, ki nin ingangarir gumazim Jekop, ni bagha kamagh akam amadagha ghaze, ki bar dughiar ruarimin Laban ko ikegha givagha egha datirighin uamateghasa. ⁵ Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba, memeba, pura ingangarir gumaziba ko amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin azai, ni navim na daningigh.”

⁶ Ezi gumazir akam inigha ghuezir kaba uamategha izegha, Jekop migia ghaze, “E nin migirigiaba inigha nin avebam Iso, bagha ghu, ezi a tuavimin ni bativasa izi. Ezi 400plan gumaziba a ko izi.”

⁷ Ezi Jekop migirigiar kam baregha puviram atiatigha nighnizir aviribagh ami. Egha uan gumazamiziba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko kamelba isa okoruar pumuningin me abiki, egha danganir pumuningin me ariki. ⁸ A kamaghin nighnisi, “Iso izi faragha itir darazigh asighasighti, igharaz darazi aregham.”

⁹ Egha Jekop kamaghin God migei, “Ni nan inazim Abrahamin God, ni nan afeziam Aisakin God, O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh. Ni faragha na migia ghaze, ki uamategh uan nguibamin mangighti ni deravira na damuam. ¹⁰ Guizbangira, ki nin ingangarir gumazim, ki gumazir aghuim puvati, ezi ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam suiragha ghuzir puvati, ki pura fidizir kinim suiragha ghu. Egha datirighin ki gumazamizir okoruar pumuning ko izi. ¹¹ Ki kamaghsua nin azangsis, ni deragh nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuiroghboriba sara

misogh bar e kuavaremegham. ¹² Ni faragha na migia ghaze, ki bar deravira ni damu ovavir borir aviriba ni daningam. Eghti men dibobonim ongarimin gigimin min bar avirasemeghti gumazitam da mengiva avegham.”

¹³ Egha Jekop dimangan akuima aminim tirazima, an asizir maba isa bizir aghuibar min uan avebam Iso daningasa da amisefe. ¹⁴ A 200plan memen amebaba ko 20plan apuriba, sipsipin amebar 200pla ko 20plan apuriba, ¹⁵ 30plan kamelin amebar nguziba itiba, 40plan bulmakaun amebaba ko apurir 10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir 10pla amisefe. ¹⁶ Egha a vaghvagha asizir okoruar kabar ganasa ingangarir gumaziba amisevegha me migia ghaze, “Ia nan faraghivira mangi. Egh ia asizir okoruar kabar ganti da mangiva uarir boroghira mangan marki, danganir tizitaba, dar okoruabar tizibar arigh mangi.”

¹⁷ Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni mangiti, nan avebam Iso, tuavimin nin apigh kamagh nin azaragham, ‘Ni tinan ingangarir gumazim? Egha ni managh zui? Ezi asizir kaba, kar tinan naba?’ ¹⁸ Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar nin ingangarir gumazim, Jekopin naba. Ni Jekopin gumazir ekiamin min itima, a bizir kaba bizir aghuibar min ni bagha da amadazi da izi. Ezi Jekop uabi gin izi.’”

¹⁹ Egha Jekop migirigiar otevir kamra isa ingangarir gumazir namba 2, ko namba 3, ko ingangarir gumazir asiziba bar adar gariba, virara me mikeme. A ghaze, “Ia mangi Iso batogh, egh akar kamram a mikim. ²⁰ Egh ua kamagh deragh a mikim suam, ‘Nin ingangarir gumazim Jekop, en girara izi.’”

Jekop kamagh nighnisi, “Ki ti arazir kamin uan avebamin nighnizim giraghti a na koma ataran kogham.

Eghti ki mangi a bativamin dughiamin a na ko navir aghuim ikiam.”²¹ Egha a bizir aghuiba amangizi da faragha ghue, ezi a uabi dimagarimin danganir me itimin iti.

Jekop God ko uaning misosi

²² Ezi dimagarir arizir kamra Jekop dikavigha, egh uan amuir pumuning ko, uan amuir dozir pumuning ko, 11plan boriba inigha Jabokin dipam atugha zui.²³ A me inigha dipamin vongin ghua, egha uamategha ghugha uan ingangarir gumazibav kemezi, me an biziba inigha zui.²⁴ Ezi a uabira iti. Ezi gumazir mam dimangan otogha a ko, aning uaning misoghav ikia ghuav itima aminim tira.²⁵ Aning uaning misogha ghua gumazir kam gari, Jekop anebira. Ezi gumazim Jekopin ruriar agharim misoghezi, an ruriar agharim asiaghirizi, an suem an amira.

²⁶ Aning uaning misogha ikia gumazir kam Jekop migia ghaze, “Aminim tiasa bar gefi. Eghti ni na ateghti ki mangam.”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh God mikimti a deragh na damuti, ki gin ni ateghti ni mangam.”

²⁷ Ezi gumazir kam kamagh Jekopin azara, “Nin ziam tina?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jekop.”

²⁸ Ezi gumazir kam ghaze, “Datirighin nin ziam ua Jekop puvati. Ni God ko gumaziba, me misogha me abini. Kamaghin nin ziar igiam Israel.”†

²⁹ Ezi Jekop a migia ghaze, “Ni datirighin uan ziamin gun na mikim.”

32:24: Hosea 12:3-4 32:28: Jenesis 35:10 † 32:28: Hibrun akamin, ziar kam Israel, an ararem akar kam, “A God ko misosi,” an mirara ghu. 32:29: Gumazir Dapaniba 13:17-18

Ezi an akam ikaragha ghaze, “Ni tizimsua, nan ziam bagha nan azangsisi?” Egha a God mikeme, eghti a deragh Jekop damuam.

³⁰ Ezi gin Jekop kamaghin migia ghaze, “Ki Godin guamin ganigha gifa, egha aremezir puvati.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gati.[‡] ³¹ Ezi aruem anabogha givazima Jekop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir asi-aghirizir kam bangin an daroriba an ikufi. ³² Israelia bar fo, fomira gumazir kam Jekopin ruriar agharim misoke. Kamaghin me bar fomira iza datirighin, me asizibar ruriar agharibar itir asizir tuziba apir puvati.

33

Jekop Iso bato

¹ Dughiar kamın Jekop kogha Ison gari, a uan gumazir 400pla ko izi. Ezi a uan boriba bar me migia ghaze, ia mangi uan amebaba ko tuifigh. ² Egha a faragh mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mikeme. Eghti Lea uan boriba ko men girara mangam. Ezi a Resel ko Josep mikemezi aning men gin ti. ³ Ezi Jekop uabi men faraghavira ikia zui. Egha Ison boroghin mangasava amua 7plan dughiar tevimning apira guam nguazim girava egha dikava an boroghin ghu.

⁴ Ezi Iso dikavigha ivegha iza uan dozimin suiragha a muiagherigha an tori. Egha aning uagharama azi.

⁵ Egha Iso amiziba ko boribar gara egha Jekopin azara, “Kar te ni ko iti?”

Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Kar God deragha na gamigha egha borir kaba na ganingi.”

[‡] 32:30: *Hibrun akamin*, ziar kam, “Peniel,” an ararem akar kam, “Godin guam,” an mirara ghu.

⁶ Ezi an amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimin uan teviba apirigha avigha iraghu. ⁷ Ezi Lea uan boriba ko uaghan iza teviba apirigha avigha iraghu. Ezi Josep Resel ko abuan iza teviba apirigha avigha iraghu.

⁸ Ezi Iso ghaze, “Gumazir sipsipba ko asizir maba sara inigha faragha zuiba ki me bato. Ezi kar, ni bizir mingarir tizim gata da amada?”

Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, mar ni bizir mabar gan na gifueghasa, ki da amada.”

⁹ Ezi Iso ghaze, “Nan dozim, ki biziba bar aviraseme. Ni uan biziba ua da inigh.”

¹⁰ Ezi Jekop ghaze, “Puvati, ni uan navir averiamin na gifuegh egh nan bizibar suiragh. Ni na gifonge, ezi kamaghin, ki nin guamin gara mati ki Godin guamin gari. ¹¹ Ki kamaghin ifonge, bizir aghuir ki ni ganidir kaba, ni na dama da ini. Guizbangira God nan apangkuva arazir bar aghuimin na gamigha egha bizir bar avirim na gamizi, ki biziba bar aviraseme.” Egha a bizir kaba iniasa bar a gakaghonezima, Iso a dama da ini.

¹² Egha Iso ghaze, “Ia dikav e mangam. Ki ia ko, e uaghara mangam.”

¹³ Ezi Jekop a migia ghaze, “Nan ekiam, ni gan boriba gavgavizir puvati. Ezi ki sipsipba ko bulmakauba ko asizir igharaziba uan nguziba ko otem apavira itibagh nighnisi. E aruer vamiran bar me inigh mangivira ikiti me bar arimighiregham. ¹⁴ Nan ekiam, ni mar en faragh mangiti, ki aghumra asiziba ko uan boriba inigh nin gin izam. Egh gin Idomin nguazimin ni bativam.”

¹⁵ Ezi Iso ghaze, “Kamaghin ki uan ingangarir gumazitaba ni bagh me ategham.”

Ezi Jekop ghaze, “Nan ekiam, ni bar na gifonge. Ezi marki, nan ingangarir gumaziba iti, me e ko e mangam.”

¹⁶ Ezi dughiar kamran Iso uamategha Idomin ghu. ¹⁷ Ezi Jekop ghua Sukotin nguibamin ghu. Egha ua bagha dipenimin ingarigha egha asiziba bagha purirpenibar ingari. Kamaghin a nguibar kam ziam, “Sukot,”* a gati.

¹⁸ Egha Jekop Mesopotemian nguazim ategha, uamategh Kenanin nguazimin ize, egha Sekemin nguibam deragha an ghughava, Sekemin nguibar ekiamin boroghin purirpenibar ingari. ¹⁹ Hamor a Sekemin afeziam, Jekop an adarazi dama nguazim givese, nguazir kamın a uan purirpenibar ingari. Nguazir otevir kamın ivezim a 100 silvan dagiaba. ²⁰ Egha Jekop ofa gamir dakozir mam danganir kamın an ingarigha, ofa gamir dakozir kam dibora ghaze, “El, a Israelin God.”†

34

Sekem arazir kuramin Daina gami

¹ Dughiar mam Daina, Jekop ko Lean guivim Sekemin nguibamin itir amizibar ganasa zui. ² Ezi Hamor, a Hivian adarazir gumazim, a Kenanin nguazimin itir gumazir dapanim. Ezi an otarim Sekem, Dainan ganigha an suiragha arazir kurabar a gami. ³ Sekem, a Jekopin guivim Dainan gari, an ganganiba bar an derazima, a bar a gifuegha anepezepera migirigiar otevir bar isingtizar a gamuavira iti. ⁴ Egha gin uan afeziam migia ghaze, “Afeziam, ni na bagh amizir kam inighti, ki an ikiasa.”

⁵ Ezi Jekop kamaghin oraki, Sekem arazir kuramin an guivim Daina a gami. Dughiar kamın an otariba bar saghon ghuegha dadaba itir danganimin ikia sipsipba ko

* 33:17: Hibrun akamin, ziar kam, “Sukot,” an ararem, “Dipenir muziarim,” an mirara ghu. 33:19: Josua 24:32; Jon

4:5 † 33:20: “El,” kar Godin ziar mam.

asizibar gara iti. Kamaghin a bizitam damuan iburagha pura me mizua iti.

⁶ Ezi Sekemin afeziam Hamor Jekop ko mikimasa ize.

⁷ Egha aning uaning miaviavira itima, Jekopin otariba uamategha ize. Me kamaghin oregha gifa, Sekem men buaramizim arazir kurabar a gami, ezi men naviba ikuvizi me puviram atari. Arazir Sekem Jekopin guivim gamizir kam, Israelian damazimin bar arazir kuram. Guizbangira, Israelian nighnizimin ni arazir katam damuan bar markiam.

⁸ Ezi Hamor kamaghin Jekop migei, “Nan otarim bar moghiram nin guivim gifonge, ezi ki nin azai, an an ikiami, o? ⁹ Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh egh e ian guivibar ikiti, ia en guivibar ikiam. ¹⁰ Egh ia e ko kantrin kamın ikiam. Egh nguazir asizir manam gifuegh ian iki, egh dagiar ingangaribar amu nguazim givezeghti a iana.”

¹¹ Ezi Sekem uan afeziam ko izegha, kamaghin Dainan afeziam ko an tuebabav gei, “Ia nan azangsizimin amamangatigham, eghti bizir ia ifongeziba ki da ia daningam. ¹² Egh ia amizir kamın ivezim diborogh na mikim, egh bizir aghuir manmagh gariba uari daningisi na mikemegh. Egh ia ivezim manmaghirama anetigham, ki a isi ia daningam. Nan nighnizir ekiam, ia amizim na danighti ki an ikiam.”

¹³ Ezi Jekopin otariba arazir kurar Sekem men buaramizim Daina gamizim giniri. Egha me Sekem uan afeziam Hamor ko, aning gifarasa, ¹⁴ egha me a migia ghaze, “E uan buaramizimin amamangatighti a gumazir me an mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizitamın ikian kogham. E kamaghin damigh, aghumsizir ekiam iningham. ¹⁵ Kamaghin amizi ia faragh bizir kam damigh. Ia uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba vaghvagh bar adar ghoregh, egh ia en min ikiam. Egh gin, ni en

buaramizimin ikiam. ¹⁶ Egh ia kamagh damighti, e uan guiviba ian taghiraghti ia men ikiti e uaghan ian guivibar ikiam. Eghti e ia ko iki egh gumamazir vabara ikiam. ¹⁷ Egh ia e bareghan kogh uan mikarzir mogomebar iniba aghoreghan koghti, e uan buaramizim inigh egh nguibar kam ataghiragham.”

¹⁸ Ezi Hamor uan otarim Sekem ko men migirigiar kam gifonge. ¹⁹ Ezi Sekem Jekopin guivim bar a gifonge, kamaghin a bar zuamira bizir me mikemezir kabagh ami. Sekemin afeziamin adarasi, fomira iza datirighin ziar bar ekiam Sekem ganiga bar a gifonge. ²⁰ Ezi Hamor uan otarim Sekem ko ghua, nguibar ekiamin divazimin tiar akamin uari akuvir danganimin ghugha, nguibamin itir gumazir igharazibav gei. Egha ghaze, ²¹ “Gumamazir kaba me gumamazir bar aghuiba e ko dapiasa. E nguazir bar ekiam iti. E me ateghti me en nguazimin iki, uan ifongiamin dagiar ingangaribar amuam. Egh e men guivibar ikiti me en guivibar ikiam. ²² Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghoregh egh e men min ikiam. E kamagh damighti, me e ko virara ikisi ifuegham. ²³ Eghti men sipsip ko bulmakau ko asizir igharaziba, uaghan enanaba. Ezi bizir ekiar bar vamiran me migeir kam e damighti, me e ko virara ikiam.”

²⁴ Ezi nguibar ekiamin itir gumaziba bar, Hamor ko Sekemin akamin amamangatigha, me uan mikarzir mogomebar iniba aghore.

²⁵ Ezi dughiar 3pla givazi, gumaziba uari aghorezir duaba isiavira iti. Ezi Simeon ko Livai, Dainan tuebamningra midorozir sababa inigha nguibar ekiamin aven zui. Ezi gumazitam aningin anogroghezir puvati. Ezi aning nguibar ekiamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. ²⁶ Egha aning uaghan Hamor uan otarim Sekem

ko aning misoghezi aning areme. Ezi aning Sekemin dipenimin aven ghua Daina inigha ghu. ²⁷ Dughiar kamin Simeon ko Livai me misuegha givazima, Jekopin otarir igharaziba nguibar ekiamin aven ghua bizir aghuir aviriba, me Daina gamizir arazim ikarvagha da okeme. ²⁸ Egha me uaghan sipsipba, bulmakauba ko donkiba ini. Egha me bizir nguibamin aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini. ²⁹ Egha me bizir iveziba bar pin koziba inigha egha kalabuziabar min amiziba ko boriba bar me inigha, dipenibar aven itir biziba bar ada akumakumigha da inigha ghue.

³⁰ Ezi gin Jekop, Simeon ko Livai migia ghaze, “Gua osimtizir ekiam na gati. Ikizir kamning, Kenania ko Peresia, aningin adarazi nguazir kamin iti, me nan gan suam ki gumazir bar kuram. Ki gumazamizir aviriba puvati. Eghti ikizir kamningin gumaziba uari akuvagh na misoghti ki uan amuiroghboriba ko bar givagham.”

³¹ Ezi aning kamaghin migei, “Kamaghin e manmaghin damuam? E ti uan buaramizim pura men teghti, me arazir kurabar a damighi, a tuavimin amizimin min ikiasa, a?”

35

Jekop Betelin itima God

bizir bar aghuibar a gami

¹ Ezi God Jekop migia ghaze, “Ni dikavigh Betelin mangi egh magh iki. Egh na bagh ofa damuamin danganitamin ingarigh. Ki God, ni uan avebam Ison arir dughiamin ki ni bato.”

² Ezi Jekop uan amuiroghboriba ko gumazamizir a ko itibav gia ghaze, “Ia uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir Godin damazimin zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu. ³ Egh e nguibar kam

ategh Betelin mangam. Eghti ki God bagh ofa damuamin danganitamin ingaram. Godin kam, ki osimtizibar aven itir dughiamin, a nan akura. Ezi ki managh zui, a na ko zurara iti.”

⁴ Ezi me bar moghira uan asebar marvir guaba isa Jekop ganingi. Egha uaghan uan ringin uan kuaribagh ariziba sarama a ganingi. Ezi Jekop Sekemin nguibamin boroghira temer okin apengan, mozim gikuigha egha bar ada isa mozim gaghui.

⁵ Egha Jekop uan adarazi ko dikavigha zui. Me zuima God Sekemin boroghin itir nguibabar gumazamizibagh amizi, me bar atiatingi. Egha Jekopin adarazir agintighizir puvati.

⁶ Ezi Jekop uan adarazi ko ghua Kenanin nguazimin, Lusin nguibamin ofifi. Lus, a Betelin nguibamin ziar ghurim. ⁷ Egha Jekop ofa gamir dakozir mamin ingarigha, danganir kam ziam a gatigha ghaze, “Betelin God.” Jekop nighnisi, danganir kamin a fomira uan avebam Ison arima God a bato.

⁸ Ezi dughiar kam Rebekan ingangarir amizim Debora areme, amizir kam fomira Rebeka aghirimra itima, an an gari. Ezi me dughiar kamin ikiava, sautin amadaghan Betelin nguibamin boroghin temer ekiamin apengan anefa. Egha me temer kam ziam a gatigha ghaze, “Azirakam Gamir Temem.”

⁹ Egha dughiar kamin Jekop Mesopotemia ategha ua Kenanin nguazimin izezi, God uam a batogha arazir bar aghuibar a gami. ¹⁰ Egha God a migia ghaze, “Datirighin nin ziam Jekop. Ezi me ua Jekop ni darighan kogham. Puvati. Me ziam Israel ni darigham.” Kamaghin God ziam, “Israel,” a gati.

¹¹ Egha God a miġia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni bar borir aviriba batam. Eghti ġin ikizir mam ko, ikizir iġharazir avirir maba nin otivam. Eghti ni uaghan atrivir mabar, inazir afeziamin otivam. ¹² Eghti ki nguazir faragha Abraham ko Aisak ganingizim, ki ni daningam. Egh uaghan nin ovavir boribar aningam.”

¹³ God mikemegha ġivagha danganir a Jekop ko miġeir kam ategha ghuavanabo.

¹⁴ Ezi Jekop daġiar bar ruarir mam isa danganir God a ko mikemezir kam in abanim gamuava anesara. Egha wain ko, olivin borem ofan min aning isa daġiar kam ginge.

¹⁵ Egha God a ko mikemezir danganir kam a ziam, “Betel,” a gati.

¹⁶ Egha Jekop uan adarazi ko Betel ategha Efratan nguibamin zui. Egha me ghuavira itima Resel otamin dughiam oto. Ezi a bar mizazir bar ekiam isi. ¹⁷ A bar mizazir ekiam isima, amizir a ko itim, kamaghin a miġei, “Ni atiatingan marki. Kar otarir iġharazir mam.”

¹⁸ Ezi Resel ovengasa abuan diġhorim ingara egha, otarim ziam, “Benoni,” a gati. Ezi an afeziam ġin ziam, “Benjamin,” a gati.*

¹⁹ Ezi Resel aremezi me Efratan nguibamin zuir tuavir miriamin a mozim gati. Kar Betlehem in nguibamin ziar ghurim. ²⁰ Ezi Jekop danganir kam in daġiam isa Resel in mozim in abanim gamua anefa. Ezi daġiar kam datirighin ikiavira iti.†

35:11: Jenesis 17:4-8 35:14: Jenesis 28:18-19 * 35:18: Hibrun akamin, ziar kam, “Benoni,” an mingarim kamakin, “Borir ki mizazir bar ekiam in tongin ikiava otezim.” Hibrun akamin, ziar kam, “Benjamin,” an mingarim kamakin, “Borim ziar ekiam iniam.” † 35:20: Akar otevir kam, “datirighin ikiavira iti,” a e datirighin itir dughiam miġeir puvati. A gumazim akinafarir kam osirizir dughiam miġei.

²¹ Ezi Israel ghuavira ikia Ederin taua ategha mong sivagha ghua purirpenibar ingari. ^{22a} Israel kagh ikiavira itima, Ruben ghua uan afeziamin amuir dozim Bilha koma akui. Ezi Israel Ruben amizir bizir kam baraki.

Jekopin otaribar ziaba
(1 Eghaghaniba 2:1-2)

^{22b} Jekop a 12plan otariba iti. ²³ Kar Lean otariba, Ruben a Jekopin otarir ivariam, ko Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun.

²⁴ Ezi Resel otarir pumuning iti, Josep ko Benjamin.

²⁵ Ezi Bilha, Reselin ingangarir amizim otarir pumuning iti, Dan ko Naptali.

²⁶ Ezi Silpa, Lean ingangarir amizim otarir pumuning iti, Gat ko Aser. Jekop Mesopotemian ikia otarir kaba ini.

Aisak areme

²⁷ Egha Jekop uan afeziam Aisak bagha Mamren nguibamin ghu, Hebronin nguibamin boroghin an ziar mam Kiriya Arba. Kar Abraham ko Aisak faragha ikezir nguibam. ²⁸ Ezi Aisak 180plan azeniba ikia, ²⁹ bar ghurigha ovengezi, an duam ghua, an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. Ezi an otarimning Iso ko Jekop an suiragha anefa.

Ison ikizimin adarasi

36

(Sapta 36)

Ison ovavir boribar ziaba
(1 Eghaghaniba 1:34-37)

¹ Kar Ison ovavir boribar ziaba, an ziar igharazim Idom:

² Iso a Kenanian amizibar iti. Ezi Hitian gumazim Elon, an guivim Ada, Ison iti. Ezi Anan guivim Oholibama, uaghan an iti. Anan afeziam Sibeon, a Hivian gumazir mam. ³ Egha a uaghan Ismaelin guivim Basematın iti. Ezi Basemat a Nebaiotın buaramizim.

⁴ Ezi Ada Elifas bate, ezi Basemat Ruel bate. ⁵ Ezi Oholibama Jeus, Jalam, ko Kora bate. Dughiar kamin Iso Kenanin nguazimin ikiavira ikiava borir kaba ini.

⁶ Egha gin Iso uan amuiba, ko otariba, ko guiviba ko, gumazamizir an adarazi ko itiba ko, asiziba ko, an bizir Kenanin nguazimin itiba bar ada inigha, uan dozim Jekopin saghon ghua nguazir igharazimin zui. ⁷ Iso uan dozim ataghirazir bizim kamakin, nguazir aning itir kam aningın tughatighan kogham. Aningın asiziba bar avirasemezi aning uaning ko ikian iburaghuburaki. ⁸ Kamaghın, Iso ghua Seirin Mighsiabar nguibamin apera. Idom, kar Ison ziar igharazim.

⁹ Ezi Ison boribar ziabar kara:

Iso uabi, a Idomian afeziam,
me Seirin Mighsiabar iti.

¹⁰ Iso uabi an otariba,
Elifas a Adan otarim, ezi Ruel a Basematın otarim.

¹¹ Ezi Elifasin otariba,
Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko Kenas.

¹² Ezi Ison otarim Elifas, an amuir dozim Timna, an Amalek bate.

Kar Ison amuim Adan ovavir boriba.

¹³ Ezi Ruelin otariba,
Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar Ison amuir mam Basematın otariba.

¹⁴ Ezi Ison amuir igharazim Oholibama,
a Jeus, Jalam ko Kora bate.

Oholibaman amebam Ana, ezi Sibeon Anan afeziam.

¹⁵⁻¹⁶ Ezi Ison otarir uan adarazir gumazir dapanibar itibar ziabar kara:

Elifas a Ison otarir ivariam, an otaribar kara,
Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora, Gatam, ko Amalek,
me gumazir dapanibar otivigha uan adarazi
Idomin nguazimin men gari. Kar Ison amuim Ada,
an ovavir boribar otariba.

¹⁷ Ezi Ruelin adarasi,
Nahat, Sera, Sama ko Misa, me uan adarazir gumazir
dapanibar otivigha Idomin nguazimin men gari.
Kar Ison amuim Basemat, an ovavir boriba.

¹⁸ Ezi Ison amuim Oholibaman adarasi,
Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir dapanibar iti.
Ezi Anan guivim Oholibama gumazir dapanir kaba
bate.

¹⁹ Ezi gumazir kaba me Ison ovavir boriba, Ison ziar
mam Idom. Me uan dakozibar gumazir dapanibar iti.

Seirin adarazir ziaba
(1 *Eghaghaniba* 1:38-42)

²⁰ Seir, a Horian gumazir mam, a Idomin nguazimin iti.
Kar Seirin otaribar ziaba:

Ezi an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, ²¹ Dison, Eser
ko Disan. Ezi kar Seirin otariba,
me uan adarazir dakozibar dapanibar ikia Idomin
nguazimin iti.

²² Ezi Lotanin otarimning,
Hori ko Heman. Ezi Lotanin buaramizim, a Timna.

²³ Ezi Sobalin otariba,
Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, ko Onam.

²⁴ Ezi Sibeonin otarimning,
Aia ko Ana.

Anan kamra, a faragha uan afeziam Sibeonin donkiba gumazamiziba puvatizir danganimin dar gara, egha dipar atuir bar puvira feibar gani.

²⁵ Ezi Anan borimning,

Dison ko Oholibama. Ezi Oholibama Anan guivim.

²⁶ Ezi Disonin* otariba,

Hemdan, Esban, Itran, ko Keran.

²⁷ Ezi Eserin otariba,

Bilhan, Savan, ko Akan.

²⁸ Ezi Disanin otarimning,

Us ko Aran.

²⁹⁻³⁰ Ezi Idomin nguazimin aven, Horin adarazir dakoz-

ibar gumazir dapanibar ziaba,

Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan.

Idomin atrivibar ziaba

(1 Eghaghaniba 1:43-45)

³¹ Dughiar kamin Israelia atriviba puvatizi, gumazir kaba Idomin kantrin atrivibar ike:

³² Ezi Beorin otarim Bela, Idomin kantrin faraghaviram atrivimin iti.

A Dinhaban nguibar ekiamin atrivimin iti.

³³ Egha Bela aremezi, Seran otarim Jobap an danganim inigha atrivimin iti.

Sera, a Bosran nguibamin gumazim.

³⁴ Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimin gumazim Husam,

an danganim inigha atrivimin iti.

³⁵ Egha Husam aremezi, Bedatin otarim Hadat an danganim inigha atrivimin iti.

* ^{36:26} Hibrun akamin ziar kam, "Disan," vezin kamin iti, ezi me ti paza an osiri. Guizbangira, ziam, "Dison," kagh iki. Ni sapta 36:21 ko 28in gan.

Egha Hadat Moapin nguazimin ghua Midianin gumaziba ko misogha midorozimin me abira.

Egha Hadat Avitin nguibar ekiamin atrivimin iti.

³⁶ Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamin gumazim, an ziam Samla, an danganim inigha atrivimin oto.

³⁷ Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto.

Saul, a Rehobotian gumazir mam.

Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguibam.

³⁸ Ezi Saul aremezi,

Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto.

³⁹ Egha Balhanan aremezi, Hadar an danganim inigha atrivimin oto.

Egha Paun nguibamin atrivimin iti.

Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim.

Ezi Mehetabelin inazim Mesahap.

⁴⁰⁻⁴³ Ezi Idomian anababar gumazir dapanibar ziabar kara:

Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsar, Makdiel, ko Iram.

Gumazir kaba me Idomian gumazir dapaniba.

Ezi Idom kar Ison ziar igharazim, ezi Iso Idomian inazir afeziam. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvaghera uan nguibabar ikia, egha uan adarazir gativa men gari.

Josepin Eghaghanim

37

(Sapta 37--45)

*Josep*in aveghbuaba a baseme

¹ Jekop Kenanin nguazimin iti, kar nguazir an afeziam Aisak fomira ikezim. ² Ezi Jekop ko an ovavir boribar eghaghanimra kara. Josep a gumazir bar igiam, egha 17pla azeniba iti. Egha a sipsipba ko memeba uan aveghbuaba ko dar gari. Kar Bilha ko Silpan otariba, aning an afeziamin amuimning. Ezi Josepin aveghbuaba amir arazir kuraba a zurara dar gun uan afeziam migei. ³ Ezi Jekop, an ziar mam Israel. Israel bar ghurizir dughiam an amuim Josep bate. Ezi bizir kam bagha, a uan otarir igharazibar tongin Josep bar a gifonge. Egha dughiar mam Jekop, Josep bagha korotiar agharir ruarir dirir mam in garigha a ganingi. ⁴ Ezi aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegha, deragha me gifongezir puvati. Kamaghin, aveghbuaba Josep bar a baseme, egha bar an aghuagha, migirigiar aghuibar a gamir puvati. ⁵ Egha dughiar mam Josep irebam in ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezi me a baregha men naviba bar moghira an ikufi.

⁶ Ezi Josep kamaghin migei, “Ia nan irebam baragh. ⁷ E bar moghira dagher azenimin aven ikia, egha witin ikiziba ikia da arisi. Ezi nan witin ikizim voroghira tughav iti. Ezi ian witin ikiziba nan witin ikizim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha ghuaghira nan witin ikizim mitifi.”

⁸ Ezi an aveghbuaba oregha kamaghin Josep migei, “Ni ghaze, ni en atrivimin otogh egh e gativagham?” Egha kamaghin, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvati.

⁹ Egha gin Josep ua irebar mam in ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egha kamaghin migei, “Ki ua irebar mam in gani. Egha nan irebam in aven, ki aruem ko iakinim ko mikovezir 11plan garima, da nan guamin uan dapaniba avingi.”

¹⁰ A irebar kamin uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha givazi, an afeziam an atara kamaghin a migei, “Kar irebar manmagh amizim? Ni ti ghaze, ki ko nin amebam ko nin aveghbuaba, e bar izi nin guamin tevibar pirigh dapaniba avigham?” ¹¹ Ezi Josepin aveghbuaba naviba bar a baseme, ezi afeziam Josepin irebamning puviram aning ginighnisi.

Ismaelian gumaziba Josep inigha Isipin kantrin ghu

¹² Ezi dughiar mamın Josepin aveghbuaba uan afeziamin sipsipbar ganasa Sekemin nguibamin ghue. ¹³ Ezi Israel kamaghin Josep migei, “Nin aveghbuaba sipsipbar gara Sekemin nguibamin iti. Ezi ni mangi men ganasa ki ifonge.”

Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Are, Afeziam. Ki mangam.”

¹⁴ Ezi afeziam kamaghin a migei, “Ni mangi uan aveghbuabar ganigh fogh suam, me deraghavira ti, o puvati? Egh uaghan sipsipbar ganigh fogh, da dera, o puvati? Ni men ganigh, egh uamategh izi na mikemegh.” Ezi dughiar kamin Israelin adarasi, Hebronin danganir zarimin iti. Ezi Josep Sekemin nguibamin otogha gifa. ¹⁵ Egha danganir kam garua uan aveghbuaba bagha rui. Ezi gumazir mam an ganigha kamaghin an azara, “Ni bizir tizim buri?”

¹⁶ Ezi Josep kamaghin migei, “Ki uan aveghbuaba bagha rui. Ni danganir me ikia uan sipsipbar garim, an gun na mikimam o?”

¹⁷ Ezi gumazir kam a migia ghaze, “Me danganir kam ataki. Egha ki orazi, me Dotan nguibamin mangasa mikeme.” Ezi Josep uan aveghbuabar gin ghua Dotan nguibamin me bato.

¹⁸ Egha a saghon ghuavira itima, an aveghbuaba an apigha, a misueghti an aremeghasa akam misosi.

¹⁹ Egha me uarir tongin uarira kamaghin uariv gia ghaze, “Ia munagh gan, gumazir irebabar garim izi.

²⁰ Aria, e a misueghti an aremeghti, e an kuam inigh mozir kabar tam mikinika. Egh e gin suam, ‘Asizir atiar mam a misoghezi an areme.’ Egh e ganam, an irebanning manmaghin otivam!”

²¹ Ezi Ruben me barasi, me migirigiar kam gamizi, a Josepin akurvaghasa. Egha ghaze, “E a misueghti an aremeghan markiam. ²² E uari an ikirimirim agivaghan kogham. A inigh gumazamiziba puvatizir danganimin itir mozir kam mikinigh.” Guizbangira Ruben kamaghin nighnisi, a Josep uam a inigh an aku uam afeziam bagh mangasa, akar kam mikeme.

²³ Ezi Josep uan aveghbuaba batozima, me pamten an suiragha, a gekuava an korotiar agharir ruarir dirir an afeziam a ganingizim sue. ²⁴ Egha me a inigha ghua mozir dipar misingizir mam mikini.

²⁵ Egha gin me apiaghava api. Me apa ikia garima, Ismaelian gumaziba uan kamelba ko izi. Gumazir kaba, Gileatin nguazimin ikegha iza, Isipin kantrin zui. Egh me mangi bizir bar pin koziba dagiaba bagh da mangasa, bizir kabanang, temebar eboriba, ko mikarzubagh azuir bizir guar aviriba, ko mughuriar aghuim zuir boreba.

²⁶ Ezi Juda kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, “E uan aveghbuam misueghti an aremeghti, bizir e amizir kam modoghti, arazir kam manmaghin en akuragham?

²⁷ Kamaghin e ti Ismaelin adarazi bagh anemadaghti, me pura ingangarir gumazir kinimin min a givezegham. Guizbangira, an en aveghbuamra egha ghuzir vamira, kamaghin e uari a gasighasighan kogham.” Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge.

²⁸ Egha an aveghbuaba miġiavira itima, Midian gumazir dagiaba bagha ingarir maba iza Josep in garima, a mozim in iti. Ezi aveghbuaba a gekuizi an anabozi, me pura ingangarir gumazir kinimin min Ismaelian gumazibar anemada. Ezi Ismaelian gumaziba 20 silvan dagiaba Midianian gumazibagh anigha, Josep inigha Isip in kantrin zui.

²⁹ Ezi ġin Ruben ua ghua mozim in garima, Josep mozim in itir puvati. Ezi a diġavir kuram gamigha nighnigha avegha uan korotiam abiki, ³⁰ egha uamategha uan aveghbuaba bagha ghua kamagh in me miġei, “Josep mozim in itir puvati. Ezi ki manmagh in damuam?”

³¹ Ezi an aveghbuaba memen mam misuegha, me Josep in korotiar agharir ruarir dirim isa an ghuzim garugha uam a ini. ³² Egha me an korotiar dirim inigha afeziam bagha ghugha, an akaghava a miġei, “Ni kagh ganigh, korotiar dirir kam a danganir mam in iti e an api. Ka ti nin borir tamin korotiam, o puvati?”

³³ Ezi afeziam korotiar dirir kamin ganigha fogha kamagh in miġei, “Are, kar Josep in korotiam. Laion in tam ti nan otarim misoghezi an aremezi, a ti bar anemeghama.” ³⁴ Ezi Jekop uan borim bar an apangkuvigha, uan korotiam abigha, azir korotiar mam aru. Egha dughiar ruarimin uan borim bagha azia iti.

³⁵ Ezi an otariba ko guiviba, iza an navim damuti a ua deraghasa miġirigiabar a miġei. Ezi a bar aghuagha kamagh in miġei, “Ki a bagh arang mamaghira iki mangi, Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin magirigh a batogham.” Egha Jekop aziavira iti. ³⁶ Ezi Midianian

gumazir kaba* Josep inigha ghua Isipin kantrin otogha, pura ingangarir gumazir kinimin min a isa dagiaba bagha Potifar anemada. A Isipin atrivimin ingangarir gumazir mam. Potifar, a Isipin atrivimin dipenir ekiamin garava, midorozir gumazibar faragha zuir gumazim.

38

Tamar Juda gifari

¹ Ezi dughiar kamin Juda uan aveghbuaba ategha ghua Adulamin nguibamin gumazim, an ziam Hira, a ko iti. ² Egha Kenanin nguazimin gumazim, an ziam Sua, an an guivimin gani. Egha an amizir kamin ikia egha aning iti. ³ Ezi amizim navim asegha otarir mam batezi, Juda ziam, “Er,” a gati. ⁴ Egha gin amizim navim asegha uam otarir mam bategha uabi ziam, “Onan,” a gati. ⁵ Ezi amizim ua navim asegha uam otarir mam bategha ziam, “Sela,” a gati. Dughiar kam Juda Kesipin nguibamin itima an amuim Sela bate. ⁶ Ezi boriba aghua ghua bar ekevezima, Juda uan otarir ivariam Er bagha amizir mam ini. Ezi amizir kamin ziam Tamar. ⁷ Ezi Erin araziba Ikiavira Itir Godin damazimin bar derazir puvati, kamaghin God a misoghezi an areme.

⁸ Ezi Juda kamagh Onan migei, “Ni uan avebamin amuim ko daku. Nin avebam ovegha boriba puvati. En arazim kamakin, ni uan avebamin amuim inighiva an iki, egh a bagh boriba iniam.” ⁹ Ezi Onan pura borir igharaziba batiti, me an avebamin ziamin iki bizibar amuan an aghua. Egha amizir kam koma akua, uan dipam pura nguazim ginge. A kamaghin nighnisi, a kamaghin damu uan

* 37:36: E garima, ves 37:28 ko 39:1 kamaghin migei, Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin ghu. Ezi ves 36 kamaghin migei, Midianian gumaziba a inigha ghu. E fozir puvati, akar manam guizbangira.

avebam bagh boritam inighan kogham. ¹⁰ Ezi Onan amir arazir kam, a Ikiavira Itir Godin damazimin bar ikufi. Kamaghin, God uaghan a misoghezi an areme.

¹¹ Ezi gin Juda uan ivozir amizim Tamar migia ghaze, “Nin pam areme. Kamaghin, ni uamategh uan afeziamin dipenimin mangi, egh magh ikiti nan otarim Sela an ekeveka.” Juda kamagh nighnigha atiatigha migirigiar kam gami, Sela uan avebamningin min ovegham. Ezi Tamar ua uan afeziamin dipenimin ghugha iti.

¹² Ezi dughiar ruarim ghua givazima, Judan amuim a Suan guivim, a uaghan ovenge. Juda uan amuimin buabem agivagha, gumazir an sipsipbar ariziba ghoribar ganasa Timnan nguibamin ghu. Ezi an namakam, Adulamin nguibamin gumazim Hira, a ko ghu. ¹³ Ezi gumazir mam kamagh Tamar migei, “Nin ivozir afeziamin sipsipbar ariziba aghorasa Timnan nguibamin ghu.” ¹⁴ Ezi Tamar kamaghin fo, Sela ekeveghe gifa, ezi aning uaningin ikiamin migirigiaba me dar kirizir puvati. Kamaghin a korotiar uan pam guba ikia aruzim sue. Egha inir avizir mam inigha uan guam avaragha, ghua Enaimin nguibamin zuir tuavir akamin aperaghav iti, nguibar kam Timnan nguibamin zuir tuavimin iti.

¹⁵ Ezi amizir kam inir avizim uan guam dukuagha aperaghav itima, Juda iza an gara kamaghin nighnisi, kar ti gumaziba isa me koma akuir amizim. ¹⁶ Egha a tuavir miriamin an boroghin ghua a migia ghaze, “Aria, ki ni ko dakuasa.” Dughiar kam, Juda kamaghin fozir puvati, kar an ivozir amizim.

Ezi amizim ghaze, “Bizir tizim ni na daningam?”

¹⁷ Ezi Juda ghaze, “Nan memeba iti. Ki memen igiatam ni bagh anemadaghti a izam.”

Ezi amizim ghaze, “A dera, ni faragh na ko dikirizir akam bagh, ababanimin min bizitam na daningigh, egh gin meme na danighti ki nin bizim isi uam ni daningam.”

¹⁸ Ezi Juda kamaghin migei, “Ki bizir tizim, akar dikirizimin ababanim damu, ni daningam?”

Ezi amizim ghaze, “Bizir kamning na daningigh, ringin nin ziamin ababanim itim, ko an benir ni uan firim gikezir kam sara. Egh uan darorir fidizir ni suirazi kam saram na daningigh.” Ezi Juda bizir kaba bar da isa amizim ganigha, a koma akui. Egha navim a ganingi. ¹⁹ Egha aning akuigha givagha Tamar dikavigha ghu. Egha uan guam avarazir inir kam adeggha, ua buaber korotiam arugha ua uan pam gubai.

²⁰ Egha gin Juda memen igiar mam isa Hira ganigha anemadagha ghaze, a mangi meme a daningigh, a da biziba ua da iniam. Ezi a ghua amizir kam buria egha an apizir puvati. ²¹ Kamaghin a danganir kamin itir gumazibar azangisi, “Enaimin tuavimin apiaghirir amizir gumaziba isa me koma akuim, a managh iti?”

Ezi me ghaze, “Amizir gumaziba koma akuitam kagh itir puvati.”

²² Ezi Hira uamategha Juda bagha ghugha ghaze, “Ki an apizir puvati. Ezi nguibamin gumaziba ghaze, Amizir gumaziba isa akuitam munagh itir puvati.”

²³ Ezi Juda kamaghin migei, “Marki, aneteghti a bizir kabar suiragh. Ni uam amizir kam burian marki, kamaghin, gumazamiziba gan ingarvakegham. Guizbangira, ki uan akar dikirizimin gin ghua a bagha memen igiar kam amada, ezi ni an apizir puvati.”

²⁴ Ezi iakinir 3pla ghua givazima me iza kamaghin Juda migei, “Nin ivozir amizim Tamar gumaziba isa me koma akuir arazim gamigha, datirighin navim asangi.”

Ezi Juda kamaghin miġia ghaze, “Ia a inigh mangi avimin a tuaghti a isiva aremegh!”

²⁵ Egha me a inigha zuir dughiam, Tamar bizir Juda a ganingiziba isa da amaga, egh akar kam sarama a bagha anemada, “Bizir kabar afeziam, a na koma akuizi, ki navim asangi. Ni kagh bizir kaba deragh adar ganigh. Benim ko, ziar an abanim itir ring ko, darorir fidizim. Kar tinan biziba?”

²⁶ Ezi Juda ganigha fogha kamaghin miġei, “Guizbangira, amizir kam nan otarim Selan ikiam. Ezi puvati, ki aning uaningin ikiamin bizim akirizir puvati. Kamaghin, kirara, ki arazir kuram gami, ezi amizir kam puvati.” Egha Juda uam a koma akuir puvati.

²⁷ Ezi Tamar borim batamin dughiam me kamagh an gari, borir fufuzimning an navimin iti. ²⁸ Ezi Tamar otamin dughiam, borir mamın agharim faragha oto. Ezi amizir Tamarin akuraghti an otamin kam, a borimin agharimin suiragha benir aghevir mam an agharim ike. Egha ghaze, “Borir kam faragha ize.” ²⁹ Ezi borim ua uan agharim gekuigha aven ghu, ezi an dozim faragha oto.

Ezi amizir kam ghaze, “Manmaghin ami? Ni avebam gitagha faragha ize?” Ezi me ziam, “Peres,” a gati.* ³⁰ Ezi gin an avebar benir aghevim itim oto. Ezi me ziam, “Sera,” a gati.

39

*Josep Potifar*in dipenimin iti

¹ Ezi Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin kantrin ghuzi, Potifar ingangarir gumazir kinimin min a givese. Potifar a Isipin gumazir mam. Atrivimin ingangaribar faragha zuir ingangarir gumaziba, a men mav. A uaghan atrivimin

* ^{38:29}: *Hibrun akamin*, ziar kam, “Peres,” an ararem “Uri abisi,” ko magh ghu.

dipenimin garir midorozir gumaziba, a men faragha zuir gumazim. ² Ezi Josep, gumazir ekiam Potifarın dipenimin aven iti. Ezi Ikiavira Itir God Josep ko iti, ezi an amir biziba bar, deravıram otifi. ³ Ezi Potifar gari, Ikiavira Itir God Josep ko itima an amir biziba, da deragha otifi. ⁴ Ezi a Josep bagha bar ifuegha a gamizima an an ingangarir gumazimin oto. Ezi a uan dipenim ko biziba bar dar ganamin ingangarim a ganingi. ⁵ Ezi Josep Potifarın dipenimin gara itir dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deragha Potifarın adarazigh ami. Egha Josep bangın, Ikiavira Itir God Potifarın dipenimin aven itir biziba ko dagher azeniba bar deragha dagh ami. ⁶ Kamaghın Potifar Josep atizi, an an biziba bar dar gari. Egha a uabi bizir aviribagh nighnızir puvati, a uabi dagher manabara a dar amasa dagh nighnisi. Dughiar kamin Josep mikarzim sarama aghuigha gavgavigha ganganiba bar dera. ⁷ Ezi dughiar ruarim puvatizi, Potifarın amuim an ganigha a gifuegha a migia ghaze, “Ni izi, na ko daku.”

⁸ Ezi Josep aghuagha kamaghın a migei, “Nan gumazir aruam, dipenir kamin biziba bar dar ganasa na misevegha, bizitam bagha ua nighnızir puvati. ⁹ Ezi dipenir kamin aven a na ko gan gavgaviba magh ghue, ingangarir gumazir igharazitam na gafirazir puvati. A dipenir kamin aven bizitam damuasa nan anogoroghezir puvati. Ni an amuim, a ni ko dakuasa na mikemezir puvati. Ki bar manamaghsu arazir bar kurar kam damuam? Egh ki kamagh damigh, Godın damazimin bar ikuvigham.” ¹⁰ Egha dughiabar zurara amizim Josep ko dakuasa an azangsighavira iti. Ezi Josep an akam barazi puvatigha, a koma akuizir puvatigha an boroghın ghuzir puvati.

¹¹ Egha dughiar mamin Josep dipenimin aven ghugha, ingangarim damuasava ami. Ezi ingangarir gumazitam

itir puvati. ¹² Ezi Potifarın amuim Josepın saketin suira, egha kamaghin migei, “Ni izi na ko daku.” Ezi Josep uan saket ategha arava azenan ghu.

¹³ Ezi amizim Josepın gari, a saket ategha arav ghu, ¹⁴ ezi a ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia gan. Nan pam Hibruian gumazir kam inigha en dipenimin izezi, a datirighin aghumsizir dafam e daningasa. A ki akuir danganimin aven izegha na ko dakuasa nan azangsigha pamtem na gakaghori. Ezi kamaghin ki pamten dei. ¹⁵ Ezi an orazi ki deima, a uan saket nan miriamin anetegha zuamirama arava azenan ghu.”

¹⁶ Egha Potifarın amuim Josepın saketin suira. A ikiti an pam izi dipenimin otoghti, an an akagham. ¹⁷ Ezi an pam otozi, an eghaghanir kamrama a geghara ghaze, “Hibruian ingangarir gumazir kinir kam, ni a inigha gan dipenimin izezi, a iza ki akui naghin iza, na ko daku arazir kuramin na damigh aghumsizir dafam na daningasa, na gaghori. ¹⁸ Ezi ki bar pamten diazi, a uan saket nan tegha arava azenan ghu.”

¹⁹ Ezi Potifar uan amuimin eghaghanir kaba baregha bar puvirama atari. ²⁰ Egha midorozir gumazibav kemezi me Josepın suiragha a isa kalabus gati. Kar atrivimin kalabuziaba itir dipenim. ²¹ Ezi Ikiavira Itir God Josep ko ikiavira ikia, bar an apangkuvighavira iti. Egha a gumazir kalabusin dipenimin garim gamizi, a uaghan Josep gifonge. ²² Egha gumazir kam kalabuziar gumazibar ganasa Josep amisefe. Ezi Josep kalabusin dipenimin itir ingangariba bar dar gari. ²³ Egha Ikiavira Itir God Josep ko ikia an akurvasi, ezi bizir an amiba, da bar deravira zui. Ezi gumazir kalabuziar dipenimin garim, ingangarir a damuasa Josep mikemeziba, a da bagha ua nighnizir puvati.

40

Josep irebamningin mingarim abiki

¹ Egha mong dughiar ruarimin ikegha, gumazir atrivimin dipenimin wainin garim, ko atrivimin Bretin ingarir gumazir dapanim, aning Isipin atrivim bar ifongezir puvatizir arazir kuram gami. ² Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumazir kamning adarim aningin iti, ³ egha aning isa kalabus gati. Kalabusin dipenir kam, kar atrivimin midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin dipenim. Ezi kalabusin dipenir kamra me faragha Josep isava a gati. ⁴ Ezi midorozir gumazibar dapanim aningin akurvaghasa Josep ginaba. Ezi aning bar dughiar ruarimin kalabusin iti.

⁵ Egha dimagarir mam, gumazir atrivimin wain ko Bretin garimning, aning irebamningin gani. Ezi irebamning uaghara ghuzir puvatigha, magh garir puvati. ⁶ Ezi mizarazimin Josep ghua aningin garima, aning bar osemi. ⁷ Ezi a kamagh aningin azara, "Bizir tizim gua gamima, guan navimning bar osemi?"

⁸ Ezi aning kamaghin Josepin akam ikaragha ghaze, "Ga irebamningin gani. Ezi gumazir gan irebamningin mingarim abighamba puvati."

Ezi Josep kamaghin aning migei, "God uabira a irebabar mingaribar en akakasi. Ezi gua uan irebamningin gun na mikim."

⁹ Ezi atrivimin wainin garir gumazim uan irebamin gun Josep migia ghaze, "Nan irebamin, ki wainin ikarizimin gani. ¹⁰ Ezi ikarizir kam agharir 3pla iti. Ezi an dafariba zuamira murima, an akimariba zuamirama otifi, ezi wainin oviziba otivigha bar moghirama ani. ¹¹ Ki Isipin atrivimin kavin suiraghav ikia, wainin ovizir kaba inigha uan dafarir mamın da munubi, ezi dar dipam kap giraghuezi, ki a isa atrivim ganingi."

¹² Ezi Josep ghaze, “Nin irebamin mingarim kamakin. Ikarizir agharir 3pla, da dughiar 3plan ababanim. ¹³ Dughiar 3pla givaghti atrivim ua ni inigh mangam. Egh ua ni isi nin ingangarim darigham. Eghti ni fomira wainin kap a ganiga ingarizi moghin, ni uam a daningam. ¹⁴ Egh ni mangi nin dabirabim deraghti, ni na ginirigh. Ki nin azai, ni nan apangkuvigh nan akuragh nan ziamin gun atrivim mikimti, ki kalabus ateka. ¹⁵ Guizbangira, bar faraghivira gumazir maba Hibruian nguazimin na okemegha na inigha kagh ize. Ezi ki Isipin kagh ikia, bizitam pazava a gamizir puvati. Ezi me pura na isa kalabus gati.”

¹⁶ Ezi gumazir bretin ingarim, a wainin garir gumazimin irebamin mingarim barasi. Ezi a derazima, a kamaghin Josep migei, “Ki uaghan irebar mamın gani. Nan irebam kamakin. Ki akırar 3pla uan dapanim dafagha zui. Ezi bretba akırar kabagh izifa. ¹⁷ Ezi akırar pin itim atrivim ifongezir bretba ko bisketba ko bizir igharagha gariba a gizifa. Ezi kuaraziba iza bizir kaba api.”

¹⁸ Ezi Josep kamaghin migei, “Irebar kamin mingarim kamaghin ghu, akırar 3plan da dughiar 3plan ababanim. ¹⁹ Eghti dughiar 3pla tıghar gıvti, atrivim kalabusin ni inigh azenan mangi, egh midorozir gumazibav kemeghti, me nin firim atugham. Egh me ni isi ter akınitamin nin kuam aguraghti, kuaraziba izi nin namnamra amam.” ²⁰ Ezi namba 3in dughiam Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami, me isar kamin iki amebam a batezir dughiam ginighnigham. Ezi a gumazir wainin ingarim ko bretin ingarim inigha uan ingangarir gumazibar guamin aning asara. ²¹ Egha wainin garir gumazim mikemezi a ua uan ingangarim bagha zui. ²² Egh atrivim midorozir gumazibav kemezi, me gumazir bretin ingarim isa temer akınimin anegura. Ezi guizbangira

Josep aningın irebabar gun mikemezi moghira bizir kaba otifi. ²³ Ezi gumazir atrivimin wainin garir kam ua Josep ginighnizir puvati.

41

Josep Isipin atrivimin irebamin mingarim abiki

¹ Ezi azenir pumuning ghua givazima, Isipin atrivim irebamin gani. A irebamin uabin gari, a Nailin Fanem boroghin tughav iti. ² A garima, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir ekiaba dipamin anagava otifi. Egha graziba dipar miriamin da api. ³ Ezi gin 7plan igharaziba dipamin ikegha anagava otifi. Egha me bar aghariba gunigha mikarziba eromotuegha men ganganiba bar ikufi. Ezi bulmakaun aghariba guizir kaba mikarziba sara itir kabar boroghin tuivighav iti. ⁴ Ezi aghariba guizir bulmakaun kaba, mikarziba sara itiba apava da tuizi da iraghue. Egha atrivim irebar kamin ganigha givagha ose. ⁵ Egha a uam akua irebar mamin gani. Ezi irebar a ua ganizir kam, a gari 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegha raizin ovizir bar aviriba dar ikia, anizi dar aghoramin dughiam roghira ize. ⁶ Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogha iza dagh apongezi da isigha bar sufi. ⁷ Egha raizin dapanir suvizir kuraba, da raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi atrivim uam oseggha dikavigha fo, kar pura irebamra. ⁸ Egha mizaraghara a nighnizir aviribagh amua, egha Isipin fofozir gumaziba ko kukunir gumaziba, men diazi me izima, a uan irebar pumuningin me migeima, irebar kamningin mingarimning abighamin gumaziba puvati. ⁹ Ezi gin gumazir atrivimin dipenimin wainin garim kamaghin a migei, "Datirighin ki uan

arazir kurar amizir mamın gun mikimam. ¹⁰ Ni fomira uan ingangarir gumazimning ko adarim ikia, egha ki ko nin Bretin ingarir gumazibar dapanim, ga amadazi, ga ghua kalabusin ikia, nin midorozir gumazibar dapanimin dipenimin ike. ¹¹ Egha dimagarir mamın ga uaghara irebamningin gani. Ezi gan irebamningin mingarimning, uaning oghara. ¹² Ezi Hibruiian gumazir igiar mam uaghan ga ko iti. A midorozir gumazir kabar dapanimin ingangarir gumazir kinim. Ezi ga uan irebamningin gun a mikeme. Ezi a gan irebamningin mingariba abigha ga mikeme. ¹³ Ezi biziba da guizin a mikemezi moghirama otifi. Ezi ki uamategha uan ingangarim ini. Ezi gumazir Bretin ingarim, me tememin anegura.”

¹⁴ Ezi Isipin atrivim akar kam baregha uan ingangarir gumazibav keme, eghti me mangi Josep inigh izam. Ezi me zuamira kalabusin dipenimin ghugha a inigha ize. Ezi Josep uan ghuamasizim gisegha korotiar aghuiba aghuizi, me a inigha atrivim bagha ghu. ¹⁵ Ezi atrivim kamagh Josep migei, “Ki irebamin gani, ezi gumazir an mingarim abighamba puvati. Ezi gumazamiziba ghaze, ni a baregh an mingarim abighamin fozim iti.”

¹⁶ Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uabi foziziba puvati, ezi Godra nin irebamin mingarim deragh anebighti, ni a baragh bar akuegham.”

¹⁷ Egha atrivim ghaze, “Ki kamaghin irebamin gani. Ki Nailin faner miriamin tughav iti, ¹⁸ egha gari bulmakaun 7plan mikarziba sara itiba dipamin ikegha anagav otifi. Egha dipar miriamin graziba api. ¹⁹ Ezi gin bulmakaun 7plan igharaziba anagav otifi. Egha me aghariba gunigha, mikarziba eromotuegha ganganiba bar ikufi. Ki Isipin aven bar bulmakaun kamaghin garitamin ganizir puvati. ²⁰ Ezi bulmakaun agharir kaba, bulmakaun mikarziba sara

itir kaba apa da tuavaremezi da bar iraghue. ²¹ Me amegha givagha egha men ganganim mati me amezir puvati. Ezi ki maghira osegha dikafi. ²² Egha gin ki uam akua ua irebar mamın gari. Ki gari, 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekevegħa raizin ovizir bar aviriba ikia egha anizi, dughiar dar aghoramim roghira ize. ²³ Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogħa iza dagħ apongezi da isigha, bar sufi. ²⁴ Egha raizin dapanir suvizir kuraba, raizin dapanir ekıar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi ki osegħa dikavigha, kukunir gumazir bizibar gariba ki uan irebamin gun me migei, ezi nan irebar ki ganizir kamningin mingarim abighamin gumaziba puvati.”

²⁵ Ezi Josep kamaghin migei, “Nin irebamningin mingarimning uaghara ghu. God damuamin bizim, a nin akakasi. ²⁶ Guizbangira, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir kaba, da 7plan azenibar ababanim gami. Ezi 7plan raizin dapanir aghuiba, da uaghan 7plan azeniba. Egha da bizir vamiram akakasi. ²⁷ Ezi gin otivizir 7plan bulmakaun aghariba guniziba, ko raizin dapanir 7plan kaba, aminir puvira feim iza dagħ apongezi, dar dagħeba gin otivizir puvati, da 7plan azenibar dagħeba puvatighamin ababanim aka. ²⁸ Ki faragħa ni mikemegħa gıfa, God damuasava amir bizim, a ni mikeme. ²⁹ Guizbangira, 7plan azeniba Isipin kantrin aven dagħeba bar izivagħam. ³⁰ Eghti gin 7plan azenibar dagħeba puvatizir dughiam otogħti, Isipia ua dagħeba avirasamezir dughıabagħ nighnighan kogħam. Eghti mitiriam aghamin dughiar bar ekiam, kantrin kamın otogħam. ³¹ Eghti mitiriam aghamin dughiar gin izamin kam bar ikuvigham, kamaghin gumazamiziba dughiar me dagħeba avirasamezir kam bar a gin amadagħam. ³² Ezi God bizir kam damuasa

nighnizim akirigha gifa. Kamaghin a mingarir vamira itir irebar kamning nin aka. A uaghan kamaghin nin akagha ghaze, bizir a damuamin kam, a zuamiram otogham.

³³ “Eghti ni datirighin Isipin kantrin ganamin fofozim ko nighnizir aghuim itir gumazitam atighti, a Isipin kantrin aven ingangariba bar dagh ativagh dar ganam.

³⁴ Egh ni gumazir dapanir taba uaghan, me amisefegh. Eghti gumazir dapanir kaba, 7plan azenibar vaghvagh dagheba izivazir dughiam, me gumazamizibav kinti, me uan azenibar dagheba isi 5plan pozibar arigh, dar pozitam takisin min a inigh gavman bagh aneningigh.

³⁵ Eghti gumazir dapaniba azenir aghuir kabar, dagher kaba inigh da akufagh. Egh me nin ziam ko gavgavimin apengan ingariva raizibagh eghuvagh, da isi dagher dipenir ekiar nguibar ekiabar itibar amangigh deraghvira dar gan.

³⁶ Eghti gin dagheba puvatizir 7plan azeniba Isipin kantrin otoghti, gumazamiziba dagher gumazir dapaniba pozibav kinizir kaba iniam. Tuavir kamin gumazamiziba dagheba oteveghamin dughiamin, me ovengan kogham.”

Atrivim Isipin gavmanin faragh mangasa Josep amisefe

³⁷ Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba ko Josepin akam baregha bar an gakonge. ³⁸ Egha atrivim uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Godin Duam gumazir kamin aven iti. Ezi ingangarir kam damuamin gumazitam an min itir puvati.”

³⁹ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “God uabi bizir kaba aka, ezi ua gumazitam nin min nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam itir puvati. ⁴⁰ Ezi ki uan kantri bagh ni amiseveghti, ni nan kantrin gumazir dapanimin ikiam. Eghti nan gumazamiziba nin akam baragham. Ki uabi atrivimra, egh nan ziam uabira nin ziam gafiragham.”

⁴¹ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki datirighin Isip bar an ganamin gumazir dapanimin ikiasa ni amisefe.” ⁴² Egha atrivim uan dafarimin ring suegha Josep garu. Ezi ringin kam atrivimin ababanim an iti. Egha atrivim uaghan korotiar aghuir mam a garugha gol sen an firimin da.

⁴³ Egha Josep ataghizi an atrivimin karisin namba 2in arui. Ezi ingangarir gumaziba an faragha ghua kamaghin dia ghaze, “Gumazir ekiam izi! Tuavim gitagh!” Egha kamaghin atrivim Josep gamizi a Isipin kantrin nguibaba bar dar gumazir dapanimin oto.

⁴⁴ Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Ki atrivim. Egha ki migei, Isipin gumazitam uan ifongiamin gin mangi bizitam puram a damighan kogham. Bar puvatigham. A faragh nin azaragham.” ⁴⁵ Egha atrivim ziam Safenat Panea Josep gati. Egha amuir mam a ganingi. Ezi amizir kamin ziam Asenat, a Potiferan guivim, Potifera a He-liopolisin nguibamin itir Isipin aseba bagha ofa gamir gumazir mam. Egha Josep Isipin kantrin aven itir nguibaba bar dagh aruigha dar gani.

⁴⁶ Josep 30plan azeniba ikia Isipin atrivimin ingangarim gami. Egha Josep atrivim ategha Isipin kantrin itir nguibaba bar dagh arui. ⁴⁷ Ezi 7plan azenir aghuibar, Isipin aven dagher bar aviriba otifi. ⁴⁸ Ezi 7plan azenir kabar, Josep dagher aviribagh kuva da arisi. Nguibar ekiaba vaghvagha, a men azenibar dagheba isa, dagher dipenibar da akuva da arisi. ⁴⁹ Egha raiziaba, a da isa dagher dipenir bar ekiar aviribar da arizi, da ongarimin gigimin min ghuzi, Josep datirighin ua mengan iburagha uaghan da osirizir puvati. ⁵⁰ Ezi dagheba tighar oteveghamin dughiamin, Josepin amuim Asenat, an otarir

pumuning bate. Asenat a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin itir ofa gamir gumazim.

⁵¹ Ezi Josep kamaghin migei, “God nan akurazi ki uan afeziamin adarazi gin amadagha, uaghan uan osimtiziba gin amada.” Egha kamaghin a uan otarir ivariam, ziam “Manase,” a gati.*

⁵² Egha a uaghan ghaze, “God borim danganir ki osimtiziba itimin na ganingi.” Egha uan otarir dozim, ziam “Efrain,” a gati.†

⁵³ Ezi Isipin kantrin aven 7plan azenir aghuir kaba givazi, ⁵⁴ Josep mikemezi moghin, azenir dagheba puvatizir kaba otifi. Dughiar kamın mitiriar ekiar kam kantrin igharaziba uaghan me batifi. Ezi Isipin kantrin aven dagheba bar nguibabar iti. ⁵⁵ Ezi gin, dagheba otevezir arazir kam bar Isipin nguibabar otivima, gumazamiziba atrivim miğiava arai, eghti a dagheba me daningam. Ezi atrivim Isipin gumazamizibav gia ghaze, “Ia mangi Josep batoghti, a mikemezi moghin damu.” ⁵⁶ Ezi Isipin aven mitiriam bar ekevezi, Josep dagher dipenir ekiaba kuizi, Isipin gumazamiziba iza daghebagh ivesi. ⁵⁷ Ezi mitiriar bar ekiam kantriba bar paza me gami. Ezi kamaghin kantriba bar dar gumazamiziba Josep bagha iza a da daghebagh ivesi.

42

Josepin aveghbuaba iza Isipin witbagh ivesi

¹ Ezi Jekop kamaghin orazi, Isipin witba iti, ezi a uan otaribav gia ghaze, “Manmaghin amizi ia pura onganir

* 41:51: Hibrun akamin, ziar kam, “Manase,” an mingarim kamakin, “Okinighniki.” † 41:52: Hibrun akam, ziar kam, “Efrain,” an mingarim kamakin, “Borim aningi.” 41:54: Aposel 7:11 41:55: Jon 2:5

ganganibagh amua purama apiaghav iti? ² Ki akar mam kamaghin a baraki, Isipin kantrin aven me witba iti. Ia mangi e uari bagh tabagh ivesegh, puvatighti e daghem bagh arimighiregham.”

³ Ezi Josepin aveghbuar 10pla Kenanin nguazim ategha witbagh ivezasa Isipin zui. ⁴ Ezi Jekop Josepin dozimra Benjamin amadazi a men gin ghuzir puvati. Jekop kamaghin atiatingi, a mangi tuavimin osimtizitam batogham. ⁵ Mitiriar ekiar kam uaghan Kenanin nguazimin oto, kamaghin Kenanin gumaziba witbagh ivezasa Isipin zui, ezi Jekopin otariba uaghan me ko tuavimin zui. ⁶ Dughiar kamin Josep a Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi danganiba bar dar gumaziba ghua ada witbagh ivesi. Ezi Josepin aveghbuaba ghua a batogha, an suebar boroghin teviba apirigha guaba nguazim gire. ⁷ Ezi Josep uan aveghbuabar ganigha me gifogha, mati me gifozir puvatizi moghin me migei. Egha a pamten me migia ghaze, “Ia managh ikegha ize?”

Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Kenanin nguazimin ikegha izegha, daghebagh ivezasa.”

⁸ Ezi Josep uan aveghbuabar gara me gifozi me a gifozir puvati. ⁹ Egha a fomira irebamin gari an aveghbuaba a bagha teviba apirizir bizir kam uam a ginighnigha kamaghin migei, “Ia moga garir gumazibar min en ganasa ize. Ia izi kamaghin gan foghasa, en kantrin danganir manabara gavgavizir puvati.”

¹⁰ Ezi me an akam kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati, gumazir ekiam. E nin ingangarir gumaziba, e ni da daghebagh ivezasa ize. ¹¹ E bar moghira gumazir mamın boriba. E moga garir gumaziba puvati. E gumazir guizbangira migeiba.”

¹² Ezi Josep kamaghin migei, “Puvati. Ia izi ganigh foghfoghasa, nan kantrin danganir manaba gavgavizir puvati.”

¹³ Ezi me ghaze, “Gumazir ekiam, e 12plan aveghdi- ariba. E Kenanin nguazimin gumazir vamiran boriba. Ezi en dozir bar abuananam, datirighin uan afeziam ko iti. Ezi en aveghbuar mam, an ovenge.”

¹⁴ Ezi Josep ua kamaghin me migei, “Ki ia mike- megha gifa, ia moga garir gumaziba. ¹⁵ Ki ifavarir arazim gifoghasa, egha Isipin atrivimin ziamin gav- gavimin guizbangira kamaghin ia migei, ian dozir bar abuananam izi nan guamin tughan koghti, ia ua uan nguibamin mangan kogham. ¹⁶ Egh ia uan tav amadaghti a mangi ian dozim inigh izi. Eghti ian tarazi kalabusra iki mangiti e deragh fogham, ian akam a guizbangira o pu- vati. Puvatightima ki Isipin atrivimin ziamin guizbangira kamagh mikimasa, ia moga garir gumaziba.” ¹⁷ Egha Josep mikemegha givagha 3plan dughiabar me isa kalabus gati.

¹⁸ Egha dughiar namba 3in Josep kamaghin me migei, “Ki Godin apengan itir gumazim, ia nan akam baregh an gin mangi egh ia deragham. ¹⁹ Egh ia guizbangira migeir gumaziba ikiva, tav uabira kalabusin dipenir ia ikezimin iki. Eghti ia igharaz darazi witin ivezeziba inigh uan bighan mangi uan adarazir aning, mitiriam men azi. ²⁰ Egh ia uan dozir abuananam inigh na bagh iziti ki fogham, ia guizbangira migei. Ia kamaghin damigh egh ovengan kogham.” Ezi me Josepin migirigiam gakuegha ghaze, Are.

²¹ Egha Josepin aveghbuaba a ko ikiavira ikia, uarira uariv gia ghaze, “Bar guizbangira, e uan aveghbuam pazava a gamigha egha osimtizir kam iti. E an gari an en diava arava uabin akurvaghasa en gari, ezi e an

akam baraghizir puvati. Kamaghin osimtizir datirighin e batozir kam, en arazir kurar kam ikara.”

²² Ezi Ruben kamaghin migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia arazir kuratamin otarir kam paziva a damuan marki, ezi ia nan akam baraghizir puvati. Ezi osimtizir datirighin e batozir kam, kar an ovevemin ikarvazim.”

²³ Ezi Josepin aveghbuaba Hibrun akam migia migirigiar kabagh amua ghaze Josep men migirigiar kaba baraghizir puvati. Guizbangira, a faragha zurara me ko migia Isipian akamin me migeima, gumazir igharazim an akam gigha Hibrun akam an aveghbuabav gei. ²⁴ Egha Josep datirighin men akaba baregħa me ategħa għuava azi. Ana azigha givagħa uamategħa iza me ko migei. Egha a Simeonin suighasa ingangarir gumazibav kemezi, me an suira. Egha benir gavgavim inigha an aveghbuabar damazimin a ike.

Josepin aveghbuaba uamategħa Kenanin ghue

²⁵ Egha gin Josep ingangarir gumazibav kemezi, me witba isa vaghvagħa men mitaribagh aghuigha, uaghan men dagiaba vaghvagħa men mitaribagh aghui. Egha uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimin damamin dagheba uaghan me ganingi. Egha Josep mikemezi mogħira ingangarir gumaziba ami. ²⁶ Ezi an aveghbuaba witin mitariba isa donkibar afegħa me zui. ²⁷ Egha danganir mamın otivigha dimangan dakuasava anekira, men mav uan donki dagheba a daningasa uan mitarim firi. Egha uan dagiabar gari, da mitarir akamra iti. ²⁸ Egha kamaghin a uan aveghbuabar dia, “Ia gan! Dagiār ki me ganingiziba, me uam nan dagiaba na ganingi. Me da na mitarim garu.”

Ezi men dighoriba me ginivima me agoa bar atiatigha, uarira uarir azangsigha ghaze, “God man arazimrama e gami?”

²⁹ Egha aveghbuaba Kenanin nguazimin otogha, uan afeziam Jekop, bizir me bativizibar gun bar a mikeme. ³⁰ Me kamaghin migei, “Isipin ingangaribar garir gumazir ekiam, pamten e migia akam e gasa ghaze, e gumazir moga gariba. ³¹ Ezi e an akam ikaragha ghaze, ‘E guizbangira migeir gumaziba. E gumazir moga gariba puvati. ³² E 12plan aveghbuaba. E gumazir vamiran otariba. Ezi aveghbuar mam ovengezi, bar en dozim afeziam ko Kenanin nguazimin iti.’ ³³ Egha gavmanin ingangaribar garir gumazir ekiam ua kamaghin e migia ghaze, ‘Ki deragh fogh suam ia guizbangira migei. Eghti ki kamaghin damuam, ian tav na ko ikiti, igharaz darazi witba inigh uan adarazi bagh mangi, uan adarazir akuragh, me mitiriamra iti. ³⁴ Egh ia uan dozir bar igiamin aku na bagh izi. Eghti ki fogh suam ia moga garir gumaziba puvati, ia gumazir guizbangira migeiba. Eghti ki ian aveghbuam ia danighti, ia uan ifongiamin kantrin kamın mangi izegh damu dagiar ingangaribar amu.’”

³⁵ Egha gin aveghbuaba uan witin mitariba ingegha gari, men dagiar mitariba vaghvagha men mitaribar iti. Ezi afeziam uaghan ganigha, me digavir kuram gamigha atiatigha bar oseme. ³⁶ Ezi Jekop kamaghin me migei, “Iarara kam gamima, nan otarir pumuning ovenge. Faragha Josep ovengezi datirighin Simeon ovenge. Egha datirighin ia uaghan Benjamin inigh nan saghon mangasa?”

³⁷ Ezi Ruben afeziam migia ghaze, “Ki Benjamin inigh izeghan koghti, ni nan otarir pumuning misueghti aning aremegh. Ni nan amamangatighti, a nan dafarimin ikeghti, ki uam an aku izam.”

³⁸ Ezi Jekop kamaghin migei, “Nan otarir kam ia ko mangan kogham. An avebam ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha gifa. A mangi tuavimin osimtizitam batoghti, ia na damighti nan nighniziba ikuvigham, eghti ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.”

43

Josepin aveghbuaba Benjamin inigha Isipin zui

¹ Dughiar kamın Kenanin nguazimin aven mitiriar ag-hazir kam ghua bar ekefe. ² Ezi Jekopin adarasi, an ziar mam Israel, me dagher faragha Isipin iniziba da gifa, ezi Israel kamaghin uan boribav gei, “Ia uamategh Isipin mangi e uari bagh daghebagh ives.”

³ Ezi Juda kamaghin afeziam migei, “Afeziam, e ni mikemegha gifa. Isipin gavmanin garir gumazim, akar gavgavim e ganingi. A kamaghin e mikemegha gifa, en dozim e ko mangan koghti, a uam en ganan aghuagham. ⁴ Egh ni en dozimin amamangatighti, an e ko mangiti, e mangi ni bagh daghebagh ivezam. ⁵ Isipin gavmanin garir gumazir ekiam mikemegha gifa, en dozim uaghan e ko mangighan koghti, a uam en ganan aghuagham. Eghti ni en gin anemangan aghuaghti e mangan kogham.”

⁶ Ezi afeziam Israel kamaghin migei, “Ia manmagh-suavira Isipin gavmanin garir gumazim migia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar osimtizir ekiam na ganidi.”

⁷ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazim uaghan azangsizir aviribar e gami. An en adarazi bagha en azangsisi. Egha ghaze, ‘Ia afeziam ikiavira iti, o an areme? Ia aveghbuatam ua iti, o puvati?’ A kamaghin azangsizima e a mikeme. Egha e kamaghin fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an en azangsisi.”

⁸ Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin a migei, “Ni Benjamin ateghti, a na ko izi, e mangam. Eghti ni ko

en boriba uaghara, e bar moghira daghem bagh ovengan kogham. ⁹ Ki uabi, ki a geghuva an ganam. Egh ki uamategh ni bagh a inigh izeghan koghti, osimtizir ekjar kam nan ikiti, nan arazir kurar kam na ko iki mamaghira ikiam. ¹⁰ Guizbangira, ni en anogoroghezir puvatizi, e ti dughiar pumuningin ghuegha izeghai.”

¹¹ Ezi Israel kamaghin me migei, “Tuaviba ua puvatighiti, ia kamaghin damu. Ia nguazir kamin bizir aghuiba inigh uan akirabar aghuighiva, da inigh mangi Isipin gavmanin garir gumazir dapanim bizir aghuibar min a daningigh. Bizir aghuir kaba ia da ini, hani, mikarzi-bagh azuir bizir guar aviriba, mughuriar aghuim zuir boreba, temebar eboriba, ko temer iamorir ovizibar min gari, me pistasio ko amonin dar bori. ¹² Ia ua dagiar me isa ian mitaribagh aghuiziba inigh mangi. Egh ia dagiar ia faragha inigha ghueziba, ia dagh isin dagiataba ua dar arikigh. Me ti okinighnigha da aghui. ¹³ Egh ia uan dozim inigh dikavigh egh zuamira gumazir kam bagh mangi. ¹⁴ Ki God ko mikimamin migirigiam kara, Gavgaviba Bar Itir God, gumazir kamin nighnizimin akuraghti a ian apangkufigh. Egh a ian aveghbuar igharazim ko Benjamin amadaghti aning na bagh izi. God ifongeghti nan boriba bar ovengeghti, a dera ki pura ikiam.”

¹⁵ Ezi aveghbuaba bizir aghuiba inigha, dagiar igharaziba inigha, me faragha inigha ghueziba isafuragha bar moghira da inigha zui. Egha me uaghan Benjamin inigha zui. Me ghua Isipin otogha ghua Josepin gari.

¹⁶ Ezi Josep gari, Benjamin uaghan me ko izima, a uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kaba inigh nan dipenimin mangi. Egh bulmakaun tam misuegh a isam. Gumazir kaba aruer arizimin na ko damam.” ¹⁷ Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghin amigha, me inigha Josepin dipenimin ghu.

¹⁸ Ezi aveghbuaba dipenimin ghuava, atiatigha ghaze, “Me dagiar faragha en mitaribagh aghuizi e inigha izez-iba, me ti dagh nighnighama. Egha bizir mingarir kam bagha e inigha dipenimin zui. Me ti en suigh e damighti e pura men ingangarir gumazibar otivigham. Egh me uaghan en donkiba inigham.”

¹⁹ Egha me Josepin dipenimin ingarir gumazimin gari, a dipenimin tiar akamin tughav itima, me ghua kamaghin a migei, ²⁰ “Gumazir ekiam, ni orakigh. Dughiar faragha ghuzim, e kagh izegha daghebagh ivese. ²¹ Egha e ia ategha ghua tuavimin danganir mam akirigha dimagarimin dakuasava an iti. Egha bar moghira uan mitariba kuigha dar gari, daghebagh ivezezi dagiaba, uam en mitarir akabar iti. Ezi e datirighin ua dagiar kabar akua izi. ²² Egha e dagiar igharazir maba daghebagh ivezasa uaghan da inigha izi. E fozir pu, tinara dagiar kaba en mitaribagh aghui.”

²³ Ezi ingangarir gumazim men akam baregha kamaghin me migei, “Ia atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ian God, a uaghan ian afeziamin God, a uabi ian dagiaba isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki uabi, dagiar ia daghebagh ivezeziba, ki da inigha gifa.” Egha a ghua Simeon inigha iza me ganingi. ²⁴ Egha gin ingangarir gumazim me inigha Josepin dipenimin aven ghu. Egha dipar me uan dagariba ruamim, me ganigha, dagheba isa men donkibagh anidi. ²⁵ Egha aveghbuaba orazi, Josep izi me ko dughiar arizimin damam, ezi me uan bizir aghuir a daningamba akirmisi.

²⁶ Ezi Josep dipenimin izezi, me bizir aghuir kaba inigha ghuava a ganidi. Egha teviba apirigha Josepin guamin avigha guaba isa nguazimin biri.

²⁷ Ezi Josep dughiam me ganiga ghaze, “Dughiar aghuim, ia deravira iti?” Egha gin kamagh men azara,

“Ian afeziar ghurir ia faragha na mikemezim, a manmaghiram amua iti? A deraghavira iti o?”

²⁸ Ezi me a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, a deraghvira iti.” Egha me uam an ziam fasa an guamin dapaniba avingi.

²⁹ Ezi Josep garima, an dozimra, Benjamin itima, a kamaghin migei, “Ia faragha uan dozir bar abuananamin gun na mikeme, ezi gumazir kam kar ian dozimra, o?”

Egha a kamagh Benjamin migei, “Nan gumazir igiam, God deravira ni damu nin apangkufigh.”

³⁰ Egha Josep uan dozim bar an apangkuvigha, bar aziasava ami. Egha zuamira dikavigha akuir danganimin aven ghughava, azi. ³¹ Egha gin a uan guam rue. Egha a gavgavim inigha uamategha me bagha iza ingangarir gumazim migia ghaze, ni mangi dagheba tuigh dagher dakozim dafegh. ³² Egha me Josep baghavira dagheba dagher dakozir igharazim dafegha, an aveghbuaba bagha igharazim dafe. Isipia Hibrun adarazi koma apir puvati. Arazir kam men damazibar bar derazir puvati, kamaghin, Isipian Josep ko itiba, me dagher dakozir igharazim gaper. ³³ Ezi Josep uan ingangarir gumazibav gia ghaze, aveghbuaba vaghvagh, dabirabibar dapighiri. An ifongiam, aveghbuaba uan otirmirimin azenibar gin mangi dapighiram, otarir ivariam in ikegh mangi bar dozimin tugh. Ezi aveghbuaba iza uan dabirabir kabar apiagha gara, digavir kuram gamigha pura uarir gari. ³⁴ Ezi ingangarir gumaziba aveghbuaba bagha Josepin dagher dakozimin dagheba tuigha me ganingi. Egha Benjamin bagha bar dagher ekiam tui, mati 5plan gumaziba damamin dagheba isa a ganingi. Ezi me Josep ko amegha wainin dipar onganiba apa egha bar akuegha egha ongani.

44

Josepin kap ovenge

¹ Egha me amegha givazima Josep uan dipenimin garir gumazim miġia ghaze, “Ni gumazir kabar mitariba dagheba dar aghuti da mangi bar izefegh. Egh men dagiaba men mitariba vaghvagh dar akabar aven dar aghuigh. ² Egh nan silvan kap isi, gumazir bar igiar munamin mitarim darugh, egh dagiar a witbagh ivezasa inigha izeziba sara an mitarim darugh.” Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghirama ami. ³ Ezi bar mizaraghara Josepin ingangarir gumazim, aveghbuaba uan donkiba ko me amadazi, me zui.

⁴ Ezi aveghbuaba nguibar ekiam ategha, tighar saghon mangam, ezi Josep uan ingangarir gumazir an dipenimin garim miġia ghaze, “Ni dikavigh gumazir kabar ġin mangi, me batogh, kamaghin men azaragh, ‘E arazir aghuimin ia gami. Ezi manmaghin amizi ia arazir kuramin e gami?’ ⁵ Kavin ia inizir kam, kar nan gumazir ekiam dipaba apir kap. Egha uaghan, a bizir mogomeba bagha asebar azangsigha, kavin kamra a kukunir gumazibar min, bizir mogomebagh fofosi. Ia bar arazir kuram gami.’”

⁶ Ezi Josepin ingangarir gumazim aveghbuabar ġin ghua, me batogha Josepin akabar gun me miġei. ⁷ Ezi me an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni manmagh-suavira akar kamaghin amizimin e miġei? E ni miġeir arazir matam bar a damighan kogham. ⁸ Ni fo, e faragha Kenanin nguazim ategha izegha datirighin uamategha iza ian gari. E dagiar en mitarir akabar itiba ua da inigha ize. Ezi manmaghsua ni ghaze, e nin gumazir ekiamin dipenimin an silva ko golba okimam? ⁹ Gumazir ekiam, ni gan en tav kavin kamın suiraghti, ni a misueghti an aremegh. Eghti e pura nin ingangarir gumazir kinibar ikiam.”

¹⁰ Ezi ingangarir gumazim me ikaragha ghaze, “Ian akam, a guizbangira. Eghti ki gumazir kavin suirazir kamin apighti, anarira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Eghti ia tarazi mangam.”

¹¹ Ezi me vaghvagha zuamira uan mitariba isa nguazim dafegha da kui. ¹² Ezi Josepin ingangarir gumazim men mitaribar averiabar gari, egha men avebamin mitarim faragha an gara, ghua bar men dozimin tu. Egha Benjaminin mitarimin kavin kamin api. ¹³ Ezi aveghbuaba gari, kavin kam Benjaminin mitarimin itima, me atiatighava uan osimtizim akakagha uan korotiaba abisi. Egha uan mitariba donkibagh afegha uamategha nguibar ekiamin zui.

¹⁴ Ezi Juda uan aveghbuaba ko ua Josepin dipenimin otogha an gari, a ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura Josepin damazimin nguazim gire. ¹⁵ Ezi Josep kamaghin me migei, “Ia arazir manmaghirama amizim gami? Ia ti kamaghin fozir puvati, ki aseba ko ingara bizir mogomebagh fofozir fofozim iti?”

¹⁶ Ezi Juda kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e ni mikimamin migirigiaba puvati. E kamaghin mikiman kogham, e bizitam pazava a gamizir puvati. God en arazir kuram akagha gifa. Ezi gumazir ekiam, gumazir nin kap inizir kam, a uabira nin ingangarir gumazir kinimin ikian kogham. Bar puvati. E bar moghira.”

¹⁷ Ezi Josep kamaghin migei, “Bar puvati. Ki ia ateghti ia mamaghin damuan kogham. Gumazir nan kap okemezir kamra, a uabira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ia igharaziba navir amirizim inigh egh uamategh afeziam bagh mangi. Ki migirigiaba ian puvati.”

Juda Benjaminin danganim iniasa

¹⁸ Ezi Juda Josepin boroghin ghua kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni uan ingangarir gumazimin akam

barakigh. Kì gumazir kinim, ezi nì gumazir bar ekiam, egha Isipin atrivimin min iti. Egh nì nan apangkuvigh nan ataran marki. ¹⁹ Gumazir ekiam, nì faragha kamaghin en azara, ‘Ia afeziam ko dozitam iti, o puvati?’ ²⁰ Ezi e ghaze, ‘Are, gumazir ekiam, e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en dozir bar vamira uaghan iti. En afeziam ghurigha givazima, an amebam a bate. Amebam kam otarir pumuningrama ote, ezi guizin otarir kamin avebam areme. Ezi a bar uabira iti, kamaghin en afeziam bar a gifonge.’ ²¹ Ezi gumazir ekiam, nì kamaghin e mikeme, ‘Ian dozim Benjamin iziti, kì an ganika.’ ²² Ezi gumazir ekiam, e kamaghin nin akam ikaragha ghaze, ‘Borir kam afeziam ateghan kogham. An afeziam ateghti, afeziam aremegham.’ ²³ Egha nì gin uaghan kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ian aveghbuar dozim ian gin izeghan koghtima, ia ua nan damazim izan marki.’

²⁴ “Ezi gumazir ekiam, e uamategha afeziam bagha ghugha, nin akar kamin gun a mikeme. ²⁵ Ezi gin afeziam ghaze, ‘Ia uamategh mangi, e uari bagh daghebagh ivesegh.’ ²⁶ Ezi e ghaze, ‘E mangighan kogham. Aveghbuar dozim e ko mangighan koghtima, gumazir ekiar kam guizbangira bar uam en ganan aghuagham. Eghti en dozim e ko iziti, e mangam.’ ²⁷ Ezi en afeziam kamaghin e mikeme, ‘Ia fo, nan amuir kam otarir pumuning bate. ²⁸ Ezi mam ovengezi kì uam an garir puvati. Kì ghaze, asizir laionin tam ti a misuegha aneghoraghsuezi, an areme. ²⁹ Kì ghurigha gifa, ezi ia datirighin uaghan otarir kam inigh nan saghon mangasa. Kamaghin osimtizitam tuavimin a batoghti, ia osimtizir dafam na danighti, kì aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram.’

³⁰⁻³¹ “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, kamaghin e ua uan afeziam bagh mangiti, afeziam

ganti otarir kam e ko mangan koghti, an nighniz-iba ikuvighti an aremegh Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Guizbangira, otarir kam bar afezi-amin dighorim. Ezi en afeziam a bar ghuri. Ezi otarir kam e ko uamategh mangighan koghti, kamaghin e osimtizir ekiam afeziam danighti, an aremegham. ³² Egha uaghan, ki akar dikirizir gavgavim afeziam kamaghin a ganiga ghaze, ki otarir kamin aku uam a bagh mangan koghiva, kamaghin ki arazir kuram damigham, eghti osimtizir kam an damazimin nan iki kamaghira iki mangi, ki aremeghamin dughiam otogham. ³³ Kamaghin, gumazir ekiam, ga uaning, ni nan amamangatighti, ki otarir kamin danganim inigh kagh iki, egh pura nin ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ga uaning, ni aneteghti, a uan aveghbuaba ko mangi. ³⁴ Guizbangira, otarir kam na ko mangighan koghti, ki uamategh afeziam bagh mangighan kogham. Eghti osimtizir nan afeziam bativamin kam, ki an ganan bar aghua.”

45

Josep uan aveghbuabav gia

ghaze, a tinara

¹ Ezi Josep oregha bar apangkuvir ekiam ikia, egha kamaghin an aziasava ami. Kamaghin, a uan ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia bar moghira azenimin mangi.”

Eghti a uabira uan aveghbuaba ko ikiam. Egha a kamaghin me migia ghaze, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam.”

² Egha Josep pamtemin azi, ezi Isipia a baraki. Egha ghua atrivimin dipenimin itir darazi bizir kamin gun me mikeme. ³ Ezi Josep kamaghin uan aveghbuabav gei, “Ki Josep. Nan afeziam deraghavira iti, o?” Ezi an aveghbuaba

bar digavir kuram gamua bar atiatigha egha miğirigiatam damuan asa.

⁴ Egha Josep ua kamaghin miğia ghaze, “Ki kamaghin ian azai, ia bar nan boroghira izi.”

Ezi me an boroghira ghuezi, a kamaghin me migei, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam. Ia fomira na ataghizima dagiar gumaziba na isa ingangarir gumazir kinimin min na givezegha, na inigha Isipin ize. ⁵ Ezi ia datirighin uari basiman marki, egh ia na gamizir arazir kurar kam bagh naviba uarir ikuvan bar marki. Guizbangira, God uabi ian akurvaghasa, faragha na amadazi ki ian faragha ize, eghti ia aremeghan kogham. ⁶ Ezi datirighin nguazir kamin dagheba otevir azenir pumuning otogha gifa. Eghti ⁵plan azeniba ikivira ikiti gumaziba azenibar ingaran koghiva dagheba inian kogham. ⁷ God arazir aghuir bar igharazir kamin ua ia iniasava amigha ian akurvaghasa ifonge, eghti ia ikivira ikiti, ian ovavir boriba otivigh nguazir kamin ikiam. Ezi kamaghsua, a ian faragha na amada. ⁸ Bar guizbangira, ia na amadazi ki nguibar kamin izezir puvati. Bar puvati. God uabi na amadazi, ki ize. Egha a na gamizi, ki mati Isipin kantrin atrivimin afeziamin oto. Ki an dipenimin gumazamiziba bar a dagh ativagha dar gara, egha Isipin kantrin nguaziba bar dagh ativazir gumazir dapanim.

⁹ “Datirighin ia zuamira uamategh nan afeziam bagh mangigh kamaghin a mikim, ‘Ki Josep, nin borim, ki akar kam ni ganidi. God na gamizima, ki Isipin kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimin oto. Kamaghin, ni suighsuighan marki, ni zuamira na bagh izi. ¹⁰ Egh ni nan boroghira Gosenin Distirighin nguibam daperagham. Ni ko nin boriba, ko nin ovavir boriba bar, ian sipsipba, memeba, bulmakauba, ko ian biziba bar, ia bar Gosenin

Distrighin daperagh. ¹¹ Mitiriar ekier kam, a tong uam 5plan azenibar ua ikegham, eghti ni uan amuiroghboriba ko, asiziba, mitiriaba sara ikian ki aghua. Kamaghin ni izi Gosenin Distrighin daperaghti, ki ni gativagh nin ganam.’”

¹² Ezi Josep kamaghin aveghbuabav gei, “Ia bar moghira na gifogh. Ki gumazir igharazim ia migeir pu. Bar puvati. Kar ki Josepra. Benjamin, ni bar nan dozimra, ni uaghan na gifogh. ¹³ Egh ia uamategh mangiva nan afeziam kamaghiram a mikim, ki datirighin Isipin kantrin aven ziar ekiam iti. Egh uaghan bizir ia bar ganiziba sara a mikim. Egh ia zuamira mangigh an aku izi.”

¹⁴ Ezi Josep kamaghin mikemegha givagha, uan dozim Benjamin muigha an suiragha azi. Ezi Benjamin uaghan a muigha an suiraghava azi. ¹⁵ Egha Josep bar vaghvagha uan aveghbuaba suigha azia egha men tori. Ezi datirighin aveghbuaba Josep ko mikimamin nighnizim inigha a ko migei.

¹⁶ Ezi Isipin atrivim kamaghin akam baregha fo, Josepin aveghbuaba iza an gara iti. Ezi atrivim uan gumazir ekiaba ko me bar akonge. ¹⁷ Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni uan aveghbuabav kemegh, me uan biziba isi donkibagh isin dafegh, egh uamategh Kenanin nguazimin mangi. ¹⁸ Egh me uan afeziam ko uan amuiroghboriba inigh uamategh na bagh izi. Eghti ki me bagh Isipin nguazir bar aghuitam ginabagh me daningam. Eghti nguazir kam dagher aviriba an otivti, me dar amam. ¹⁹ Egh ni uaghan me mikimti, me Isipin kantrin karisbara inigh mangigh uan amuiroghboriba inigh izam. Egh ni me mikemeghti, me uan afeziam inighti a uaghan me ko izi. ²⁰ Egh me Kenanin nguazimin taghizir bizibagh nighnighan marki. Guizbangira, ki Isipin kantrin bizir bar aghuir aviriba me daningam.”

²¹ Ezi Jekopin otariba atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Josep atrivimin akamin gin ghua karisin maba isa me ganingi. Egha uaghan dagher me tuavimin damamiba isa me ganingi. ²² Egha a korotiaba isa vaghvagha bar aveghbuabagh aningi. Egha Benjaminra, a 5plan korotiaba ko 300 silvan dagiaba isa a ganingi. ²³ Ezi Josep Isipin kantrin bizir aghuir aviriba inigha, donkin apurir 10pla garigha me amadazi, me an afeziam bagha zui. Egha a witba ko bretba ko dagher maba sara inigha 10plan donkin amebabagh arigha me amadazi, me uan afeziam tuavimin an akuraghasa a bagha zui. ²⁴ Egha Josep uan aveghbuaba amaga kamaghin me migei, “Ia mangi tuavir arizimin uarira uarir ataran marki.”

²⁵ Ezi aveghbuaba Isipin kantri ategha ghua Kenanin nguazimin uan afeziam Jekop bato. ²⁶ Egha me kamaghin uan afeziam migei, “Josep aremezir pu. Puvati. A ikiavira ikia datirighin bar Isipin kantrin nguazibagh ativagha dar gari.” Ezi Jekop akar kam baregha digavir kuram gamigha, nighnizir gavgavim an itir puvati. ²⁷ Ezi me bizir Josep mikemeziba bar dar gun a mikeme. Ezi Jekop karisin Josep amadazibar gari, da Jekop inigh Isipin kantrin mangam. Ezi an nighniziba ua dera.

²⁸ Ezi Jekop kamaghin migei, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, nan otarim Josep angamira ikiavira iti. Ezi ki zuamira dikavigh Isipin mangigh an ganigh egh gin ovengam.”

Israelia Isipin kantrin zui

46

(Sapta 46--50)

Jekop uan adarazi ko Isipin kantrin zui

¹ Ezi Jekop uan biziba bar da akuvagha dikavigha uan adarazi ko, me tuavimin ghua Isipin kantrin zui. Egha

me iza Berseban nguibamin otivigha, Jekop uan afeziam Aisakin God bagha ofabagh ami. ² Ezi dimagarimin God irebamin min bizimin aven Jekop batogha, kamaghin an diagha ghaze, “Jekop! Jekop!”

Ezi Jekop kamaghin migei, “Are, ki kati.”

³ Ezi God kamaghin migei, “Ki God. Ki nin afeziamin God. Ni Isipin kantrin mangisiva atiatingan marki. Eghti ki nin ovavir boribar amuti da bar avirasemegh, ikizir gavgavimin otogham. ⁴ Egh ki ni ko Isipin mangiva, gin ua nin ovavir boribar aku izam. Eghti dughiar ni ovengamim, Josep uabi ni isi mozim darigham.”

⁵ Ezi Jekop Berseba ataki. An otariba uan afeziam, ko men amuiroghboriba isa, Isipin atrivim me inigh mangasava amadazir karisbagh ati. ⁶ Egha me uaghan bulmakauba ko bizir me Kenanin nguazimin inizir maba sara inigha zui, egha Jekop uan adarazi ko, me bar Isipin kantrin zui. ⁷ Ezi Jekopin otariba ko guiviba ko an igiaba, me bar Jekop ko zui.

⁸ Ezi Jekopin adarazi a ko Isipin kantrin ghueziba, men ziabar kara: Ruben, kar Jekopin otarir ivariam. ⁹ Ezi Rubenin otaribar kara, Hanok, Palu, Hesron ko Karmi. ¹⁰ Ezi Simeonin otariba kara, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezi Saulin amebam, a Kenanian amizim. ¹¹ Ezi Livain otaribar kara: Gerson, Kohat, ko Merari. ¹² Ezi Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela, Peres, ko Sera. Egha Er ko Onan, aning Kenanin nguazimin ikiavira itir dughiamin ovenge. Ezi Peresin otaribar kara: Hesron ko Hamul. ¹³ Ezi Isakarın otaribar kara: Tola, Puva, Iop, Simron. ¹⁴ Ezi Sebulunin otaribar kara: Seret, Elon, ko Jalel. ¹⁵ Ezi Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun, kar Jekopin amuim Lean otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimin ikiavira ikia, borir kaba bate. Egha Lea uaghan

guivir mam bate, an ziam Daina. Ezi Lean boriba ko an ovavir boribar dibobonim, a 33in tu.

¹⁶ Ezi Gatın otaribar kara: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ko Areli. ¹⁷ Ezi Aserin otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezi men amizim, Sera. Ezi Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel. ¹⁸ Ezi gumazamizir kaba, me Jekop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanın ingangarir amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganıngi. Ezi men dibobonim 16in tu.

¹⁹ Ezi Jekopin amuim Resel, an otarimningin ziamning kara: Josep ko Benjamin. ²⁰ Ezi Josep Isipin kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezi Asenat, Josep bagha otarir pumuning bate, ezi aningın ziamning kara: Manase ko Efraim. ²¹ Ezi Benjaminin otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art. ²² Ezi gumazir kaba, me Jekop ko Reselin boriba ko ovavir boriba. Egha men dibobonim, me 14plara.

²³ Ezi Danın borimra kara, an ziam Husim. ²⁴ Ezi Naptalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem. ²⁵ Ezi gumazamizir kaba, kar Jekop ko Bilhan boriba ko ovavir boriba. Ezi Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganıngi. Ezi men dibobonim, me 7plara.

²⁶ Ezi Jekopin boriba ko an igiar boribar me Isipin ghue, men dibobonim, me 66pla. Egha dibobonir kam Jekopin otaribar amuiba sara inizir puvati. ²⁷ Ezi Josepin amuim Isipin kantrin otarir pumuning bate. Kamaghın, dughiar Jekopin adarazi ghua Isipin itim, men dibobonim bar moghıra ghua, 70plan tu.*

46:20: Jenesis 41:50-52 46:27: Aposel 7:14 * 46:27: Namba 70in kam, a uaghan Jekop ko Josep virara aning mega egha uaghan Josepin otarimning sara menge.

Jekop uan adarazi ko me Isipin iti

²⁸ Ezi Jekop Josep bagha Juda amada, a faragh mangiva Josep inigh izam, egh Gosenin Distrighin afeziam bativam. Ezi Jekopin adarazi Gosenin Distrighin otivizima, ²⁹ Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akirizi, a uan afeziam bativasa Gosenin Distrighin ghu. Egha an afeziamin apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimin azi. ³⁰ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ki nin ganigha givagha fo, ni ikiavira iti. Kamaghin, ki datirighin aremeghasa ifonge.”

³¹ Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamin adarazi kamaghin me migei, “Ki datirighin mangi kamaghin atrivim mikimam, ‘Nan aveghbuaba ko nan afeziamin adarasi, me Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. ³² Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize.’ ³³ Ki kamaghin atrivim mikemeghtima, gin atrivim ian diagh ia amir ingangarim bagh ian azangam. ³⁴ Eghti ia kamaghin an akam ikaragh, ‘Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomira aghiribar min ikia ingangarir kam gamua iza datirikin, en afeziaba fomira uaghan kamaghiram ami.’ Egh ia kamaghin atrivim mikemeghti, a ia ateghti ia Gosenin Distrighin dapiagham. Guizbangira, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvati.”†

† 46:34: *Dughiar kam gumazitam ti Gosenin Distrighin itir puvati, ezi Josep ghaze, an atrivim azaraghti, a Jekopin adarazir amamangatighi, me nguazir kam dapiagham. Isipin gumazamiziba, sipsipbagh eghuvir gumazamizibar boroghin ikian me aghua. Kamaghin amizi, Josep fo, atrivim kamaghin oragham, an adarasi, me sipsipbagh eghuvir gumaziba, eghti a men amamangatighi me Gosenin Distrighin ikiam.*

47

¹ Ezi Josep ghua atrivim kamaghin a migei, “Nan afeziam ko nan aveghbuaba Kenanin nguazim ategha izava otivigha gifa. Me uan sipsipba, bulmakauba, ko men biziba, me bar da inigha ize. Egha me datirighin Gosenin Distrighin iti.”

² Ezi Josep uan aveghbuar 5plan diazi me iza atrivimin guamin tuifi. ³ Ezi atrivim kamaghin men azai, “Ia ingangarir manabagh ami?”

Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, e sipsipbar gari, en afeziaba fomira amizi mokin. ⁴ Ezi mitiriar ekiam azir dughiam Kenanin nguazimin otozi, en sipsipba apir graziba puvati. Kamaghin, e dughiar otevimin kantrin kamin ikiam. Egha e nin ingangarir gumaziba, e kamaghin nin azai, ni en amaman-gatighiti, e Gosenin Distrighin dapiagh ikiam.”

⁵ Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Nin afeziam ko aveghbuaba ni ko ikiasava otivigha gifa. ⁶ Kamaghin, ni Isipin kantrin aven, nguazir otevilla bar dar tongin, nguazir otevir bar aghuitam ginighnighiva me mike-meghti, me a dapiagh. Ni ifueghti, me Gosenin Distrighin ikiam. Egh uaghan, ni men tongin, gumazir bulmakaubar ganamin fozim iti tabagh fogh, egh ingangarim me danighiti me nan bulmakaubar ganam.”

⁷ Ezi Josep uan afeziam inigha atrivim bagha zui. Ezi Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganingi. ⁸ Ezi atrivim kamaghin an azara, “Nin azeniba datirighin man-maghira?”

⁹ Ezi Jekop an azangsizim ikaragha ghaze, “Ki nguazir kamin aruava 130plan azenibar an ikia iza datirikin. A dughiar bar ruarim puvati, egha ki uaghan osimtizer aviriba batifi. Nan inaziba dughiar ruarimin nguazir kamin ike, ezi men azeniba nan azenibagh afira.” ¹⁰ Ezi

Jekop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganigha, egha ghu.

¹¹ Ezi gin Josep atrivim mikemezi moghiram amigha, uan afeziam ko uan aveghbuabar akurazima, me Isipin kantrin apia. A Ramesesin nguibar ekiamin* boroghin nguazim isa me ganingi. Nguazir otevir kam, a Isipin kantrin nguazir igharaziba bar dagh afira. ¹² Egha Josep dagheba isa uan afeziam ko, an aveghbuabar amuiroghboribagh anidi. Egha vaghvagher men boribar dibobonimin mirara ghua dagheba me ganidi.

Mitiriar ekiam Isipia gasighasisi

¹³ Dughiar kamin mitiriar bar ekiam otozi, dagheba bar nguazir otevirar puvati. Ezi dughiar mitiriam azir kam Isipin kantri ko Kenanin nguazim bar aning gasighasisima, gumazamiziba bar osimtizim isi. ¹⁴ Ezi Isipian gumazamiziba ko Kenanian gumazamiziba, Josep faragha atizir witbagh iveza, ghuavti men dagiaba bar gifa. Ezi Josep dagiar kaba inigha da isa atrivimin dagiar dipenim gati. ¹⁵ Ezi Isipin kantrin dagiaba ko Kenanin adarazir dagiaba givazima, Isipia bar Josep bagha ghuegha, kamaghin a migei, “Ni dagheba e daning! Puvatighi, mitiriam bar e akuatighi, en nin damazimin ireghiva arimighiregham. En dagiaba bar gifa, kamaghin ni en akuragh.”

¹⁶ Ezi Josep kamaghin migei, “Ian dagiaba bar givaghtima, ia uan asiziba inigh izi na daningti, ki ivezimin min da inigh, dagheba ia daningam.” ¹⁷ Ezi me hoziaba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko donkiba, da inigha Josep bagha zui. Ezi a dagher me ganingiziba, dar ivezimin

* 47:11: Rameses, a distrighin igharazim, an ziam Gosen. Ziar kam Josepin gin azenir 100plan aviribar otivavira iti. Rameses, a nguibar ekiar Isipia Israelia gamizi me ingarizim.

min bizir kaba isi. Me kamaghiram amua ghuavira iti azenir kam gifa.

¹⁸ Egħa azenir ġin izimin, me ua Josep bagħa ghua egħa kamaghin miġei, “Gumazir ekiam, e uan osimtiziba nin mongan kogħam. Ni en dagiaba ko asiziba sara bar da inigha gifa. Ezi e ua ni daningamin biziba puvati. E ko en nguaziba, darara ikiavira iti. ¹⁹ Ni e ategħti, e nin damazimin mitiriamin aremegħan kogħam. Egħti en nguazim pura iki ikuvighan kogħam. Kamaghin, atrivim dagħeba e daningti, e an ingangarir gumazamizir kinibar min ikiam. Egħti atrivim uaghan en nguazim iniam. Kamaghin, e uari, ni oparir dagħer oviziba e daning, egħti e deragh ikiva ovengan kogħti, en nguazim ikuvighan kogħam.”

²⁰ Mitiriar ekiam azir dugħiar kam, bar ikuvigha ghuavira itima, Isipia bar uan nguaziba isa Josep ganingizi, an atrivim bagħa dagħ iveše. Ezi Isipin kantrin nguaziba, atrivim bar da ini. ²¹ Ezi Josep gumazamizibagh amima, me Isipin kantrin aven vong ko vong sara ingangarir gumazamizir kinibar min iti.† ²² Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguazibara, Josep dagħ ivezezir puvati. Atrivim zurara dagħabar me givesi. Kamaghin, me uan nguaziba amangizir puvati.

²³ Ezi Josep kamaghin gumazamizibav ġei, “Ia oragh. Ki datirighin ia ko ian nguaziba sara ia givezegħa gifa, ezi ia atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar min iti. Ezi ian nguaziba, da bar atrivimin nguaziba. Ezi kar ia oparamin dagħer oviziba. Ezi ia da inigh mangi dagħer azenibar da oparigh. ²⁴ Egħti ġin azenibar dagħeba asiamin dugħiam otogħti, ia da isi, 5plan pozibav kinigh. Egh ia pozitam

† 47:21: Gumaziba fomira akar kam, Grikin akamin a gigha ghaze, gumazir kaba ti kamaghin miġei, “Josep Isipin danganiba bar dar gumazamizibagh amizi, me atrivimin ingangarir gumazamizir kinibar ike.”

atrivim daningh, eghti 4plan poziba iana. Egh ia taba oparisi dar arigh, taba ia uan amuiroghboriba ko, dar ami.”

²⁵ Ezi gumazamiziba kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni bar en akurazi, kamaghin e deraghvira ikiam. E bar ni minaba, ni e ataghizi, e atrivimin ingangarir gumazir kinibar min iti.”

²⁶ Ezi Josep Isipin kantrin migirigiar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, “Dagher azenibar itiba, ia da ini-amin dughiamin, da bigh 5plan pozibav kinigh, egh pozir tam atrivim daningh.” Arazir kam a kamaghira ikia iza datirighin iti.[‡] Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, darara atrivimin nguazibar min itir puvati.

Josep Kenanin nguazimin Jekop afasa akar dikirizim gami

²⁷ Ezi Israelia Isipin kantrin aven, Gosenin Distrighin apiagha, danganir kamin nguazim ini. Egha me borir avirim batava bar aviraseme. ²⁸ Ezi Jekop uabi 17plan azenibar Isipin kantrin apera, egha a 147plan azeniba ikiava areme. ²⁹ A fo, a gurunram ovengam, egha a uan otarim Josepin diazi, a ize. Ezi a kamaghin a migei, “Ni guizbangira bar na gifuegh, uan dafarim isi nan buarakirimin apengan amadagh, akar dikirizir gavgavim damigh suam, ni bar arazir aghuimin na damuam. Ni Isipin kantrin narafan kogham. ³⁰ Eghti ki aremeghti ni nan kuam inigh Isipin kantri ategh mangi, nan inazir afeziabar kuabar afezir danganimin narafagh.”

Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghin damuam.”

[‡] 47:26: Akar kam, “ikia iza datirighin iti,” an en dughiamin migeir puvati. A gumazir akinafarir kam osirizimin dughiamin migei. 47:29: Jenesis 49:29-32; 50:6

³¹ Ezi Jekop ua kamaghin migei, “Ni Godin akagh bar guizbangira mikim suam, ni guizbangira bizir kam damuam.” Ezi Josep Godin akagha ghaze, ki guizbangira bizir kam damuam. Ezi Jekop, Josep bagha bar akongegha, aviragha ghuaghira uan dapanim isa dakozim gati.

48

Jekop deragha Efrain ko Manase damuasa, akar aghuim aning ganingi

¹ Ezi gin me kamaghin Josep migia ghaze, “Nin afeziam arei.” Ezi Josep dikavigha uan otarir pumuning Manase ko Efrain, aning inigha uan afeziam Jekopin ganasa zui.

² Ezi gumaziba kamaghin Jekop migei, “Nin otarim Josep nin ganasa izegha gifa.” Ezi Jekop mong gavgavigha dakozimin dikavigha apera.

³ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Gavgaviba Bar Itir God, Lusin nguibamin, na bato, a Kenanin nguazimin itir nguibam. Egha a deraghvira na damuasa akar aghuim na mikeme. ⁴ Egha a kamaghin mikeme, ‘Ki borir aviriba ni daningam, eghti nin ovavir boriba bar avirasemeghti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otogham. Eghti ki nguazir kam isi, nin ovavir boribar aningti, a men nguazimin iki mamaghira ikiam.’”

⁵ Egha Jekop ua kamaghin migei, “Ki tighar Isipin kantrin ni bativamin dughiam, nin amuim otarir pumuning bate. Ezi borir kamning, bar nan borimningra ikiam. Efrain ko Manase bar nan borimningin min ikiam, mati Ruben ko Simeonin min. ⁶ Eghti nin borir, Efrain ko Manasen gin otivighamba, me bar nina. Eghti gin me nguazim tuiragh vaghvagh me daningamin dughiamin, borir kaba me Efrain ko Manasen adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekiamning. ⁷ Ki fomira Mesopotemian

nguazim ategha uamategha Kenanin nguazimin izima, nin amebam Resel areme. An aremezir dughiamin, e mong Efratan nguibamin saghon iti. Egha ki Efratan zuir tuavimin miriamin anefa. Efrata, kar Betlehemin ziar ghurim. Ezi ki Resel bar an apangkuvigha bar osemi. Kamaghin, ki nin otarimning bagha akar aghuir kam migei.”

⁸ Ezi Jekop Josepin borimning ganigha kamaghin aning bagha azara, “Kar tinan borimning?”

⁹ Ezi Josep ghaze, “Kar nan otarimning, ki Isipin kantrin itir dughiamin, God aning na ganingi.”

Ezi Jekop ghaze, “Ni aning inigh nan boroghin iziti, ki bizir aghuiba aning daningam, egh God ko mikimti a deraghviram aning damuam.” ¹⁰ Dughiar kamin Jekop bar ghuri, ezi an damaziba deragha bizibar garir puvati. Kamaghin, Josep borimningin akua iza Jekopin boroghira tuzi, Jekop aningin toregha aning muki.

¹¹ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ki fomira ghaze, ki nin guamin ganighan kogham. Ezi datirighin God na ataghizi ki ni ko nin borimning sara, bar moghira ian gari.” ¹² Ezi Josep borimning Jekopin apozimin aning ini. Egha gin Josep ziar ekiam Jekop daningasa, aviragha ghuaghira guam Jekopin boroghira nguazim giri.

¹³ Egha Josep kamaghin ifonge, Manase Jekopin agharir guvimin tughiv ikiam, eghti Efraim Jekopin agharir ikiriam tughiv ikiam. Kamaghin a Manase agharir ikiriam an suiragha, Efraim agharir guvimin an suira, egha aning inigha Jekopin boroghin ghu. ¹⁴ Jekop fo, Manase, an otarir ivariam. Ezi puvati, a uan agharimning ighuvagha, agharir guvim isa otarir dozim Efraimin dapanim gati. Egha agharir ikiriam isa otarir ivariam Manasen dapanim gati. ¹⁵ Ezi Jekop deraghvira Josep damuasa kamaghin Godin azaragha ghaze, “God, nan inazim Abraham

ko nan afeziam Aisak, aning bar nin apengan ike. Ezi ni bar deravira nan gari, dughiar amebam na batezimin iza datirikin. ¹⁶ Egha ni enselin mamin min na bato, egha ki ikuvasava amima, ni nan akura. Ezi ki datirighin nin azai, ni deravira borir kamning damu. Egh ni aningin ovavir boribar amuti, me nguazir kamin bar avirasemegham. Eghti aning bangin, gumazamiziba nan ziam ko, Abraham ko Aisakin ziamning sara okinighnighan kogham.”

¹⁷ Josep uan afeziamin garima, an agharir guvim isa Efraimin dapanim gisin arizima, a kamaghin nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati. Kamaghin, a uan afeziamin agharir guvimin suiragha, Manasen dapanim gisin darighasava ami. ¹⁸ Egha a kamaghin afeziam migei, “Afeziam, ni kamaghin damuan marki. Otarir kam, an otarir ivariam. Ezi ni uan agharir guvim an dapanim gisin datigh.”

¹⁹ Ezi afeziam aghuagha, kamaghin Josep migei, “Nan otarim, ki fo. Manasen adarazi uaghan bar avirase-megham. Eghti an dozimin adarazi bar moghira bar avirase-megh, egh Manasen adarazigh afiragham. Egh me kantrin aviribar gumazamizibar min bar avirase-megham.”

²⁰ Ezi dughiar kamin Jekop deraghavira aning damuasa bizir aghuiba isa aning ganiga, kamaghin Josep migei, “Gin izamin dughiamin, Israelia, God deraghvira igharaz darazi damusi an azangsig, nin borimningin ziamning diponiva mikim suam, God deravira Efraim ko Manase gamizi moghin, a deravira ia damuam.” Ezi arazir kamin Jekop Efraim faragha anetigha, Manase gin aneti.

²¹ Egha Jekop kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki ovengasava ami. Eghti God ia ko ikiam, egh ua ia inigh uamategh ian inazibar nguazimin mangam. ²² Guizbangira,

Sekemîn nguazimîn itir mighsiar apirazim, a bar nguazir otevir aghuim. Ezi ki fomira uan midorozir sabam ko pimin suiragha, Amoria ko misuegħa nguazir kam ini. Ki nguazir otevir kam, nirara daningam. Ki nin aveghbuabar aningan kogham.”*

49

Jekop, God an boriba deragh me damuasa ifuegħa, an akar aghuiba me ganidi

¹ Egha Jekop uan boribar diazi, me izima, a kamaghin me migei, “Ia nan boroghira iziti, ki bizir gin ia bati-vamibar gun ia mikimam. ² Ki Jekop ian afeziam, nan ziar mam Israel, ia nan boriba, ia bar izi nan boroghin uari akuvagh, deraghvira uan kuariba arigh na baragh.

³ “Ruben, nan borir ivariam, ki gumazir igiamra ikia ni bate. Ezi ni bar ekevegħa bar gavgavigha nan borir igharazibagh afira. ⁴ Egha nin araziba mati aperiam ivemari moghin bar gavgavigha ongani, ezi gumazitam ni gativaghan kogham. Ni uan afeziamin amuir dozim koma akuigha, bar arazir kuram gamigha aghumsizir ekiam na ganingi. Kamaghin, ni ua faragh ikian kogham.*

⁵ “Ezi Simeon ko Livai, aning aveghbuamning. Aning uaning inigha midorozir biziba isa igharaz darazi paza me gami. ⁶ Egha aning atarava gumazibav sozima, me

* 48:22: Israelia ghua Kenanin nguazimîn itir dughiamin, Josepin adarazi Sekemîn nguibam ini. Ni Josua 24:32in gan. Ezi Hibrun akamin, ziar kam, “Sekem,” an ararem akar kam mirara ghu, “asizir suer akuam tuzir aghuiba an iti.” Ni 1 Samuel 9:24in gan. Kamaghin, dughiar kam Jekop ghaze, a Sekemîn nguazim isi Josep daningam. Guizbangira, an akar isin zuim gamua ghaze, a nguazir otevir Josep daningamim, an aveghbuaba iniamin nguazim gafiragham. * 49:4: Ni Jenesis 35:22in gan.

ariaghiri. Egha aning pura ikia uan ifongiar kuramin gin ghua bulmakaubar suer duar agiribar aghori. Kamaghin, ki aning ko navir vamira ikian kogham. Ezi bizir ki aning damuasa nighnigha akam akiriziba, ki dar gin mangan aghua. ⁷ Aningin adariba bar gavgafi, ezi aningin aningagharim bar kufi, kamaghin aningin aningagharir kam aning gasighasigham. Eghti ki aning damighti, aningin ovavir boriba tintinibar Israelian gumazamizir igharazibar tongin ikiam.

⁸ “Juda, nin aveghbuaba nin ziam fam. Egh ni uan apanibar firibar suigh me abinti, nin aveghbuaba nin guamin uan dapaniba avigh, ziar ekiam ni daningam. ⁹ Ezi Juda, nan otarim, ni mati laionin igiar mam. An asizibav sogha da apa, ghua bar gavgafi. Egha nimir a piav ikia uabi akunasavira gara iti, ezi gumazamiziba a dipovan atiatingi. ¹⁰ Egha an atrivimin aghorimin suiraghti, an an gavgavir ekiam akaghti, a iki mamaghira ikiam. Egh an ovavir boribar atrivimin min iki mangiti, gumazamiziba bar a bagh bizir aghuiba inigh a bagh izamin dughiam otogham.† Egh a kantriba bar dagh ativagham. ¹¹ Egha a wainin ikarizir bar aghuir aviriba iti. Egha a uan donkin amebamin nguzim ikiasa, pura wainin ikarizir kabar a iti. Egha a wainin oviziba mirmira, wainin dipar aviribagh ami, eghti gumazamiziba dar ami da givaghan kogham. Ezi a wainin dipar maba isa uan korotiaba rue. ¹² Egha a wainin dipar aviriba apava, kamaghin an damazimning aghefe. Ezi a bulmakaun oter eborir aviriba apava, kam-

49:9: Diboboniba 24:9; Akar Mogomem 5:5 49:10: Onger Akaba 60:7; 108:8 † 49:10: Hibrun akam deragha migirigiar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba Hibrun akam mong a gighagharira egha kamaghin akar kam osiri, “A gavgavir kamin suiragh iki mangi gumazir ingangarir kam iniamin gumazim otogham.”

aghin an atariba bar ghurghuri.

¹³ “Ezi Sebulun ongarimin boroghira ikiam, ezi an ongarir dadarim, kuriba ikiamin danganir aghuim ikiam. Eghti an nguazimin ababanim bar mangi Saidonin nguibamin nguazim biragham.

¹⁴ “Isakar a donkin bar gavgavim. Egha a pura mitarir biziba ateribar tongin irav iti.‡ ¹⁵ A uan nguazimin garima a ikiamin danganir bar aghuim, egha a bar pura ingari. Egha gin a pura ingangarir gumazir kinimin min ingangarir bar ekiam gami.

¹⁶ “Ezi Dan,§ a gumazir dapanir ekiamin min ikiva, uan gumazamizibagh ativagh ikiti, me Israelian anabar igharazibar min otivam. ¹⁷ Egh Dan kuruzir kurar mamın min tuavir miriabar iki mizuamam. Eghti hoziaba ivemari tuavimin iziti, a uabi fegh kunigh men suebagh inivti, gumazir hoziabagh apiaziba me daighiregham.

¹⁸ “O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni mizuai iti.

¹⁹ “Gat, okimakiar gumaziba izi ni misogham. Eghti ni men midoroziba ikarvagh me batueghti me mangam.

²⁰ “Aser, nin nguazim dagher aviriba ikiam. Ni dagher isingtizir atrivim bar ifongeziba tuam.

²¹ “Naptali ni mati, memen atiam uan ifongiamin gin zui. Egha nguzir diriba bati.

²² “Josep ni mati wainin ikarizir aghuim, a dipar atuir mamın boroghın otogha aghua oviziba bati. Egha an aghariba ruarigha divazim avara. ²³ Ezi gumazir pibar asa misoziba, me pamten a gasavira iti. Me a gaseghti

‡ 49:14: Akar kam, “mitarir biziba ateriba,” Hibrun akamin deragha migeir puvati. Gumazir maba kamaghın a gira, “sipsipbar divazim.” § 49:16: Hibrun akam, ziar kam, “Dan,” akar kam mong an mirara ghu, “Ativagh.” 49:18: Onger Akaba 119:166; Aisaia 25:9; Maika 7:7

an aremeghasa me pazava a gami. ²⁴ Ezi Josep uan pimin benim firizir puvati. Godin Bar Gavgavim Itim, a Jekopin God, a gavgavim isa Josep ganingi, ezi Josepin agharim amirazir puvati. Ezi Godin kam, a Israelian Garir gumazim, egha a mati Israelia Modir Dagiari Gavgavim. ²⁵ Kar nin afeziamin God, kar Godin Gavgaviba Bar Itim. Egha a uabira deravira ni gamua, bizir aghuir aviriba ni ganidi. Egh overiam damuti, amozir avirim ni gizam. Egh a dipar avirim damuti, da nguazimin otivam. Eghti a nin adarazir amizibar amuti, me borir aviriba batam. ²⁶ Ezi ki nin afeziam, ki bizir aghuir aviriba ni ganidi. Eghti bizir aghuir ki ni daningamin kaba, ni da iniam, da otiv avirasemegh, mighsiar dafaba avegham. Egh da bar nan inaziba fomira inizir bizir aghuibagh afiragham.** Eghti Josep, bizir kaba da bar ni bativam, ni gumazir kam, uan aveghbuabar tongin gumazir ekiamin otogham.

²⁷ “Ezi Benjamin mati afiar atiar ekiam mam, an asizibav sozima da ariaghiri. Egha asizir misogheziba a mizarazibar ada api. Egha guaratizibar a inizir biziba tuisisi.”

²⁸ Ezi aveghbuar kaba, kar Israelian 12plan anababa. Ezi men afeziam aremeghasa amuava, vaghvagh akar aghuim me ganidima, akar kam men arazibar mirara ghu.

Jekop aremezi me anefa

²⁹ Ezi Jekop akar aghuiba anigha givaghava, kamaghin uan boribav gei, “Kiran oveghangin, ki oveaghuezibar nguibamin mangi uan inazir afeziaba ko ikiam, kar gumazir ovegezibar nguibam. Eghti ia na isi nan inaziba ko dagiar mozimin narafagh. Dagiari mozir kam, a Efronin nguazimin iti. Efron, a Hitian gumazir mam. ³⁰ Mozir kam Makpelan nguazimin iti, a Kenanin nguazimin ikia,

** 49:26: Hibrun akam deragha migirigiar kamın mingarim abighizir puvati. 49:30: Jenesis 23:3-20

Mamren nguibamin boroghira iti. Abraham Efron dam nguazir otevir kam givese, eghti a uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam. ³¹ Ezi mozir kamin, me Abraham uan amuim Sara ko aning afagha, uaghan Aisak uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezi ki Lea uaghan mozir kamin anefa. ³² Dagi ar mozir kam itir nguazim, Abraham Hitian adarazi dam a givese.”

³³ Egha Jekop akar kabav mikemegha givagha, uan suemning amikirigha dakozi m gisin ati. Egha an areme, ezi an duam ghua uan adarazi ko me oveaghuezibar nguibamin iti.

50

¹ Ezi Josep kamaghin uan afeziamin garima, an aremezi, a uan afeziam gisin irigha a muigha bar an apangkuvigha azia uan afeziamin tori. ² Egha gin Josep doktabav geima, me marasinba ko borer igharagha gariba, an afeziamin mikarzim gaghui. Eghti, an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi doktaba Josep mikemezi moghiram ami. ³ Isipian kuabagh amir arazimra kara, me marasin kuamin mikarzim daghu mangi 40plan dughiabar tugham. Kamaghin me ingangarir kam 40plan dughiabar Jekopin kuam gami. Ezi Isipia Jekop bagha azia ghua 70plan dughiabar tu. ⁴ Ezi aghuimazim ko azirakam givazima, Josep atrivimin gumazir dapanibav gia ghaze, “E uari, ia na gifueghiva, ia nan akam inigh atrivim bagh mangi. Akar kam kamakin, ⁵ Atrivim, nan afeziam aremeghasava amua, a na gamizi, ki akar dikirizim gamua ghaze, ki an kuam inigh mangiva daghar mozir a uabi okorezim, a Kenanin nguazimin iti, ki an anefam. Kamaghin, ni

nan amamangatighti, ki uan afeziamin kuam inigh mangi anefagh egh gin ki ua izam.’”

⁶ Ezi atrivim Josepin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni uan afeziam ko akar dikirizir amizir kamın gin mangi, egh an kuam inigh mangiva anefagh.”

⁷ Ezi Josep uan afeziam mozimin anefasa zui. Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ko an dipenimin gumazir ekiaba, ko Isipian gumazir aruaba, me bar Josepin gin zui.

⁸ Ezi Josepin adarazi, ko an aveghbuaba, ko an afeziamin adarasi, me bar ghue. Ezi borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bulmakauba, darara Gosenin Distrighin iti.

⁹ Ezi karisba ko gumazir hoziabagh apiaziba, me uaghan Josep ko zui. Guizbangira, gumazir bar avirim ghue.

¹⁰ Egha me ghua Atatin nguibamin otifi, Jordanin Fanemin aruem anadi nakin. Kar me witin iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi Josep aghuimazir arazim gamua azia ghua 7plan dughiaa gifa. Dughiar kam, me bar, azirakar dafam gamua pamtemin azi. ¹¹ Ezi Kenania, me Atatin itir gumazamizir kabar gari, me aghuimazimin ikiava azima, me kamaghin migei, “Isipia aghuimazimin ikia azirakar ekiam gami.” Kamaghin me danganir kam dibora ghaze, “Abel Misraim.” Ezi danganir kam, a Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin iti.* ¹² Ezi Jekopin boriba an akamin gin ghua a mikemezi moghiram ami.

¹³ Ezi me an kuam inigha Kenanin nguazimin ghugha, Makpelan nguazimin itir dagiar mozimin anefa, a Mamen nguibamin boroghin iti. Abraham fomira Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav, eghti nguazir kam, an adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam. ¹⁴ Ezi

* ^{50:11:} Hibrun akamin, ziar kam, “Abel Misraim,” an mingarim kamakin, “Isipia aziava arai.” ^{50:13:} Aposel 7:16

Josep uan afeziam afagha givagha, uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir darasi, me uamategha Isipin ghue.

Josep uan aveghbuabar arazir kuraba gin amada

¹⁵ Ezi men afeziam aremezi, Josepin aveghbuaba gin kamaghin migei, “Manmaghin ami? Josep ti en ataravira ikiama, egha arazir kurar e a gamiziba ikarvaghasa?”

¹⁶ Kamaghin, me Josep bagha akam amada. Akar kam kamakin, “En afeziam tighar ovengamin dughiamin, an akar mamın e mikeme. ¹⁷ An akar kam ni daningasa e mikeme, ‘Josep, nin aveghbuaba arazir bar kuraba ni gamua, bar pazavira ni gami. Ezi ki nin azai, ga uaning, ni men arazir kurar kaba, gin amadagh.’ Ezi e datirighin, en afeziamin Godin ingangarir gumaziba, e nin azai, e uari, ni en arazir kurar ekar kam, a gin amadagh.” Ezi Josep akar kam baregha azia iti.

¹⁸ Egha gin Josepin aveghbuaba ghuava an gara egha uan guaba avigha ghuaghira Josepin suemningin boroghin nguazim giregha, kamaghin a migei, “E pura nin ingangarir gumazir kinibar otifi.”

¹⁹ Ezi Josep kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ki Godin danganim inighiva, ia kotiam darighan kogham. ²⁰ Bar guizbangira, ia na gasighasighasa akam misoke. Ezi ki fo, God ian amamangatizi, ia arazir kam gami. Guizbangira, God gumazamizir aviribar akurvaghasa ifonge, eghti me ikuvighan kogham. Ezi ia God amizir ingangarir kam gifogha gifa. ²¹ Kamaghin, ia atiatingan marki. Ki ia ko ian boribar ganam.” Josep akar bar aghuir kamin uan aveghbuaba mikemegha men navibagh amima, me navir amirizim ini.

Josep areme

²² Egha Josep Isipin kantrin uan afeziamin adarazi ko iti. Egha a 110plan azenibar bar moghira nguazir kamin ike. ²³ Egha Efraimin boriba ko an igiabar boribar gani. Ezi Makirin boriba otivizi, me uaghan men akua Josep bagha ghuzima, a men suiragha me isa uan apozim dafa. Makir, a Manasen borim. ²⁴ Egha gin Josep kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, “Kiran oveghangin, ki aremegham. Eghti God ian ganam, egh gin ian aku kantrin kam ategh mangam. Ia fo, a fomira Abraham, Aisak ko Jekop nguazir mam me daningasa akar dikirizir gavgavim gami. Egh a gin ia inigh nguazir kamra, an mangam.”

²⁵ Ezi gin Josep kamaghin Israelin otaribav gia ghaze, “Ia kamaghin na ko akam akirigh, dughiar God ia bagh izamim, ia danganir kamin nan aghariba inigh mangi.” Egha Josep uan aveghbuabagh amima, me guizbangira pin akagha mikeme, me an akar kamin gin mangam. ²⁶ Ezi Josep 110plan azenibar ikegha an areme. Ezi Isipian doktaba marasin ko borer aviribar an mikarzim gaghui, eghti an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi me an kuam isa boksiar mam gati, egha Isipin kantrin itir danganir mam gati.

Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir Ghurim ko
Igiam

The Holy Bible in the Aruamu language of Madang Province, Papua
New Guinea

Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini
copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format,
provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for
use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective
copyright owners.

2021-02-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 17 Feb 2021 from source files dated 17 Feb
2021

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea